This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

https://books.google.com

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

Digitized by Google

Digitized by Google

1636

Tractaet vã den Leenrechten na de houē van Vlaenderen/ metgaders de dienſten daer toe ſtaende. Vergadert by Meeſter Philips Wielant/ Preſident inde cãmer vãden Raede in Vlaenderen.

Ghedruct Thantwerpen inde Cammerſtraete inde Mueten/ by Hans de Laet. Anno. M. D. ende Liij.

Met gracie ende Priuilegie van vier Jaren.

Digitized by Google

De Rep. Ma. heeft verbodē allen Prenters/ende Libraiers/ Dit Boeck gheintituleert Tractaet vanden Leenrechten van Vlaenderen. Niet te moghen nae prenten oft vercoopē: binnen dē tijt van vier Jarē/ sonder cōsent van Jā de Laet Boecprenter Tantwerpen. Op de verbuerte inde Privilegie belloten. Ghegeuen te Bruessel int Jaer ons Heeren. M. D. Liij. dē. xxvi. Augusti.

Onderteekent/
P. de Jens.

MAATSCH.
NEDERL. LETTERK.
LEIDEN.

Digitized by Google

Een seer excellent ende notable tractaet mētcie makende vander iusticien/rechtē/ende costumen vandē puncelijcken Souuerainen ende notablen houen ende Leenen van Vlaenderen ende den anderen houen daer ondere resorterende / metgaders den dienstē daer toe staende / alsowel de ghene die de voornoemde houen toebehoren possesserē ende gebruycken / als de natuere ende proprietept vā dien aencleuende/ vergadert ende ghecomponeert by Eerle harde weerde ende seer discretē heere M. Philips Wielāt/heere vā Euerlbeke gelicētieert inde Rechtē Raet wijlē ons ghedoucht heerē ende Prince/Philips Eertshertoge vā Oostenrijc / Hertoge van Borgoingien ꝛc. Graue van Vlaenderē ꝛc. voortijts zijn president inde camere vanden Raede in

Digitized by Google

Vlaenderē/ Ock hooft vā ſinen hoogē Raede neffens ons geduchs heeren reſiderēde/ Eñ dit by hulpe van aduocaten procureurs eñ andere turbiſtē ende coſtumiers hemliedē índe voorſepde Leērechten verſtaēde/ſo blÿct bider copiē vanden miſſiuē daerínne ſi bi namen ende toenamen ghenoempt ſtaen/ ſoo hier na volcht.

¶ Oock ſuldi beuíndē ín dit tegenwoordich tractaet índe marge gheſtelt van díuerſche artiklē/ díuerſche exemplē die by vonniſſen geapprobeert zÿn/ eñ oock ín dende vā deſen díuerſche dictums van ſentencien den Leenrechten aengaēde/ met díuerſche aduiſen van gheleerde índe rechten daer naer volghende.

¶ Mili-

Digitized by Google

Missiue vã Philips Wielant.

Superscriptie.

Erſamen ende wijſen, harde lieue ende geminde vrienden Meeſtere Omaer Claeſzone procureur generael, Meeſter Bartholomeus van Maſſene Aduocaet Fiſcael, Yewem vã Baernewijck notaris, Meeſter Regnault Cortewille, Lodewijck houweel eũ Rijcquaert renier Aduocaté, Claes de VVintere, Ian van Ouerbeecke, Ian den Ponche, eñ Giellis de Riedick Procureurs practiquierende inde camere vanden rade in Vlaenderen.

Eerſame ende wijſe, harde lieue ende wel beminde vrienden, ick ghebiede mij te v ſeer ionſtelijck ende met herten. Ick hebbe deſen ledeghen ende druckighen tijt (te wijlen dat dander dandt verdouen) mijn tijtcortinghe ende paſſetamps altemet ghenomen te ouerloopene de Leenrechten, omme daerwt te treckene ſommeerlijck ende in tcorte in Vlaemſcher tale eenighe capittelkens die mij duncken ſeer dienende omme te gheuen fundament eũ inſtructie den ionghers die als coſtumiers de Leenhouen in Vlaenderen ſullen willen hanthieren. VVant de meeſte dolinghe die ick voortijts (doende eenighe beſoeken) vonden hebbe inde variacie van de coſtumiers ende vanden contrarieten vande coſtumen dochte mij ſpecialie ſpruytende wten

Digitized by Google

fundamente ende mids dat si de promissien van den Leenrechten ignoreerden. Maer want ick niet en weet oft de costuymen van Vlaenderen int selue extractken hier ende daer ghestelt, wel oft qualick gheposeert staen (midts dat ick als costumier de Leenhoué in Vlaenderen niet ve le ghehantiert en hebbe, ende dat ic daeraf niet en weet dan by gheruchte, straetmaren, ofte ondercouten ende argumentacien metté costumiers) so en hebbe ic selue mijn extractken niet willen laté gaen int openbaer, voor aé der stont dat ghij mijn heeren als souueraine costumiers van desen lande, voor ooghen ende by langher experiencien van alle vicien dat ghesien gheuisiteert ende ghecorrigeert sult hebben. Ende om dat te doene, Ten eynde dat deen blende den anderen niet en leede noch deen erreur den anderen niet en bringhe, soe sende ic v bijden bringhere van desen tselue extractken minutewijs: Biddende seer neerstelic, dat inde stede van niet te doene, ende altemet als ghy los werdt van anderen uwen occupatien, ghy in faueure vanden ghemeenen profijte den arbeyt nemen wilt tourbewijs dat touersiene ende corrigierene, royerende datter niet en dient, eñ adiousterende datter wel toe voeghen sal. Ende ick hope dat van desen uwen arbeyt niet verloré werdt, maer sult daermede grootelijcx den voergenoemden ionghers fondament ende reghele geuen, allen costumiers grootelijcx te moghen deposerene ende den partien ghetrouwelijcken te moghen beradene. Oock ter aduentuere daermede inciteren

Digitized by Google

teren ende verwecken yemande wijſer dan ick, breeder daeraf te ſchrijuen, ende onſe Princen eens doen ſtellen de coſtumen van Vlaenderen in gheſchrifte, alſoe zij in Bourgongne ghedaen hebben: dwelcke nv mijn aduijs ſeer profijtelijc weſen ſoude, eñ groot ſolagement omme den armen omberadé menſchen, ende cauſe omme te ſchouwene veel proceſſen, ghedinghen, ende coſten: daerinne zij dicwijle commen omme de diuerſche opinionen vande coſtumiers. Eñ de viſitacie ende correctie bij v ghedaen zijnde, ick v bidde tſelue extracten weder te mogen hebben omme te groſſerene, ende dan voort te geuene eenighe ionghers mijne vrienden thuerer voorſeyder inſtructie.

Eerſame, ende wijſe, harde lieue ende bemin de vrienden beueelt ouer mij, eñ blijft met gode.

Gheſchreuen te Ghendt den achſten in Auguſto. Anno M. CCCCC, eñ tweentnegentich.

Bijden al uwen
Philips VVielant.

Digitized by Google

Andwoorde opde voorſeyde miſſiue. Superſcriptie.

EDele, weerde, wijſe, lieue, ende beminde heere, Meeſter Philips VVielant, heere vã Euersbeke, gelicencieert inde rechtẽ, wijlen raedt ons geduchs heeren ende Prinche Philips Eertshertoghe van Ooſtenrijck, hertoghe van Borgoingne ende Graue van Vlaenderen, &c. voortijts Preſident inde camer vanden rade in Vlaenderen, eñ hooft van ſijnen hooghen rade neffens ons voorſeyde gheduchs heeren.

Edele weerde wijſe ende ſeer voorſienige heere, wij ghebieden ons hertelijck tuwaerts, õntfaen hebbende uwe miſſiue met ſeker minute vanden Leenrechten van Vlaenderen bi v gheſtelt ende ons gheſonden. Soe eeſt dat wij coniunctelijc die wel ende rijpelijck ouerſien hebben; die wij beuinden ſeer wel ende te rechte gheſtelt ſijnde, wtghedaen eenighe articulen die wij ghecorrigeert hebben, ſo ghy beuinden ſult bijder ſeluer minute die wij v wederõme ſenden, twelck wij ſeer geerne tuwer contemplacie ende verlichtinghe vã allen perſoenen gedaen hebben.

& Vale.

De-

Digitized by Google

Descriptie van Vlaendren.

Vlaendren heeft drie deelen: daeraf deē licht onder de Croone / dander onder Tkeyserijcke / eñ tderde is eygendom. Tghene dat licht onder de Croone / is geheetē Tgraefschap vā Vlaēderen: ter cause vāde welckē de Graue is eē vāden pp. genootē vandē hupse vā Vrancrijcke. Ende deerste vande Grauen hebben de preeminencie van te draghende tsweert voor den Coninck tzijnder consecratie ende ander feesten. Dander deel dat licht onder den Keyser metten eyghendome / ende is geheeten theerschap eñ de heerlijckhe de van Vlaenderē / daer af de Graue hē draecht als souuerain / eñ is in possessie daer te wysene by arreste eñ sonder reson / Eñ van desen twee deelen maeckt gescheet de riuiere vāder Schelde: wāt al dat licht ouer de oostsyde vander seluen riuieren vāden Schelde te Brabāt waert staēde / is geheeten tkeyserijcke: al dat licht ouer de westsīde / is onder de Croone eñ vandē resonte van Vrāckerijcke: wtgedaē de vier ambachten eñ clādt vā Waes / de welck zijn exēpt vā allē resorten / niet tegenstaēde dat sī liggē ouer de selue westzijde / eñ de graue en houdt die nz van der Crone noch vandē Key. maer Keyserlijc.

Tgraefschap van Vlaendrīē onder de Croone / is ghedeelt in tween metter riuieren vander Leye: wāt tghene dat licht ouer dese sīde

Digitized by Google

vãder Leye eñ tusschẽ Leye eñ Schelde/is geheetẽ Flãdres flamingant:eñ tgheene datter licht ouer de Leye vã Reteneue opwaert is geheetẽ Flãdres gallicant. Vlaẽdren flamingãt heeft drije deelen naer de drij principael stedẽ die daer inne staen met hueren casselrijen. Te weteme/Ghendt/ Brugge/ende Ypre: eñ is geheetẽ flamingant / om datmẽ daer spreect Vlaemsche tale. Ende Vlaenderen gallicant zijn de stedẽ ende casselrijen van Rijsele/Douay/Orchies/daermen meest spreeckt Walsche tale.

De heerlichede van Vlaẽdren onder tkeyserijcke / begrijpt Tgraefschip vã Aelst met sinen toebehoortẽ/de stede van menene/ende tlandt vã Rouselare. Ende het eyghendom begrijpt de stede eñ tlandt van Dẽdermonde de stede van Gheertsberghe/de vierambocht en/tlant vã Waes/eñ Gornhẽ: hoe wel dat eenige sondẽ willẽ maintenerẽ dat Gheertsberge tanderẽ tijden gehoudẽ heeft geweest vanden Bisscop van Ludic: maer dat is langhe leden/en het is wt possessien.

In Vlaendren flamingant onder de Crone zijn elleue principale Princelijcke Leẽhouẽ van mãnen/te wetene / de onderburcht te Ghendt/ de burcht van Brugghe/de sale vã Ypre/Tcasteel te Curtrijcke/thof vã Thielt/ Thuys van Veynse/Tcasteel van Peteghẽ/ gesept Beau lieu de steenemã toudenaerde/

de Burcht

de Gurch van Veurne / Thof van Cassele / Thof van Berghe / eñ thof van Belle: ende in elck van desen houen werden berecht de Leenē dier wt spruytē eñ daeraf ghehoudē zijn

In Vlaendren gallicant / ooch onder de Croone / en zijn (soo ick meene) maer twee principale houen. Te wetene / de sale van Rijssele / Tcasteel van Douay. Bāder sale vā Rijssele zijn ghehouden vier principale bameren ende hooghe iusticiers. Te wetene / Halewijn / Coemene metgaders groote menichte van andere edele Leenen ꝛc.

Inde heerlijchede van Vlaendren onder thenserijcke / Te wetene / int graefschap van Aelst / is een Princelijck hof / te wetene / tperoen van Aelst / daer dat resorteren vijf Bamieren / ghelijc als Roo / Gauere / Hotteghē / Houlare / eñ Schoutisse / eñ groote menichte vāanderē edelen Leenē eñ hooghe iusticiers.

Int eyghendom zijn twee principale principelijcke houen. Te wetene / thuys van Dendermonde / ende thof van Waes.

Ende in alle dese vier quartierē zijn de costumen vanden Leenhouen diuersch in vele stucken / eñ bi speciale in materien vā successien van Leenen / so ghi hier naer sien sult.

Item alle dese houen plaghen te trecken te hoofde / ende ooch te resorterene by appeele of reformatien inde wettachtighe Camere vā Vlaendrē / sonder voorder buytē dē

lande

Digitized by Google

lande betrocke te ſine: Maer metter Camere vanden ſtade die ſichtent gheinſtituceert ende op gheſtelt is/ ſoo is de wettachtighe camere ſeere vergaē: want tghene dat daer plach te comene/compt nv inde camere vandē rade/ende van daer treckent voort int parlement.

Ende is de wettachtighe Camere/ een ſouerain hof in Vlaenderen / niet alleenlijck van mannen / maer oock vanden raden ende van mannē die de Graue of zijn ſtedehouder doet vergaderen in ſulcken ghetale alſt hem gelieft ter plecke daer zijn camere reſideert: de welcke doen recht te zijnder maninghe van alle ſaeken voor hemlieden comende / het ſi bp reſorte oft inde eerſte inſtancie van Leenen naecteliick ghehouden vanden perſoon vanden Prince/gelijck als zijn Duynkercke/ Greueninghe / Cortburch / Bornhem /ende andere partaigen van Vlaenderen/Si berechten oock de heercke vreden ende vān allen materien aengaende den ſtate / ende eere vanden grooten vaſſalen vā Vlaenderen. Eñ ſegghē eenige dat alſmen deſe camere voortijts plach te houden inde preſentie vādē Graue/ſo was inde middele vandē parckette gemaect eē beddē van parckemēte eñ daerop eē naect ſweert in teckene vā ſouueraniteit/eñ dat niemāt ſē niſſe en heeft op de vaſſalen ende Leenmannen van Vlaenderē noch op huer Leenen dan de Graue bi zijnder wettachtighe camere.

Diffi-

Diffinitie van Leene.

Leen is een minnelicke ghifte van eenighen onroerlicken prouffitelicke goede/ daerinne de heer pemande verclaert naer hofrechte om eenighe eerbaren ghetrouwen beloofden dienst/ by sulcker maniere dat de proprietept eewelick blijft den heere/ende tblat ende prouffit den Leenhouder.

De propre natuere van Leene staet principalick in thien ponctē/ die ghi meest colligieren ende vergaren muecht voter voorseyder diffinitie van Leene. Te wetene eerst/ dat de ghifte ghedaen ende ontfaen zij minnelick ende ionstelick/ ende met bi bedwange. Ten tweetsten/ dat de ghifte si van gronden van eruen oft andere onroerlicke goede/ oft van saken die onroerlick goet gerekent zijn. Ten derden/ dat de vassael inde ghifte gheerft ende verclaert si in gemaecten houe ter presentie vanden mannen. Ten vierden/ dat de vassael faultept schyp doe sinen heere/ belouende by eede hem goet ende getrouwe tsine naer sine macht. Ten vijfsten/ dat de vassal gestelt si inde reele ende actuele possessie vanden Leene. Ten sesten/ dat de proprietept vanden Leenen die si heeten dominium directum, altijts blijue den Leenheer. Ten seuensten/ dat tblat ende prouffit vanden Leene/ twelcke si heeten dominiū vtile, altijts blijue den Leenhouder. Ten achstē/ dat tleen eewich si/ ende succedere

Digitized by Google

cedere op doutste naerste hoyr vanden Leenman abele om succedere. Ten negensten dat de vassal tleen niet en verbuere dan met kẽnisse van saeken en om sulcke misdaet / als hi naer rechte pnueerlijc zijn soude / Ende te thiensten dat tleen berecht ā in deerste instātie voor de mannen daert resorteert / eñ niet voor den ordinaris oft andere Juge.

¶ Wt wat rechte Leenrecht gespruyt is.

LEenrecht / is een recht costumier / ghe-introduceert by vsancie ende costumē die eentge Keysers (naer dat tkeyserijcke begonste te declinerene) hebben ghedaen stellen in geschrifte in vsibus feudorum, Eñ en cōpt wt den ciuilen noch gescreuen rechtē niet / noch de Romeynē en vsecrden des noyt inde tyden van hueren triumphe.

ENde ghy moet weten / dat in materie van Leene men achteruolcht de costume locale / daer costume locale is: ende isser gheene / men achteruolcht de costuyme vanden opperhoue daer tleen vanden heere resorteert. Ende isser oock gheene / so achteruolcht men de costume generale vandē quartiere in Blaendien daer tleen gelegen is: eñ als die factgiert / soneemptmen de costume generale vand Crone / op dat onder de Crone is: oft vanden Keyserijcke / op dat onder K. is: eñ isser gheene / soo neemptmē de costume

Digitized by Google

stume ghescreue in vsibus feudorū, Eñ isser niet/so verreectmē hē aen geschreuen recht/ eñ men consenteert de saeke met clercken eñ practiūnen/of men trect te hoofde daert behoort: eñ tghene datmen dan doet oft wijst sonder retracterē/wort costume locale in dat hof. Ghy moet oock weten/ dat in materie van Leene men wijst by exemplen/ende by ghelijcken/twelcke men in andere rechten niet en doet.

¶ Differencie tusschen Leen ende eyghendom.

Leen ende eyghendom differeren eñ scillen in vele manierē: Eerst/ want eyghendom houdtmen van gode vā hemelrijcke/ eñ van niemant el: ende Leē is altoos vā yemande gehouden. Itē eyghendō en staet te gheenē dienste/ende Leen staet ter trouwen waerheden/ eñ te diēste perſoneel/ Itē eygendom sorteert turisdictie voor de Iuge ordinaris: eñ Leen staet te verechte vāden huysgenootē. Itē men mach eygendom verkoopen/eñ veranderen sonder consent vā yemande/Eñ om Leen te verandere moetmen altoos hebbē cōsent vāden heere. Si verscillē noch in vele andere stuckē te lanc om te schrijuene/eñ hier niet dienēde tonsen propooste.

¶ Differencie tusschen Leen ende Chyrulant.

Insge-

Jnsgelijc Leen eñ Cheynllant hebben verschil in vele stuckē. Eerst/wāt Leē is inbrocht iure consuetudinario / eñ contract van Cheynllande is geintroduceert bi ciuilen rechten. Itē Leen staet ter trauwen eñ waerhedē eñ te personelē dienste. Eñ Cheynllant staet alleenlijc ten penßioene vā eenigher rente tlaers. Itē Leē sorteert iurisdictie voor Baillu eñ mannē/Eñ Cheynllant voor meyre ende Schepenen. Itē Leen is afwinnelijc om deerste faulte die de vassal den Leenheer doet contrarie sinen eede/eñ Cheynllant voor ghebreke van betalinge vāder rente. Itē daer zijn noch meer differencië/maer tis ghenoech om dese repse.

¶ Diuisie van Leene.

Alle Leenen zijn gheestelijc oft weerlijc: Gheestelijcke Leenen zijn de ghene die men hout vander kercke/of wtgheghenen zijn bi gheestelijcke persoonen dignitept hebbende ende auctoritept Leen wt te moghen gheuen. Weerlijcke Leenen zijnde ghene die bijde weerlijcke heeren of vassalen wt gheghenen zijn. Vanden weerlijcken Leenen eenighe zijn edele ende princelijck/andere edele ende niet princelijck/andere min edele/andere middelbaer edele oft eenichßins edele/eñ andere vlaine eñ oedele. Princelijc edele Leē twelcke ſi heeten feudū regale/is tgheē datmē sonder

Digitized by Google

ſonder middele ontfaet vande Vierſere of vanden Conincke in zijn rijcke/met eenigher grooter dignitept daermede gheuwecht. Ghelijck als zijn de Graeffchepen van Vlaenderen/ ende van Zeelſt. Edele en niet Princhelijck Leenwelcke ſi heeten feudum nobile, is in twee manieren: want het is tghene dat ſonder middele ghehouden is vanden Vierſere of vanden Conincke ſonder groote dignitept: ofte het is tghene dat compt vanden Graue met eenighe groote officie of baniere/ ghelijck als te ſine Burchgraue/ erfachtich Camerlinck/ erfachtich Maerſchalc/ Herbier vā Vlaēderē/ ofte dierghelijcke: ende deſe zijn gheheeten in Leenrechte Capitainen/ Baroenē ofte groote Vaſſalen. Een edel Leen/ twelcke de Clercken heeten feudum minus nobile, is oock in twee manieren: want het is tghene datmen ontfaet ſonder middele vanden Graue met minderen officien/ghelijck als te zijne ſchiltnape/ſchinker/bottelgier/ ontfangere vā ſpyckere/ Caſtelains van Caſteelen ende dierghelijcke: of tis tghene datmen ontfaet ſonder middele vande voorſeyde groote vaſſallen/ Ende deſe zijn gheheeten in Leenrechte cleen vaſſallē. Leen mid delbaer ofte eenichſins edele/twelcke ſi heeten feudum mediocriter ſeu aliquantum nobile, is tghene datmen ontfaet vande voorſchreuen cleene vaſſalen/ oft tis tghene datmē ontfaet vandē Graue met noch minderen officien/ge-

Digitized by Google

lijck als teſijne erfachtich. ¶ Meyne/erfachtich Amman/chepier/tourier/ duerwaerder/meſſagier/ende dierghelijcke. Leen onedele ende vilain/is tghene dat coupt van deſen minſten vaſſalen/oft vanden Graue/oft eenich vanden anderen vaſſallen/in clienden werden en de ſonder eenich officie/ adminiſtracie ofte dignitevt/eñ dit en mach hmen beſitters ghеen edelheyt gheuen ꝛc.

¶ Ander diuiſie van Leene.

Enighe Leenen zijn in leenrechte gheeten feuda antiqua paterna, dats te ſeghene oude patrimonie leenen/ende andere feuda noua paterna/dat is nieuwe patrimonie leenen/ende ander feuda noua, dats te ſegghen nieuwe Leenen.

¶ Oude patrimonie Leenen.

Onde patrimonie Leenen zijn die ghene die vercreghen zijn bynden vooiſaten van ſoo ouden tijde dat ghеene memorie en is vandē eerſtē vercrighene/ of dat ſi den vierden graet ouerleden zijn.

¶ De nieuwe patrimonie Leenen.

Nieuwe patrimonie Leenē zijn die ghene die vercreghen zijn binnen manghedincke/ofte niet leden en zijn den vierden graet/maer zijn onder den vierden graet.

De

De nieuwe Leenen.

EEnde nieuwe Leenen zijn / die ghene die vercreghen zijn by yemande die noch leeft / ende noch gheenen stranck ghenomen en hebben.

Hoe die drije specien schillen in qualiteyt ende substancie.

DEe drije specien van Leenen schillen in qualiteyt eñ in substancie. Want doude patrimonieleen / alst dē vierden graet ouerledē is / maect zijnē possesseur edele / so en doet niet tweeuwe patrimonieleē / noch tweetwe vercreghen / al waert oock edele in hem seluen / maer het gheeft hem alleenlijck een begin sel tot edelheyt. Eñ alsser twijfel is of tleē lēdeis den vierdē graet of niet / sō presumeertmē om tleen / eñ weet ghereetelijck oudt ende edele.

Noch ander diuisie van Leene nde Jurisdictien.

EEnighe leenen hebben iurisdictie eñ alle iusticie hooghe middele ende nedere / ander iurisdictie viscontiere / andere iusticie foncière / ende ander neghbeene iusticie.

De kennisse vanden hooghen Justicier.

IN Vlaenderen de hooghe iusticier neeft kennisse by zijnen Bailliu eñ mannen van allen saecken ende ghelnierende op zijn leen / oft op de resorten van dien / ende exer-

Digitized by Google

reert de selue iusticie metten sweerde/ghelijck de Graue selue/ende heeft de confiscacie vanden goede onder hem wesende/met gaders tot vondt/ bastaerden ende stragiers goet/ende de boete van ix. pont parasisen en daeronder vi.

¶ De kennisse vanden Viscontier.

DE Viscōtier heeft op zijn Leen tol/boet/ bastaerden ende stragiers goet/ de boete van drije ponden parasisen/ en daer onderen: en vermach te stellene eenen Bailliu/ om met zijnē mānen/ opdat hy vol hof heeft/ oft daer nemen/met mannen die hy ontleent/ teghens zijnen ouerheer te doene recht/ wet/ en iusticie/elcken diet begheert/van sakē/ tzijn der kennisse toebehoorende.

¶ De kennisse vanden Fonssier.

DE Fonssier vermach alleenlijck Iusticie/omme in te doē commene zijne renten/en mach daer toe stellen eenen sergant oft andere Officiers/ende heeft de boete van iij. ℔ parasis: maer van deser iusticien vseren de vassalen diuerschelijck meer ende min dan naer de auctoriteyt/ die hemlieden de Princen hier voortijts ghegeuen hebben/ oft nae de vsancien by hemlieden verreghē metter langher tijt.

¶ Diffe-

¶ Differencie tusschen corporelle ende Incorporelle leenen.

Eenighe leenē zyn Corporelle/ander Incorporelle. Corporelle leenē zyn die ghene die ghemaect zyn van lande/ van huysen/ oft van anderen onroerlycke saecken diemen tasten oft ghevoelen mach. Incorporelle leenen zyn de ghene diemen maect van erfachtighen rentē/vogelryen/visscherijen/tollen/ officien/ofte andere eeuwighe prouffytē/ die namen hebbē inde lucht eñ niet tastelick en zyn.

¶ Datmen by costuymen leen splyt.

Item eenighe leenen zyn splytelic/ander niet splytelic. Regulariter alle leenē in Vlaenderen zyn splytelick bi successien eñ anderlins niet/ eñ dat by costuymen: want het is contrarie den leen rechte/ eñ alle groote huysen gaender mede te niete.

¶ Wat puere oft simpele leenen zyn.

Item eenighe leenen zyn puer ende simple/ andere zyn ghecondicioneert. Simple leenen/zyn die ghene die de heer zot gheeft naer rechte natuere van leene. Leenen ghecondicionneert/ zyn die ghene daer toe de heer ghevoecht heeft eenighen ghestaecten dienst/ tegheus of bouē natuere van leene/ soghy hiernae claerder sien sult.

Digitized by Google

Van wat leene niemandt en vseert.

HEt zijn noch meer namen van Leene die ic achterlate wt cortheyde/ende ghe om dat zij mi duncken niet dienende tonsen propooste / midts datmen daer af niet en vseert in Vlaenderen/ghelijck als van Leenen masculin, ende fœminin, Leenen gardie/ ende tastardie / eñ vele andere diergelijcke.

Wie Leenen wt gheuen mach/ Dat IX. Capittele.

ALle ghoestelijcke persoenē dignitey hebbende moghen kerckelick goet wtgheuē te Leene/ euenuerre dat zijt vā oudts ghecostumeert zijn. Eñ elck priestere ofte andere ghoestelijck persoon/het zij dignitey hebbende oft negheene/ mach wel zijn selfs patri mōne oft ghecōquestert goet wtgheuen te Leene/ghelijc de leecke/euēuerre dat hij hebbe consent vandē heere/eñ dat hi Leen hebbe daer af men Leen houden mach/ ende verheffen.

Dat elck zijn goet wtgheuen mach te Leene.

ELck wie hy zij in Vlaenderen/ mach zijn goet wt gheuē te Leene metter solempnitey daer toe dienende/euēuerre dat hem de alienacie van dien niet verboden en is/ende dat hy Leen hebbe daer af men tnieuwe Leen houden mach/ende verheffen.

Wie

Wie gheen Leen wt gheuen en mach.

DMbelaerde kinderē/dulle/innocente/ stomme/ blinde/ende dierghelijcke en mogen gheen Leen tot gheuen: soe en mach ooc twijf wesende onder de subiectie vā hueren man/ mids dat de alienacie van hueren lieden goede henlieden verboden is in rechte.

Wie Leen hebben ende ontfaen mach. Dat X. Capittele.

PEr generalic wie hi zij/ mach nieu Leen ontfaen in Vlaenderē/ het zij mā/ wijf/ edele/ onedele/ ionc/ oudt/ vrij/ slaue/ getrout/ bastaert/ cruepel/ manck/ blent ꝛc. euenuer de tot gheuer niet en ignoreert zijne condicie. Ende by successien compt elc te Leene die abel is om succederen/ niet tegheuastaende wat ghebreck hy anderlins heeft (in zinnen oft in lichame) maer de Leenrechten wouden dat de Leenen bedient worden soot behoort.

Wz ghifte vā Leene ignorerende de condicie ofte qualitept vanden persoen/ gheen stede houdt.

GHue de leenheere eenen wijue een nieu Leen metten laste van te dienē in wapenen/ meenende dat een manne persoon gheweest hadde/ de ghifte waer ghehouē/ mids dat hy ignorerde hare condicie. Maer wiste hijt te voren/ de ghifte soude stede hebben/

Hoe ſoudſe oock/al hadde hy maer getwijfelt. Want in ſulcke ſakē men houdt dē twijfelaer voor wetende/naer dat hy gheen breedere onderſoeck daeraf en doet. ende twijf zoudt tleen doen bedienen by ſubſtitucie/ofte machtich van voochde.

¶ Dat elck wel leen ontfaen mach contrarie zijnder facultept.

EEn cruepelof manck mach wel leen ontfaen om te zijne Meſſagier te voete: ſoo mach een blint man om te ſchietene/ eñ veriagen de crayē van zijns heerē houe: want al en zijns zijs niet nutte noch abel om tleē te bedienene/ſi mogen by ſubſtituit doē bedienē.

¶ Hoe onbeiaerde Leenen ontfaen moghen.

Onbeiaert kint mach wel Leen ontfaē/ maer ten mach niet ſoeveren noch feautentſchap doen/tot dat comen is tot zijnen vierthien Jaeren/oft eenmaere thien Jaren ende een half/quia tunc cenſetur proximus pubertati/ſo ghy hier naer ſien ſult. Ende daeromme vſeertmen hem te gheuē man van voochdien.

¶ Leenen vrouwen ontfaet te Leene.

EEn vrouwe mach wel Leen ontfaen in Vlaenderen/nochtans en mach ſy niet zijn Vaſſale/noch eedt doen/noch tleen ſelue

selue bedienen/ sy en ware Princerssе. Maer si mach hebben vassalen onder haer heerlijckhede ende Iurisdictie/ op hemlieden bi heuren bailliu en mannen/ eñ tleen doen bedienen bi eenen man van voochdijen.

¶ Hoe kerckelijcke eñ weerlijcke persoenen van eleliander Leen ontfaen.

Kercken ende kerckelijcke lieden mogen wel weerlijcke Leenen ontfaen bi octroye vanden Prince/ soo mogen oock leecke kerckelijcke Leenen. Maer de kercken moeten stellen eenen sierckē leecken laet/ die tleen bedient/ ende staen te rechte van allen saecken den Leene aengaende int hof vanden mannen.

¶ Watmen wtgheuen mach of niet wtgheuen te Leene. XI. Cap.

Gheen gheestelijck goet en machmē wtgheuen te Leene/ ten si dat van oudts gecostumeert is wte te geuene. Waert nochtās dat eē prelaet wtgaue te Leene gheestelijck goet/ of niet gheco stumeert wt te gheuene/ ende dat de Paus de ordinaris noch nie mant anders/ hem daeruune gheē belet en de de binnen dertich Iaeren/ dat goet soude eenwelijck gheinfeudeert eñ wtgheuelijc blijuen.

¶ Watmen gheen thienden wtgheuen en mach.

Digitized by Google

Thienden en machmen in gheender manieren wtgheuen te Leene/sichtent den verbode vanden Paus Vrbaē: maer de oude infeudacien van thienden ghedaen van daer te voren by consente vanden Paus houden stede ten profijte vanden weerlijcken ende anderen diese hebben in possessien.

Datmen van vergaende saken eñ dingen gheen Leen en mach maken.

Alle peerden/coepē/gout/silver/boecken/noch ander cathepl en machmen gheen Leen maken/midts dat si verlijten eñ te nieuten gaē metten tijde/eñ datse veranderlijc eñ transpoorteerlijc zijn vā onder de iurisdictie vanden baillu eñ mannen. Maermen mach wel om tleen te beterene wtgheuē houdt cathepl te gadere/ als ersue meersch eñ scheuen coepē daerinne/ ofte een wee ende schapen daerop/ oft dierghelijck. Ende also lange als de coeyen eñ schapen op tleen zijn/so sorterē si natuere vā Leene: maer als si daeraf zijn/ so zijn si cathepl. Eñ alsoo eest te verstane vā huysen ende boomen diemen in Vlaenderen houdt als cathepl.

Datmen den bodem van Leene niet splijtē en mach om voort wt te gheuene.

De vassal en mach tprincipael van sinē Leene niet grooteliicx veranderē/noch niet groots daeraf splijten/ om voort wt te

Digitized by Google

wt te gheuene te Leene/het en zÿ hy expreſſen
ontroy vanden heer/ ende conſente van zÿnen
outſten hoye: maer hy vermach wel ommé
zÿn hof te ſtofferene vanden mannen die hem
ghebreken wt te gheuene ende te ſpÿſtene en-
nighe cleene partie vanden ſelven Leene/ gelÿc
als een ganſpoel/eenē cappoen/cleere/oft dier
gelÿcke/ſonder daer toe te nemē eenich conſẽt.

Hoemen compt te Leene

Dat XIJ. Capittele.

Jn dry manieren comptmen te leene/te
wetene bi ghifte/bi ſucceſſien/eñ bi poſ-
ſeſſien/eñ prieſcriptien. Ghifte vā Leene
is ſo wanneer de heere cleen nieuwe wtgeeft/
oft dat hÿt gedoocht te veranderene/oft te ont
ſtruychene/ het zÿ bi coope/māghelinghe/by
donacie oftan derſins. Succeſſie vā Lēe/ is als
cleen verſterft van eenen vaſſael op den ande-
ren. Eñ poſſeſſie oft prieſcriptie is/ als de vaſ-
ſael cleen ſoo langhe ghebruyct heeft/als dat
hem ſchuldich is eenwelick te volghene/ ſoo
ghy hier naer claerder ſien ſult.

Dat ghifte ofte ſucceſſie ſonder poſſeſſie gheen recht en gheeft.

Ende ghy moet weten/ dat ghifte ofte
ſucceſſie gheen recht noch actie en gheeft
in cleen ſonder poſſeſſie/ maer wel te Lee-
ne poſſeſſie met duechdelicke tÿtele/eñ gheeft
ghyen Leen recht ten Leene/ noch in cleen/ſae-

en

en ware van xxx. Jaeren possessieur ter quader trouwe; eñ op onduechdelijcken tytele en prescriberet nummermeer te gheenen daghe possessie van Jaeren ende daghen met eenighen tytle maeckt de vruchten possessieurs/als possessieurs te goeder trouwe/soo ghy hier naer sien sult.

Hoemen nieu Leen wtgheeft.

XIIJ. Capittel.

Wilme yemande te verghiftene van eenen nieuwē Leene/rauw/dat noyt wtghegheuen en was/ de heere moet doen dese saeken: eerst hy moet tleen wtgheuen by monde oft by ghescrifte/seggende ick ghene v omme de dienſten die uwe voorders oft te ghy my gedaen hebt/oft doen sult/dit Casteel/dit huys/desen gronidt/dit water/desen bosch/dese rente/te houdene van my te Leene. Ten tweesten hy moet dē vassal daerinne doen eruen bynden mannē in ghemaeckten houe. Ende ten derden naer feauteytschip ghedaen/hy moet den seluen vassal daerinne doen erfuen ende stellē inne reele ende actuele possessie vanden Leene.

Hoemē Leē simpelijc wtgeeft.

Als de heer is nieu Leen wtgeuende/alleenlick seggende/ick ghene v dit goet van my te houdene te Leene/soo verstaetmen dat de ghifte simple is/ende sonder condicie/

condicie / ende en ſtact de vaſſal niet bi redē ghe obligeert ter trouwen ende waerheden / ende ten relieue vander weerde vandē Leene / ſMaer als de Heere pet meer daer toe voecht ſeggende / dies ſuldi my dienen in wapenen gaen met mijn wijf ter hercken / oft doen ſulcke eeuwepen / ſoo en is tleen niet ſimple / maer ghecondicioneert.

¶ Datmen Leenen wtgheuen mach met laſte.

Ende ghy moet weten dat de heer mach Leen wtgeuende ſtellen mach ſulcke eñ alſoo vele laſten en de condicien op tleen alſt hem gelieft / behoudens dat de vaſſael die ontfaen eñ aengaen wille / eñ niet en ſi tegens gode / teghens recht / teghens conſcientie / teghens goede zeden / tegens gemeen profijt / tegens rechte natuere vā Leene / noch in prei dicten vandē ouetheer oft yemanden anders.

¶ Hoe de heer condicioneren moet ſRelief.

Wilt oock die heer hebbē relief vā peerden / van honden / van handſchoenen / van ſporen / oft dier gelijcke / hi moet oock beſpreken int wtgheuen voor erfueniſſe want anders de Leenmā ſoude geſtaen met te betalene thiē ponds paraijſen voor relief / in dien dat tleē ſoe groet ware / oft metter beſter wrome van drij Jaren / indien dat tleē ſo goet

met

Digitized by Google

niet en ware/ſo ghi hier naer ſien ſult.

¶ Dat de Heer condicionneré moet de Jaerlijcxſche ghedinckeneſſen.

Wilt oock de Heere hebbé eenighe Jaerlijcxſche ghedinckeneſſen/ het ſy van glauen/ſchaerberderen/ handtſchoé/ offer penninghen/ofte dierghelijcke/ hy moet beſpreken: want ſulcke ſaken zijn buyten der natuere van ſimpelen Leene. Wilt oock de Heere hebbé eenighe Jaerlicxſche rienten van goe lené/van eeuene/van ghelde eñ dierghelijcke/ hy moet oock beſpreken/want dat naecktelick is tegens eñ contrarie der natuere vandē Leene/ ende ſmaect van landtcheynſe.

¶ Datmē deerſte condicie niet veranderen en mach.

Als de Heer de condicié eerſt geſtelt heeft eñ de Vaſſal daer op in erfuen comē is/ ſoo en mach hijſe noch zijne naecomers niet meer veranderē/het en waer by expreſſen conſente vanden Vaſſal.

¶ Dat ghifte van Leene gedaē moet zijn Jonſtelijck.

Ghifte van Leene wilt ghedaen zijn Jonſtelijck ende minnelick/ ende wt eenich eedel herte/ ende omme gheen andere redene dan omme te hebbene vanden Vaſſal perſonelē dienſt. Ende daeromme en behoort de Heere

de heer ghe̅ ghelt daer af te nemene / want het ſoude ſmake̅ coop ofte gierichede; nochtā̀s weerpt hyt / het houdet ſtede.

¶ Men ſal het Leen niet wtgheuen met onredelicken condicien.

EErſt dat de heer int wtgheuen ſtelt enighe onredelicke ofte ſonderlinghe condicien / ghelijck zijn maecktelaey / ſtouen oft hoorderen te houdene / ofte dierghelijcke / ende dat de Vaſſael dat aenueerde / ende daer op in erfuen quame / de Vaſſael ſal tleen houden / nochtans ſal de condicie veranderlick zijn in eene redelicke condicie naer de vacatie vanden Vaſſael ende grootte vanden Leene / ten goetduncken vanden voerſchreuen hupſghenoten / ten eynde dat hy tleen niet en hebbe onme niet. Ende waert ſoo dat de heere ende de Vaſſael beede daer af ſweghen / ende dat de mannen daer inne niet en remedieerden / ſoo ſal de ſouueraine iuſticie daer inne voorſien / ten verualghe vanden procureur generael.

¶ De heer en mach gheen ander goet wt te gheuene dan hem toebehoorende.

WAert dat de heere wt gaue te Leene dat hē nz toe en behoort / de vaſſael en ſalt nz behoudē / al waer hijs oock in erfuē / maer de heer ſal hē daeraf recompēſerē in ande-

ander ē goede/oft met gelde/niet teghenſtaende zÿne ignorantie / want hy behoorde te wetene wat hi doet. ¶Maer hadde die vaſſael ſelue wel ghewetē dattet anderen toebehoorde/ de heere en ſoude inde recompenſatie niet ghehouden zÿn.

¶Hoe de vruchten den Leene volghen ſullen.

CEſt dat de heere wtgeeft eenigen gront daer groen coorene oft andere groene vruchten op ſtaen/ men verſtaet dat die vruchten volghen der ghifte/ten waer expreſſelÿck ghecondicionneert ter contarien: eñ ſal de vaſſael niet geuen den heere vruchtē/ noch van ſade noch van anderen coſten die de heere om de ſelue groene vruchten ghedaen heeft. Ende al ghelÿck ſuldy ſeggheu ende verſtaen van hupſen/van boomen / eñ van al dat wortelvaſte ende naghelvaſt op tleen is.

¶De ſmaeldeelinghen op luttel min oft meer.

WAert dat de heere tleen wtghaue by ghemeten oft ander mate/ ſeggheude/ ick ghelue v hondert ghemeten/de vaſſael en mach niet meer hebben dan de mate: ende ghelueerder oock vet/ de heer ſal hem voldoen. ¶Maer ſeyde de heer/ ic ghelue v hondert ghemeten(luttel min oft meer) ende datter bevonden ware Cÿ. Ciÿ. de vaſſael ſalſe behouden.

behouden/ want twee oft drije op thondert is luttel meer: maer waere ooc twee oft drij minde vassal souder mede moetē te vrede zijn: Eñ alsoe suldi segghen van anderen ghetale naer aduenant/ want op twintich oft vijfuentwintich een is luttel min oft meer/ ende op veerthich oft vijfstich een geheel luttel min of meer/ ende alsoe voort.

¶ Van Erfuene.

Dat XIIII. Cap.

¶ Erfuenisse is een actie ofte solempniteyt vā hofrechte/ daermede de vassal gecleet weert in tleen metten teeckene van eenen sweerde oft anderē dinghen/ naer de cosuymme vandē houe daerinnen de erfuenisse doet.

¶ Hoe erfuenisse gheeft actie ten Leene/ ende possessie ter proprietept.

DE erfuenisse is ghcheeten in Leenrecht te Inuestitura verbalis, aut abusiua: want ſi en gheeft den vassael niet anders recht noch actie dan ten Leene ende niet int Leen: het en is niet anders den eene wettelicke confirmacie vander ghifte. Maer siellē in possessien/ tweelcke ſi heeten Inuestitura realis vel propria, gheeft dē vassael recht in tleeñ corroboreert eñ versterct de ghifte/ de erfuenisse ende al datter voorts ghedaen is/ so ghy hiernaer sien sult.

¶ In

¶ In ſucceſſien van Leene en is gheen erfuenisse te doene.

IN ſucceſſien van Leene en is van deſer erfuenisse gheenen noodt/wāt den dooden erfi den leuende/ ende midts dien is genouch dat de ſucceſſeur tleen verheſſe Feaulteytſchip/ eñhem doet ſtellen inde poſſeſſie eende inſtitutie Keele/ ſoo ghy hier naer zien zult.

¶ Van feaulteytſchip.

Dat XV. Capittele.

NAer de erfuenisse van nieuwen Leene ſoe moet de vaſſael feaulteytſchip doen/ eer hy inde poſſeſſie-gheſtelt werdt/op dat dēheere gelieft. Eñ en is Feaulteytſchip anders niet dan den eedt die de vaſſael doet den heere bloots hoofs ende onghegort metten handen te gadere oft opgheheuen: eñ daer inne is te onderhoudene de toſtume van elcken houe/ Eñ daer gheen ſpeciale vorme van eedt en is/ ſoe machmen nemen den eedt gheſchreuen inde Leenrechten in deſer mānieren.

¶ Den eedt van feaulteytſchip.

IC ſweere v ghetrouwe te zÿne teghens elcken/wtghedaen tegens mynē heere. Ofte aldus. Ic ſweere dat ick voortan v ſal zÿn ghetrouwe alſoe een goet vaſſael ſchuldich is te zÿne zÿnen heere. Ende dit is ghenoech

ghenoech om faulteytschip te doene. Nochtans ontme den Iuge ende simple lieden diet niet en verstonden wat zij swoere / so hebben de Leenrechten ghebreet in deser manieren / Eñ ick en sal my nemmermeer vinden in stede noch in plaetsen / daer mijn heere sal moghen verliesen lijf / oste let / oft daer hem sal moghen ghescheen grief oste hindere van zijnen persoenen / noch iniurie / noch contumelie / noch daermen hoen sal ontghens zijn eere / ick en sal pijnen te beletten ende beschuddene met mijnen lijue aengaende dat sal ick van hem versocht zijn / alsoe verre alst my moghelijck werdt. Ende als ick yet weten sal zijnder eere oft lijue aengaende / dat sal ick hem ghetrouwelijck ontdecken / ende te kennen ghenen. Eñ verliest hy van zijnen / dat sal ic hem helpen recouureren naer mijn macht. Ick sal ooch zijne saken secreet houden / ende daer af niet ontdecken sonder zijne wete oft consent / ende alle zijne saecken voorderen naer mijn beste / sonder daeraf te makene oncläer dat is ommoghelijck dat moghelijck is / alsoe moet my God helpen ende alle zijne heyligh en.

Wie gheexcipieert zijn

woten eede.

Ut desen eedt verstaetmen altijts gheexcipieert te zijne (al waert ooc niet gheseyt) de persoenē van onsen heyligen vadere den Paus / vanden Keyser / vanden

Coninck ende ander suerheeren. Item de heer wien de vassael ter causen vanden anderen Leenen daer toe eedt gedaen heeft/ op datter eenich is. Item dlandt ofte stede daer de vassael selue zijne residencie heeft sonder fraude. Item de persoenen vanden vassael selue de vadere/ de broedere/ de sone vanden vassael in saken dieaengaen moghen den rechten van natuere.

Wienen den eedt doet.

Item ende desen eedt moet doen die vassael inden handen vanden heer/ niet heymelick maer openbaer inde presentie van twee Leenmannen vanden seluen houe ten minsten/ eñ metter solemniteyt gecostumeert. Ende wat ghiften oft erfuenissen hy vanden Leene heeft/ noch ock wat possessien/ soo en sal hi gheene maninghe mogen ontfaē/ noch Reuuisse draghen/ noch vonnisse wijsen/ hij en hebbe eerst manschip ghedaen ende feaultcijtschap ghesworen/ eñ dit naer hof rechte.

Die Leen ontfaet/ moet den eedt doen.

Yemandt wie hy zij gheestelijck ofte weerlijck die ontfaen wille Leen/ en mach hem niet excuseren van feaultcijtschip te doene/ het en ware dat hi daer toe onabel ware/ ghelijck als zijn onbeiaerde kinderen/ dulle/ stomme/ ende dierghelijcke/ oft

het

het ware oock de beletten hier naer volghende. Eerst dat de heer verwaten waer vanden Paus maiore excómunicatione, oft crimmeel ghevanneñ bijden Prince, oft als souden bijder iustitie. Ten tweetsten dat de heere selue zijn Leen noch niet verheuen en hadde, noch Leenheer bekent en ware. Ten derden dat tleen litigieus stonde tusschen den heere ende sijn vassael, ende dat de heere ontsende de possessie. Ende ten vierden, dat int votgheuen vanden Leene, ghecondicioneert ware ghenen manschap te doene, dwelck nochtans ondehoorlijck wesen soude, ende buyten der natuere vanden nieuwen Leene, ghemerckt dat tedium ghesept is ex fidelitate: ende daer ghenen fidelitept en is, daer en can feudũ niet wesen.

Datmen den vassael den successeur vanden gheslotenen Leenheere niet ghehoudē en is eedt te doene.

Waert dat de Leenheere storue voor den vassael, de vassael en ware niet ghehouden zijnen successeur eedt te doene, by datmen verstaet dat den eedt die de vassael dede dē Leenheere als hy leuede was, was voor hem ende voor zijne nacommers: maer de vassael moet wel ouergheuen den nieuwē heere de grootte ende denombrement van zijnen Leene, ende kennen tleen van hem

Digitized by Google

te houdene op dat hy dies vermaent sal.

Dat men den sone vanden Leenheere gheenen recht doen en sal.

DE vassal en is niet geholden te doene recht den sone van sinen leenheere alsolanghe als de leenheert leeft ende tsijne behoudt / Nochtans is dē recht die hy den vadere doet / sal hem niet verbonden den sone te grieuene noch te offenderene / Ist ghebeurt de sone vanden vassael eyndet sijns vaders leenheer gheenen recht alsolanghe als sijn vader leeft ende sijn hoofdt noch tand mocht hy hem wel wachten dewijle hy onbeschermt is / want de puntte sonder tmeerdere sijn

Dat onbenaerde kinderen ghehouden zijn recht te doene.

EEn onbenaert kint en behoeft niet te swerene voor dat hy tot sijnen iaren comen is / Maer nochtans dat de heer wilde / het soude moeten swerene / ende feauteytschip doen te sinen rechten / want het tot is pubertati / ende de rechten presumeren dan in hēlschap de tesine / Voochden / woesen / curatelle / fiomme / ende andere die in tutele ofte curatelle gestelt zijn / swerē dt hueren voocht oft curateur. Absent vandē lande / oft presēt die merckelijcke noodtsaken hebben / te houe niet te moghen commene / ontfaetmen feauteytschip te doene / ende te swerene by procu-

procureur/ hebbende daer toe procuratie ſpirituele ghemaect onder ſwaſſaels ſeghele / op dat hy edet man beliint is in dat hof/ofte daer ſeden onder ſeghele auctentycque en̄ met onderhantteeckē van notaris.

¶ Dat den heere hyden eede op den vaſſael heeft volle Jurisdictie.

Bi deſen eedt de ſouuerain heere / gheliick als de graue van Vlaenderen / heeft recht op den vaſſael volle Jurisdictie de welcke ſi heeten merum imperium. Maer de paſſaelheeren hebben recht op heuren Leenman alleenlick Jurisdictie/ alſo verre als ſi ſtreckt ende niet voorder. Want als ſi ghebleken hebben van dienſten / procederen ter afwinninghe/ en̄ tot verheeringe vande Leene en̄ niet ter cortetie oft punitie vanden Leenman.

¶ Dat gheen differencie en is tuſſchen feaultetſchip/ homatge ende vaſſallage.

Ende eerſt dat ghy my vraecht wat differentie oft ghelchil dat is tuſſchen feaultetſchip/ homatge ende vaſſallage/ ick verandwoorde v eghenē/ maer ſi bedeckenen ghelijt dinc onder diuerſche name. Want feaultetſchip is ſweerene Leenmā te ſine/ ende is vaſſael te ſeggheene in latine/ verobligeert oft verbonden.

Dat een vassal eedt doen mach twee Souueraen heeren.

Een vassal mach wel eedt doen ende leeman zijn vā twee Souueraen heeren / te wetene vanden Keyserе eñ van den Cōninck van Vrancrijcke / die beede gheen Guerre en kennē. Want doende eedt den eenen / hy sticht wte den anderen die hy eerst eedt ghedaē heeft. Maer den welcken hy sculdich is te dienene / sult ghy hiernaer int langhe zien.

Dat de heere gheen wedereedt ghehouden en is te doene.

De Leenheere en doet zijnen Leenman gheenen wedereedt: nochtans metten eede die hy vā hem ontfaet / hy staet te gens hem verbonden alsoo diepe sonder eedt / als doet de Leenman tegens hem bi eede / wāt de trouwe moet ghelijck staen.

Dat de oude heer gheenen eedt en doet van Leenen die hy ontfaet van zijne vassallen.

De ouerheer en doet oock gheenen eedt vanden Leenen die hy ontfaet van sine vassallē. Eñ daerom waert dat de Grаue van Vlaenderen verweghe een achtereen gehouden van mijnen heere van Landtreghem / hy en soude den heere van Landtreghem gheen feaulteytschip doen / want hi ouerheer daer af is: nochtans soude hi naer cōscientien eñ leen-

Digitized by Google

eechte gehouden zijn den heere van Landreghem te beschuddene inde qualiteyt van Leen heer / ghelijck oft hy hem eedt gedaen hadde.

Van in possessien van Leene te comene. Dat XVI. Capit.

Als de vassal vergist ende gheerft is in tleen/ende dat hy feauliteytschip ghedaen heeft/soo moet de heere den selven vassael stellen inde Reele ende actuele possessie van den Leene ter presentie vanden mannen met den woorden ende solempniteyt daertoe dienen naer de costuyme vanden houe / ende dit eniemeere dat in zijne macht is / dat de possessie ydele zij / ende sleen niet gheoccupeert by anderen.

Wat stellen is in possessien.

Dit stellen in possessien is gheheeten inde Leenrechten inuestitura propria, de welcke duyt en bindt al datter te voren ghedaen is / ende gheeft den vassal recht ende actie / soo hier vooren gheseyt is.

Hoemen in twee manieren compt in possessien.

In twee manieren mach de vassal comen inde possessie vanden Leene. Deerste ende de seltenste is / hem daer mede te doen stellene bynden heere in ghemaecten houe met ter solempniteyt daer toe dienende. Dander/ als vassal hem selven steect op eenigen tytele

Digitized by Google

inde selue possessie sonder solempuiteyt van hofrechte, ende daerinne blyft payssuele iaer ende dach by wetene oft emmiers sonder wedersech vanden heere, ontsaende de vruchten ende doende de dienstē van hem, soo maeckt de possesseur de vruchten sine als possessieur ter goeder trouwen, al erst oock dat hy niteen met verghist en is, noch den heer fealiteytschip ghedaen en heeft. Ende waert dat hi alsoe payssuelic bleue besittende dertich iaren, de heer noch niemandt anders en sonde daeraf mogen versteken, noch dwinghen ter erfuenisse te commene, maer fealiteytschip te doene.

¶ Hoe de possesseur tleen behouden sonde al ware dat hem ander ghegheuen.

¶ Waert dat de heer yemande erfde sinen leē noch ongheseuert, en fealiteytschip ontfinghe, ende dat hy daer hem diens betrouwende, de possessie gaue eenen anderē metter solempuiteyt daer toe dienende, de possesseur solde tleen behouden, eñ daer af versteken den ghenen erfden. Maer de heere sonde dese selue ghenen morten quyten sinen cēsi, ende betalen interest, oft hem ghegheuen een ander leē alsoo goet.

¶ Men

Men sal niemande ontseggheen in possessien te stellene van patrimonie leenen.

Een patrimonie leenen en mach de heere niet ontseggheen tstellen in possessien alsoe verre alst in zijne macht is/ ende dat de vassael zijn deuoir ghedaen heeft van relieue ende feaulteytschip/ oft emmers gheprsenteert te doene ter presentie ende kennisse vanden manne. Ende waert dat hy ontseyde/ hy soude betalen schaden ende interesten/ Ende bleue hier ontseggende taer en dach van der rechtelicke redenen daer toe hebbende/ de vassal soude by auctoriteyt vanden oueraeste leen aenwerren/ ende dat behouden sonder heere/ ende ghewijsden als eyghendom/ oft verhesteyt teghens den ouerheer.

Men sal niemande ouerlaste leenen een leen/ dewijle saisine possessie blijuen.

Als de heere ontsaet vele perseonen ter possessie eens leens/ dewijle saisine

[illegible] ende ter gheboorlicker tijden/ de ghene die ter tijt present ende ter gheboorlicker tijden bevonden worden/ die oock zijne diligentie daer toe doen/ ghelijc die oock zijne diligentie daer toe gheliefft. Ende ghe possessie zijnde/ hy sal der zaken blijuen tot den vonnisse daer den man dier rate ghesuiten moet. Ende voeren voorsede die deerste waere/ ofte dat de heere

Digitized by Google

difficulteyt maecte yemande van hem allen te ghevene de selve possessie/ so sullen de mannen presumeren omme den ghenē die den besten tītele heeft/ende dien stellē inde possessie partien ghehoort/ ende dan voort procederen ut principale.

¶ Hoemen den vassal admitteren sal ter prevue vander possessie.

Asser ghescheyt is tusschen den heere ende den vassal/de heere seggende dat hy hē noyt leē wt en gaf/noch noyt en erfde noch feaulteytscap ontfinck/eñ de vassal de contrarie secht/ de mannen sullen den vassal admitteren tzynder prevue/māt zyn voorstel affirmatijf is/ Eñ proeft hyt half/ te wetene met eenē souffisanten oorconde of met prevue in geschrifte ofte anderssins/ so sullē de mannen de saecke stellen ten eede vanden vassal in supplementū probationis. Eñ prouft de vassal niet met allen/ende hy voorts niet en is inde possessie vanden leene/ men sal tghescil lichten hy suen eede in souffeure vander possessiē/ die in rechte heere gepriviligeert staet. Maer wilt hy niet sweerē/ so salmen den eede referereren den heere/ niet teghenstaende dat zyn voorstellen negatijf is. Ende wilt de heer ock niet sweeren/ so salmen den vassal tleen aenwijsen/ enemerre dat hy inde possessie is.

¶ Ofmen

¶ Oftmen den heer of den vassal den eedt refereren sal.

Ende is de heer selue inde possessie ende de vassal niet/so sal nochtās de heer moeten sweeren op dat den vassael ghelieft/want de Leenrechten dat ordonneren. Ende is deen noch dander inde possessie niet/nde dat tre niet ghetroest en is van gheender side/soo staet inde kuere vanden mannen te refereren den eedt/wien hemlieden ghelieft: eñ daerinne behoren si wel te conſidererene de qualiteyt vanden persoenen ende vander partien eñ wien best te ghelouene is. Ende als si daerinne twoûfelen/of dat de materie groot ende lastich is/moghen ordonneren dat deen of dander diet hemlieden best dunckt/omme sweert met vij. ſouffiſante persoenen die in haer conſcientie affirmeren ſullen/dat si houden den persoon van sulcker goede fame ende name/als dat hy niet qualijck noch onrechtuerdelijck en ſoude willen sweeren. Ende deſe ſommiere manere van procedere is teghens den leenrechte. Niet min zijn de coſtumen vanden houe anders/men moet die achteruolghen.

¶ Die zijn principale wint/die profiteert zijn coſten.

Ende die zijn principael wint/eñ wederpartie heeft in houe/die wint ſine wettelijcke coſte/al waren si ooc niet ghewoñſt/

ende

en dat dit costumē. Maer die yet verrechte by partien by reliefuemente ofte anderlins hem quame presenterē, want in dat cas hy soude de costen vander contumacien moeten opleggē voor alle wercke.

¶ Hoemen erfuenisse van nieuwen Leene prouuen sal.

Erfuenisse van nieuwen Leene moet geproeft zijn met chaerterē geseghelt metten seghele vandē mannen dier ouer was een/ ofte metter depositie vanden seluen mānen/ ofte van anderē bystanders vā siene/ van hoorene/ ende wel wetene/ ende niet van hoorren seggheene. Ende en soude tgeschrifte vanden heer noch sine depositie alleene daermme gheē vulle preuue zijn. Maer oude patrimoniale leenē/ die ouerlanck struyckt gheuomē hebben/ is genoech te toogene dat hi de oudste en de naeste vandē doodē/ abel omme succederen is/ metgaders quitancie vanden relieue ēn recepisse vanden denombremēte onder den segele vanden heer ofte van zinen stedehouder. Ende waer twijfele offer feaulteytschip ghedaen is oft niet/ de mannen sullen ordonneren den vassal dat hy feaulteytschip doe/ omme alle twijfele te schouwene/ ende hem doen stellen in possessie/ op dat hijer niet wte en is.

¶ Van Leen te prescriberene.

Dat XVIJ. Capittel.

Hoe

Soe wie van eenen leene patſſuel ghebruyct dertich Jaré/het ſi by tſtele oft ſonder tſtele/die behoudt tleen by preſcriptien/om hem ſine hoirs ende natõmers in eetwithede te poſſeſſerene. Eñ ghi ſult verſtaé/ſonder tſtele/alſmẽ niet en weet te ſeggene hoe hi eerſt dáer aen geraect is/Maer omme te comene te deſer preſcriptie nwetmẽ wootſakelijck prouuen vier puncté. Eerſt/dat hy gepoſſeſſeert heeft als ſine/eñ niet als gagiere ofte in aſſignatie ofte bewijſſe van ſchuldẽ/noch by eenighe onduechdelijcken tſtele. Ten tweeſtẽ/dat hi dẽ dieſt daertoe ſtaẽde gedaé heeft/eens tẽ minſtẽ. Tẽ derdẽ/dat de beſitter tleé gepoſſeſſeert heeft als leé/Ten vierdẽ/dat de poſſeſſie geweeſt is cõtinuelijc eñ ſonder interruptie.

Exemple.

Mouwe Clemẽcie vã Bouche eylaerts ioncrste dochter hadde op de heerlijckhede vã een Leen van x. ponc groot tſiers dat huer toe gheſet was int ſterckhuys van hue tẽ Wadere/gheloudẽ vãde Caſteel vã Cotterijcke eñ houe vã thiele/twele Leen lij ende meer Daniel van bochoute huer man lichtens vercochten Meeſter Jan wyelãt/langhe daer naer/mer Roelant vã Bouche maecte twooꝛſcreuen Leé litigieuſe/ſeggende dat niet geſpleten en hadde gheweeſt by Octroy vanden Prinche/noch by conſente van Jan van poucke/zijn Vader/outſte hoyr vanden voorſchzenen Eylaert/eñ bzoedere vã de voorſc. Mouwe Clemencie met anderwoordẽ Eñ de voorſc. M. Jan behielp hẽ daerteghens alleenlijck metter pzeſcriptie/ſeggheñde dat hi eñ de ſelue Clemencie daeraf ghebzuyct hadden papſſiuelijc xxx. Jaren eñ tijts meer/relieuen betaelt/eñ alle ander debuoiren ghedaen. Eyndelijck het wozt ghewijſt bydẽ mannẽ van Thiele by hooftmõniſſe van mijnẽ heeren vandẽ Rade in Vlaenderé om de voorſ. pzeſchziptie/eñ was ghecondicht de Heere van poucke te betalen achterſtellen eñ coſten. Actũ 1462.

Onder-

Digitized by Google

Onderscheet daer twijfele is of leen of erfue is.

Waert datmen twijfelde oft de vassael tleen gepossesseert hadde als leē / oft als erfue / soe sullen de mannen doen sweeren dē vassael / oft by zijnen ghebrieke den eedt refererē den heere / Eñ wilt dēs noch dan der niet sweeren / soe sullen zij wijsen omme den possesseur / ende ordonneren dat de heere hem verghifte eer hy feaulteytschip ontfae / Maer waer questie van dienste de vassael sal moeten doen staen met oorconden ofte anderssins duechdelijck / dat hy den dienste ghedaen heeft / ten minsten eens binnē xxx. Jarē / Want dat is ghenoech om metter natuerlijcke possessie de cruile possessie te verkrijghene / Ende de continuele possessie moet ooc blijcken by oorconden oft anderssins. Ende soo wie interruptie alligiert / moet interruptie prouuen.

Hoemen in goeder conscientie gheprescribeert leen besitten mach.

Dē vassal mach in goeder conscientien tleen by hem gheprescribeert wel besitten eñ eenwelijck behoudē / al waert ooc dat hi twijfelde van sinen titele: so mogen ooc sine hoyrs ende nacomers / Want de geestelijcke rechten consenteren den cruilen rechten te moghen statueren ende ordonneren / dat een possesseur sonder titele prescribeert in odium negli-

Digitized by Google

negligencium. ten einde datmen niet eenrelijc en blijue twijfelde vā zijnē rechte/ Maer wi ste hy certeyn dat zijnen tijtele onduechdelijck waer/ soo soude hy quaet doen dat te behouden. quia malę fidei possessor vllo tempore non præscribit.

¶ Dat op wtlandsche gheen prescriptie en loopt.

Ghy moet weten dat teghens wtlandtsche eñ absente ex causa necessaria vel probabili, de prescriptie nz en loopt. Eñ ghy suit verstaen absente ex causa necessaria die ghene die zijn ende dienst vanden prince in oorlogen/ of afgheseondē in proffijt/ oft de ghene die zijn inde heylighe voyagie van Ierusalem/ Roome/ ofte vā sint Iacops in Galitiē. Ende niet die ghene die absent zijn om heure genuechten/ ofte om heur negocien/ coopmanschepe/ oft ander singulier profijt.

¶ Datmen hy Prescriptien tleen in seruitude niet en bringht.

De vassal en mach hi hem noch hy sine naecomers niet inne bringhen hy prescriptie enighe seruitude op tleen in prejudicie vanden heere/ noch tleen nieuwers inne laten hinderē/ al waert oock ten sienē eñ wel wetene vandē heere/ hy en mach oec niet ontgaen hy prescruptien van te doene de dienstē siende te Leene/ al en hadde hy in zijr xl.

Digitized by Google

1. xl. jonghert Jaren niet ghedaen / noch ooch dier voe vermaent ghewoest.

Thienden en zijn niet prescribeerlick.

Thienden en zijn niet prescribeerlijc van den leecken persoene / wantse die leecken niet besitten en moghen / ten waere de ghene die ghe infeudeert waren voor tverbot vanden Paus Vrbaen. Maer ander ghoeste lijck goet machmen wel prescribeeren metter possessie van xl. Jaeren.

Van succellien van Leene.

Dat XVIIJ. Capittel.

Een succedeert altijts op den outsten naesten vanden stue daeraf tleen comen is. Ende zijn altijts de manshoofden inghenomen graet ghepreferert den vrouwen.

De drie namen van succellien.

Tot een ende het zijn drie speciën van successie / te wetene van clemmede van dalende / ende vã beide. De clemede inde rechte linie zijn vader / moeder / grootheer / grootvroutwe / ende alsoo voort. Ende dese en moghen nimmermeer succederen naer de Leenrechte / want si vanden Leenman niet comen noch ghedescendeert en zijn / ten waere contrarie. De dalende inde rechte linie zijn de sone / de dochter / de neue / de nichte / sneuen ende snichten kinderen dienen heet pro-

nepotes.

nepotes, de kinderen van hemlieden/dieinen heet abnepotes, ende alsoo voort die in heur voorsene zijn ghepreferert in successien van Leene. Alle andere de collaterale oft van beiden/zijn broeders/susters/ooms/moyen/oit de ooms oude moyen/rechtsweeres/andre zweeres en alsoo voort/en dese succederen bi ghebreke vanden dalende hoyde in rechte linien/preferrende altijts den oudsten naesten vander side daeraf dat tleen comen is. Ende mā hoofden voor de vrouwen inden sluen gracht soo voorsent is.

Deen broedere en succedeert den anderen niet in nieuwe Leenen.

In nieuwe ghecomquesteerde leenē die nopt stamt en namen/en succedeert de broedere den anderē niet naer Leenrechte noch de rechtsweere den rechtsweere/maer bi gebreke van luchamelijcke hoyde tleen keert wedere op den heere/ten ware anderuns gedisponeert ofte gheuntroduceert bi costumen/ende de reden is/want de broeder niet tot heli noch ghedescendeert en is vanden broedere noch de rechtsweere vanden rechtsweere.

Dat in Vlaenderen tusschen oude ende nieuwe Leenen gheen differencie en is.

In Vlaenderē en marchinē ghē differencie int succederē tusschē oude ēnieuwe

Digitized by Google

dan in deser manieren: te wetene / dat een man Leen gheconqueſteert ſonder naerchede / ſuccedeert op den oudſten naeſten van dat zijde dat zij / ende ſoe wel op broeder oft ſuſtere als op anderen. Maer Leen dat eens ſtruyck ghenomen heeft / moet blijuen inden ſtruyck / ende altijts gaen op den oudſten vander zijde daer af dat commen is ſonder ontſtruyken.

De maniere in ſucceſſien van vadere ende moedere.

In ſucceſſie van vader ofte moeder daer meer kinderen zijn dan een / houdtmen deſe regule ende coſtumme in Vlaenderē flamingant onder de croone / te wetene. De oudſte man heuet Leen metter iuſticie ende heerlichede ende met allen zijnen toebehoorten. Ende de tweeſte neempt daer inne tderde in prouffijten op dat hem belieft ten laſte vanden oudſten. Ende de derde tderde int derde ten laſte vanden tweetſten / maer dat doende de tweetſte moet renuncieren van alle eygendomme ende cathelē van dat verſterfte ghelegen in Vlaenderen flamingant onder de croone ende niet voorder ten prouffijte vanden oudſten. Ende de derde moet inſghelijcx volgaen van zijnder portie van allen eygendomme / erfue ende catheylen ghelegen als bouen ten prouffijte vandē tweetſte. Ende alle ander kinderen op datter daer meer zijn / en nemen

nemen gheen recht int tſelue Leen. Ende de tweetſte heeft kuere ende optie van wien hy zijn derde tweick men hem affſpliſt vandē prin cipalen Leene/houden wille/te wetene van ſij nen oudſten broeder of vandē leenheer daer af tprincipael Leen ghehouden is. Maer als hy deen eens ghecooren heeft/ende feaultept ſchip daerop ghedaen ende relief betaelt/ſoo en mach hy dat niet veranderen. Ende al ghe lijck eeſt vanden derden broedere/want hy mach zijn derde verheffen vanden principalen heere oft van ſinen oudſten/oft tweeſtē broe dere tſonder kuer. Maer de oudſte mach ſijn tweeſten ende derden broedere wtgoeden van heuren derde by eſtimacie ten segghene van goede mannen/eñ dit met anderen goede co mende wten ſchuen ſterfhuyſe/het ſi met erf ue oft met hauen/ende daeraf ontlaſten ende ontcōmeren zijn Leen/op dat hem ghelieft/be houdens dat hy datte doe intijts/ende al eer tderde vanden ouerheer verheuē is. Ende dit derde noch de achterſtellen van dien en loo pen ten laſte vandē oudſten niet/voort aen der ſtont dat ghereft ende verheuen is. Endeſwilt de tweeſte niet verheffen tſelue derde/de der de mach dat doen/eñ hy ſinen gebreke de vier de/alſo voort renuncierende de ratheplen ſoo voorſeyt is. Ende deſe maniere van ſucrederē ne houdtmen in Vlaenderē flamingant onder de croone alleenlijc in ſucceſſien van vader eñ

Digitized by Google

moedere. Maer in succeſſien van broeders en de ſuſters/ooms/neuen en rechtſpeers &c. de Leenen verſchoonen gheheel ſonder ſplete op den naeſten oudſten hoyre.

¶ Hoemen op ghebreke vanden oudſten hoyre uit leen voortien ſal.

Ende als de oudſte ſoone ſulck ghebreck heeft in zijne ſinne / als dattmen merckelijck ſien mach dat tleen te quiſte gaen ſoude in zinen handen/ So vermoghen vader en moeder tvordde gheheel zijnde daerinne te voorſiene/ende maken en ordonneren een verdeel tuſſchen haren kinderen / by aduiſe van vrienden ende maghen en auctoriteyt vander hoet daer ſi poorters zijn / oft zijn ſi nieuwers poorters/by mine heere vande ſtade. Behoudelijck dat ſi dit doende ghen lief hebben en maken/ noch den eenen buyten den anderen met vele verſchoonen/ende dat ſi den oudſten ſoo vele anderſins laten / als dat hy redelijck hebbe op te leuene.

¶ Hoe tleen in Vlaenderen Gallicat ſuccedeert.

In Vlaenderen Gallicat tvorlicke is onder de leye ende taſſelrye vā ſ'ysele Douay et Orchies / in ſucceſſie vā vader en moedere de oudſte heuet tleen/en alle dander broeders ende ſuſters hebben twiſſe voor hē-

lieden

lieden allen/ eñ dat by gelijcke portie/ sonder
elc de selue fine portie vande ouerheyt oft vã-
dē oudste broedere also edele als de selue oud-
ste zijn principael Leē doet/ ende houdt dē so
comen ſi voort deelen in erfue ende cathepl.

¶ Hoemen deelt int lant van Aelst ende Waes.

IN lant van Aelst eñ int lant van Waes
de tweeste neemt d'derde sonder ꝓpar-
cieré vander erfnue ende cathepleen. Ende
de zijnder meer kinderen/ ſi deplē dat derde al
ghelijck/ ende bouen dien comen ſi voort dee-
len int sterfhuys.

¶ Int Dendremontsche.

IN Dendremontsche in eenighe plecken
doudste heuet Leen. Ende dander kinde
ren hebben also vele profijts daerinne
ende niet min ſi comen oock deelen in erfnue
ende cathepleen.

¶ Hoe dat de sone vanden eersten houwelijck is te preferrerne voor de dochter vanden eersten houwelijcke.

NAer Leenrechte in successie na vader
eñ moedere de sone vanden tweeden
houwelijc is te preferrerne der dochter
vāden eerstē houwelijck/ niet tegenstaende
dat zij oudere is van Jaeren/ want de mans-
hoofden in ghelijcken graet zijn te preferre-
ne den vrouwen/ soo voorsept is.

¶ Dat de sone vanden eerstien bedde is te prefererene den sone vanden tweestien bedde.

Een sone vanden eerstien bedde is te prefererene den sone vanden tweetsien bedde om te hebbene tleen van sinē vadere ofte moedere / niet tegenstaēde dat daeraf cōquest gheuāē is met penningē in tweetsie houwelijc.

¶ In Vlaenderen en heeft Representacie gheen stede in successien van Leene.

In Vlaenderē in successiē van Leene is representacie en heeft gheen stede / dats te seggheene dat thint vanden sone vanden vassal die ghestoruen is / en representeert sinen vader niet ommme te succederene int Leen van sinen grootheere / maer de ooms en moyē vanden seluen sullen als oudste dan ghepreferēert zijn.

¶ Dat deerste vanden twee ghebooren kinderen van eender dracht tleen heeft.

Als twee kinderen geboren zijn teender dracht / dier eerst ter weerelt quā sal tleē hebben. Maer ist twijfele wie deerste geboren was / de heere sal kiesen de ghene vāden twoen die hem beliest.

¶ Hoe thint ghelijnedē uit zijnder moeder lichaem succedeert.

Een

Een kindt gheſneden uten dooden lichame van zynder moeder ſal ſuccederē int leen vander ſelver zynder moeder/ niet tegheuſtaende/ dat ſy doot was eer thondt ter weerlt quam.

Hoe tderde vanden tweeſtien broeder ſuccedeert op doudſte hoye.

Waert dat mijn tweeſtie broeder ſtorue voor my/ ſonder lichamelijck ghetrout hoye/ tderde dat hy teghens my ghenomen eft van my verheuen hadde/ ſoude ſuccederē op zijn oudſte hoye naer my/ en niet op my/ want het ſoude clemmen. Nochtans hadde hijt verheuen vanden ouerheer/ het zouden heeren op my/ mids dat wt mynen leen comen ende ghelpleten is: ſo ſoudt oock al laeckt ghemeene metten mijnen. Ende al ghelijck muerchdi ſegghen vanden derden int derde.

Hoe de ſone ſuccederen ſal in leen/ al waer de vader ghelſtoruen ſonder verheuen te hebbene.

Een leen is geſuccedeert vā mijnē groot heer op mijn vadere/ maer mijn vader is ghelſtorue ſonder tleen te verheffene binnen behoorlijcken tijde/ De vraghe is wie ſuccederen ſal/ ick oft mijn oom: ſecht ick/ want al hebe mijn vader zijn beuoir niet van verheffene/ nochtans trecht vanden leene was hem ghe boren/ ende dat recht is voort op my ghelſucce

dese oock mede nae de costuyme van Vlaenderen den doode erft den leuenden/ ende ghebreckt van relieue en onterft niet.

Dat doutste in ghelijcken graet succedeert.

Als twee broers staen in ghelijcke graet/ en dat deen ghecommen is vanden broedere ende dander vander sustere/ de suster sal tleen wech dragen by successien/ niet teghenstaende dat hy vander woude comen is.

Of bastaerdē succederē in leen.

Bastaert die by naervolghende houwelijck gelegittimeert is/ succedeert in Leene also vry als oft by ghetrouwt gheboren ghetweest hadde. Want thuweliic purgiert in hem seluen de smette van bastaerden/ al en waert voor maer gesolēpniseert voor de doot/ & habetur loco post humi pensum.

Dat naturele succedereu in leen van huerlieder moedere.

Bastaerden gheboren buyten bande van houweliche/ diemen heet naturales, ofte die ghewonnen zijn by eenē lichten wijue openbaerlijck in tleuen sittende/ daeraf de vader onseker is/ diemen heet vulgo conceptos, succederē in tleen van huerlieder moedere/ en en zijn gheen bastaerden van dier zijde: maer bastaerden ghewonnen in ouerspele/ diemen

diemen heet adulterinos, ofte die ghewonnen zijn by zijns selfs suster/ oft by zijnder suster kint/ ofte ander maechschap/ diemē heet Incestuosos, oft van Priesters/ Diakenen/ Monnichē/ Nonnē/ Religieusen/ ofte andere persoenen die God suuerheyt beloeft hebben/ diemē heet nepharios, en succederē van vadere noch van moedere niet/ maer blijuen bastaerdē/ mits dat si naer alle gheestelijcke eñ weerlijcke rechten verstelen zijn van alle eeren/ ende en moghen niet deelen/ al waert ooch dat de vrienden daerinne consenteerden.

Exemple van desen.

Heer Gielis dhertoghe Priesters hadde by consent van zijnen vrienden Lieuen zijnen sone by hem ghewonnē in zijnē Priesterlijcke staet ter cruen ghedaen in seker Leen/ welck Leen by Lieuen gheuuyct tot zijnen ouerlijden/ eñ daer naer quā Jacob dhertoghe naeste hope male/ ghetrouwt/ den seluen met Heer Gielis bestaende/ ende verhief tselue Leen/ soo voor dese tghe trouwde kint vanden seluen Lieuen/ suiet dat si quamē in processe. Eyndelic was tselue Leen gheadiugeert den seluen Jacob dhertoge/ ende kint vandē seluen Lieuen daer af verstelen: welcke sentencie ghewesen was in thoffe Mulene/ te London berzele ghehouden ten Leene van den huyse ende houe van Dendzmonde/ twelck ghelchiede. Anno M. CCCCC. I.

Bastaerden van Princessen en succederen niet.

Bastaerdē vā Princessen en succederen niet int goet vā huerlieder moedersom de groote oneere schāde eñ scofficriche de die si henlieden seluen eñ den lande doen. Eñ daerom al waert ooc eenbastaert voor hut welic gecregē/ alzoot tanderē tijdē gebuert is/ dis

die baſtaert en ſoude niet ſuccederen int graeſ ſchap van Vlaenderen.

¶ Hoe de ghelegittimeerde baſtaerden niet en ſuccederen.

BAſtaerdt ghelegittimeert bynden Paus oft bynden Prince/ en ſuccedeert niet in Vlaenderen vot crachte vander legittimacie/ ten ware dat zijn legittimacie gheintimeert waer by conſente vanden oudſten hoyr ende vanden vrienden en maghen. Maer die getraude ſone van eenen baſtaert/ tſy dat hy ghelegittimeert zij of niet/ ſuccedeert in tleen van zijnen vadere: maer ſterfue de ſelue ſone zonder wettelick hoyr van zijnē lichame/ tleen ſoude wederkeerē op den heere/ midts dat hi gheenen tronck ghenomen en heeft.

¶ Hoe de ſone vande ghetrouden wijue ſuccederen ſal voor den ſone vander concubijne al is hy oudere.

EEn vaſſael heeft eenen ſone by zijnder concubijne/ eñ die latende hy trouwt een edel wijf/ daer af hy oock eenen ſone ghecrijcht: dedel wijf ſterft/ ende hy trouwet zijne concubijne/ ende maect daer mede zijn eerſte oudſte ſone oock ghetrouwet/ de maghe is dwelck van deſen beede ſonen ſuccederen ſal int Leen van huerlieder vadere: ſeggende ghy/ de ſone vanden edelen wijfue. ende de

redene

Digitized by Google

redene is/want de sone vander concubinne en mochte niet succederen dan by conditie/ te wetene op dat hy ghetrouwet waere: ende al eer de conditie ghepurifiert was/ so hadde de sone vanden edelen wijfue/ ghecreghen recht vander successien van sinen vadere/ welck recht achternaer niet geweeren en wosse tpur gieren vander conditie.

Hoe de sone vander concubine succederen mach.

EEn vassal hielt in zijn huys een vrouwe/ daer hy by ghecreech eene sone/ ende alle de gebueren hielden dat vrouwe ouer sine concubine/ ende niet ouer zijn ghetrout wijf. Daernaer hi liet tvrouken vare ende gaf haer eenen man/ ende hy trouwede een rijcke joncfrouwe/ daer by hy ooc ghecreech eene sone. Dese vassal in zijn doodbedde verclaer de in quijctenessen van zijnder conscientie dat hy metten vrouken ondertrouwe ghedaen hadde/ daernaer bellapen/ en den sone ghecreghen/ noemende tijt/ stede/ ende stont/ daer en alsoot gebuerde/ ende het is bleken dat soo waer is: de welcke vanden twee sonen succederen sal int leen van huerlieder vadere? seght de soone vanden vrouken voorschreuen. Wat met dat den vassal naer ondertrouwe tvrouken wlees-chelijt behede/ so was thouwelijck volmaect/ ende thouwelijck dat hy daernaer bede/ was eghem: nochtans en was de sone vander ionc

Digitized by Google

vrouwe niet bastaert / indien si t'anden eersten houwelijck niet en wiste.

Hoe een dochter succederen mach / niet teghenstaende dat de man xij. of xiij. maenden voor haer gedoopte wtlandts was.

EEn Leenman track spelen ouer see / ende binnen xij. oft xiij. maenden zijn wijf int huys ghebleuen was ghelach van een ionge dochter de Leēman mocht leuēde / Corts daernaer de maren quamen dat de Leenman gestoruen was / ende terstont zijn dochter wil de zijn leen armeerdē / seggheude dat de voorschreuen dochter sine niet en mochte wesen. Maer de weduwe ouer haer dochtere sustineerde ter contrarie / seggheude dat thuut haer dochter was / ende zij ghebooren was binnen houwelicke: de vraghe is wie tleen hebbē sal: secht de dochter: want de rechten presumeren omme thouwelijck / ende en staet inde suster niet te disputerene hoe de moeder aen thuut geraeckt is / ten waere dat si erpresselijc wiste te verclaerene ende te tooghene dat sou faulte ghedaen hadde.

Of thuut ghebooren van eender Jonghor dochter (diemen meende dat si maecht was) binnen twee oft drie maenden / naer thouwelijck succederen sal.

Een

Digitized by Google

EEn vassael trouwde een jonge dochter die hy wel meende eē goede maecht te zijne/ ende nochtans binnen twee of drij maenden daernaer si baerde hem eenen schoonen volwassen soone. De Vassael om zijn eere te berchene/ ende omme de liefde die hy thuerwaerts hadde/ of omme andere redenen hem daer toe porrende/ sweech/ eñ en maecte gheen faict/ eñ bleef altijts met haer huys houdende tot dat hy sterf: de vraghe is of dat kint in zijn leen succederē sal: secht ia/ quia filius est eius quem nuptię demonstrant.

HOe eē adulterijn succederē sal.

ITem eē vassal verstack zijn wijf om dat si haer qualijck regierde/ ende wijf also weech wesende ghetrouwde eens sone. Dinen wel beduchte dat vassaele niet en was. Daernaer de vassael met cōpassie haerder ere. here thuys/ eñ hielt huys met haer tachtich sterf sonder den sone daer hy in twijfelde/ dat soet oft adulterijn te doen pronuncierde. De vraghe is/ oft de sone de vader overleden sijnde succederen sal in tleen: secht ia/ want naer dat hy twijf weder thuys haelde/ ende met haer huys ghehouden heeft/ men presumeert oock me de sone ende om t'gouwelijc/ tot dat de contrarie ghewijst is.

HOe tkindt/ daeraf hy naeliefs ghewijst is defectijf/ sal succederen.

Een

Een houwelijck is ghewijst defectijf/ om datter ghebuer was van eender sijde/ den anderen daeraf nochtans niet wetende: verbi gracia, de mā was Priester of Munck/ oft elders ghehoudt/ende twijf was religieuse of anders verbonden/ ende de man en wister niet af. Te wetene of de sone van diē houwelijcke succederen sal int Leē: secht ia. Want al wast houwelijck in hem selven defectijf/ nochtans mids der goeder trouwen vanden eenen/ de soone is ghetrouwet van beeden. Maer waert houwelijck gewijst eghenen om dē maechschepe/ want het wijf so naer nichte was vanden man/ of de man soo naer maech vanden wijue/ als dat sī niet contrahieren en mochten sonder dispensatie of bina ghenaderschip oft ander gheestelijcke assumptie/ so en soude de sone van dien houwelijcke niet succederen/ al waert ock ter goeder trouwen van eender sijde/ euenuerre dat hy ghebaren waer voor de dispensacie.

Van tghene dat den Leene volcht in materie van successien.

Dat XX. Capittel.

Maer de costuyme van Vlaenderen de grondenaer trect aen hē al dat hy beluyten mach binnen der walbrugge daer walbrugghe is/ het zijn huysen/ boomen oft ander edificien/ of cathevlen eertwast ende naghehuast: so doet hy ock alle de cathevlen/ harnasch

harnasch/bogghen ende stocke daer sterckhuys is: eñ men houdt ende reckt voor stercke huysen de ghene die begracht eñ bewaert zijn/ eñ diemen houden mach teghẽ schilt eñ speere.

Wat den Leene volcht daer ghеen sterckhuys op en is.

Ite is op dese ghеe sterckhuys noch ghenẽ wal/ so houdt de grondenaer tweede huys/ende dẽ besten boom te zijnder huere. Item hy behoudt al dat binnẽ der eerden besloten is ende iept. Item alle de fruytboomen. Item alle de eycken die hem seluen gheplant hebbẽ daer aenr noch houtmes noyt aen en quam. Item de eycken/ wilghen/ oste boomen met hoosden ende datter onder staet. Item alle de schueten onder drie Jaren/ wintmuelen ende al datter aen draeyt.

Item duyfhuys metten duyuen. Item alle de visschen vandẽ waelgracht. Item de twee swanen op de gracht of op de viuere/ euenuer te dat sij gheteerckent zijn metten marcke vanden dooden. Item de netten/ saretten/ ghaerne ende andere instrumentẽ dienende om mulk of om visschen te vanghene/ Eñ alle de huysen die deelsaem zijn/ mach de grondenaer behouden voor den prijs/ten seggheue van goede mannen/ gelijck al oft sij ter eerden laghen.

Hoe de vruchten den Leene volghen.

Digitized by Google

Ende als vanden vruchten, is de passaet ghestaeuen: voor den ooghst. ende dat de vruchten noch staen op den acker ende tijde oft groene, gemaeyt oft ongemaeyt, de groendenaer salse behouden: maer zijnse inde schuere, so werden zy deelsaem, of eenuer de pauementen dier af vallen sullen.

Oftmen nieu Leen aenueerden mach, sonder schult te betalene.

Dat XX. Capittele.

In Vlaenderen rich wie hy zij aenueert tleen sonder schult te betalene, eenuere dat hy renunchieert eude gheen profijt en neme in eenich goet vanden sterfhuyse vanden doode, ende also eest ghenuefert, hoch tans eenighe costumers souden willen mainteneren, dat waer in tsterfhuys niet goet ghenoech, dat dan de schultheesschers souden willen huer schult heeffchen op tlant vanden Leene vanden tweetsten Jaere: ende waerer dan noch niet ghenoech goets op tlandt vanden derden Jare, ende niet voorder, tenware dat tleen expresselick verbonden stonde. Item in tsterfhuys vā Ghendt costumers sustineren dat so wie Leen aenueert, is bedwonghen schult te betalene.

Dat de sone aenueerden tleen van zynen vadere, tsterfhuys niet vlien en mach.

Naer

Aer gheschieuen leenrechte/ een sone en mach tleen van zijnen vadere niet aenueerden ende zijn sterfhuys vlien/ maer renunchieren vanden leenen/ hy moet renūchierende vanden anderen/ Maer een broeder oft een ander aeldinck mach wel tleen aenueerden ende gheene schult betalen naer de selue rechten. Ende de cause vander differentie is. Want de sone is gheleent ghelijc metten vader als een persoen/ so dat tleen continueert op hem/ maer de broedere oft ander aeldinc compt ten leene by continuacien oft successien maer wt crachte vanden beneficie vander liberaliteyt vandē eersten gheuere/ eñ by dien schijnt dat de broeder naer de selue rechten/ meer gepreuilegieert is dan de sone.

Hoe de rechten volghen belast op tleen.

Tende tleen verbonden ende gheppostequeert in erfuelicke renten/ oft te leene/ de vassal sonde hie moeten behouden tzijnen laste/ al waer oock dat hy in deele quame/ de renten en soudē gheen schult in tsterfhuys ghereleent zijn/ Maer pachterstellen totten ouerlijdene vanden vassael sullen de aeldinghers ghemeene betalen/ ende tleen daeraf outlasten/ eleuuerre dat de groendenaer in deele compt: maer coempt hy in deele niet/ de achterstellen sullen blyuen ten laste vanden leene.

Van Leene in deele te bringhene. Dat XXIX. Capittel.

In succesſie van vader ende moeder de oudſte ſone ſal wech draghen tleen met ſinen toebehooren/ende datte behouden voren vote/ſonder pet daeraf te colatereene of in deele te bringhene/ende nochtans hy ſal deelen eyghendom/erfue ende cathepleñ/ pro virili, ende hebben zijn portie alſoo diepe als elck vanden anderen hoyrs. Ende al ghelijck eeſt in ſucceſſiē vā broeders/rechtſweers/ofte andere aeldinghers. Eñ de redene is/wāt ſucceſſie van Leene heeft een ander natuere ommme de obligatie ende dienſten dier toe ſtaē. Maer een twee tſie broeder en mach niet deelen int eyghendom/erfue ende cathepleñ/ende zijn derde van ſinen Leene behoudē/noch ooc de derde broeder tderde int tderde nemē/maer aenueerdende tleen hy moet renuncieren vanden anderen/ſoo voorſept is.

Wat Leenen men inbringt ter doot.

Waert dat een vanden anderen kinderen weth hadden by ghiften van hour welijcke oft anderſins eenich Leen/dat te dien ſterfhuyſe hadde moghen comen/ende dat hy in deele comen wilde/die ſoude moeten inmebtenghen de weerde ende eſtima tie vanden ſelue Leene/Te wetene deen helft

ter

ter eender doot / eñ dander heift ten andere.

Van Leene te verheffene.

Dat XXIIJ. Capittel.

Als yemandt comẽ is teeneghen Leene / het ſi bi cope / bi ſucceſſie oft anderſins / hy moet naer de coſtumme van Vlaenderen tſelue Leẽ verheffen / eñ gheuen den heer gheit / ſporen / handtſchoen / glauen / vaicken / oft ſulc ander relief alſſer toeſtaet. Eñ dit verheffen is gheheeten Inueſtitura, die de Vaſſal doen moet / binnen Jare eñ daghe naer dat hẽ tocomen is / oft anderſins hy ſoude zijn recht verlieſen.

Binnen wat tijde men tleen verheffen moet.

Den tijt van verheffene is xl. dagen: eñ waert dat de vaſſael die liet lijden ſonder verheffen / de heer ſoude de handt ſlaen aen tleen / eñ daeraf gebruycken ſonder man / tot de vaſſal dat quame verheffen binnẽ Jare eñ daghe / ende betalen relief / eñ bouen dien de boete van xl. pont par. niet wettelijcke coſten. Ende quame de vaſſal binnen Jare eñ daghe niet / de heer ſoude procederẽ ter afuinninghe vanden bodeme vanden ſelue Leene naer de rechten vandẽ houen / eñ metter ſolẽpniteyt daertoe dienende. Wten welcken ghy mercken muecht / dat niet te verheffene binnẽ xl. daghen / de vaſſal verlieſt zijn poſſeſſie: eñ

Digitized by Google

niet te verheffene binnē Jare eñ dage/verlies zijn proprieteyt inder vorme hier na volgēde.

Hoe op dabsencie gheenen tijt en loopt.

Erst ware de vassael vtlantsch/ofte absent ommē noots aken inden dienst vanden Prince/oft vanden lande/oft in de loefte vā pelgrimagien van Jherusalem/Room men/S. Jacobs in Galissien/sonder fraude/want sulcke absencie gheenen tijt en loopt/eñ hi soude ontfanghelijck zijn te verheffene binnen ses wechē na zijn wederkerē/Eñ hadde de heer oft iemant anders yet ghegeuen vanden Leene gedurēde zij absentie/hi soudet weder moetē keerē eñ geuē. Ten anderē ware de vassal onder zijn iarē oft in voorbijen/nochtans om te beschuddene tblat/eest wel noot dat de Vooght tleē verheffe/want anderēns de heer souder de hant aen slaē eñ tleē ghebruyckē tot dat de Vooght verhieue/oft dz de weesen thuerer oudde comē/wesende hair debuoir deden/oft hi soude mōten op tselue Leen zijn relief/maer gheē boete noch ander costē. Ten derden als de vassal ignoreert dat Leē was meenende dat eygendom was/oft erfue/sonder fraude/want in dat cas de equiteyt vander costuymesoudene bewachten van boeten/ofte van verliesene van Leene.

Wanneer den tijt van verheffen ingaet.

Ende

Digitized by Google

Ende desen tijt vā verheffene beghint en de gaet inne ten daghe vandē ouerlijdene vanden possesseur: het en waer dat hi son verre ghestonden waer vōt houdē als dat zijn successeur ofte hoyr cause hadde te ignorerene zijn overlijden, want in dat cas den tijt soude inegaen ter date van dat de hoyr t zijnder kennisse comen waere.

Al stoue deerste successeur binnen dri tijt van verheffene zijn hoyr sal hebben vullen tijt.

Waert dat de vassal die tlee behoort te verheffene, stoue voor de xl. dagē oft voor iaer of voor dage, de mage is of zijn hoyr sal hebbē refidu vandē tijde dzde vassal noch hadde, oft dē vullē tijt vā xl. dagē om te comen inde possessie, of van iaer eñ daghē, om te beschuddē de proprietept. Waer nae de gescreuē Leenrechtē ware hi sone vānden vassal, hi en soude niet meer hebbē dan refidu vā den voornoemdē tijde, mids dz hi comt inde stede vandē vader, eñ dz hi eñ zijn vader ghereken is een persoō nae die selue Lenerechten.

Wie te houdene is ouer negligent tleen te verheffene.

Waert dz yemant liete Leē te verheffene, om dat eē andē inde possessie waer, die soude nochtnas gehoudē zijn ouer negligēt, eñ vliesen de actie die hi had ten Leene, want wilt hi rerbt hebbē an tleē: hi moete

Digitized by Google

betoogen by effecte / eñ zijn deuoir doen binnen den gheſtelde tijde / oft hy verualt van ſijnen rechte.

¶ Hoe de heer niemant en weygheert Leen te verheffene.

Als dese hoyre tenderē teenen Leene / de heere en ſal niemant weygheren te verheffene / noch feaulteytſchip te doene. Maer hy en ſal maer eenen ſtellen inde poſſeſſie van den Leene / Te wetene dē eerſten die hē preſenteert. Tē ware dat partien gehoort / eñ den tītele gheſien / anders bīdē maniē van der poſſeſſie gheendomeert wonde.

¶ Dat de heer den tweeſten ſone te Leene niet ontfanghen en ſal.

Ompt een tweeſte ſone cleen verheffen / de heer en ſal hem daer toe niet ontfangen / hy en wilt / voor aē derſtont dat hi wel gheinformeert eñ verſekert is / dat tuſſchē den tweeſten eñ den eerſten broeder ghecontract en is / noch eenige voorwaerde in prejudicie vandē heer / omme hem ſine heerlijcke rente tontuindene.

¶ Watmen in Vlaenderen van Reliefue betaelt.

In Vlaenderē betaeltmen van Reliefue tghene dat int denombremēt voor relief geſpecifieert ſtaet / het ſi een wittē hont / een roode valck / een paer ſporen / een glaue / een paer

Digitized by Google

een paerchantschoen / of dier gelijcke. Eñ als
dmenombremẽt secht Ten volie relieue / so be-
taeltmẽ x. pond. parisis: eñ staet Ten haluẽ re-
lieue / so betaeltmẽ v. pont parisis: eñ staet ter
bester vrome / soo betaeltmen de beste opheue
vandẽ vij comẽde Jarẽ / ter huer vandẽ heere.

Van Camerlinck gheldc.

Item in eenighe plecken in Vlaenderen
daermen betaelt relief vandẽ gheldc / be-
taeltmẽ voor Camerlinc gelt. Te wetene
van eenen vollen relieue xx. scel. parisis: ende
van eenen halven relieue / x. scel. parisis: ende
dat Camerlinck gelt behoort toe dẽ camerlinc
vandẽ heer / ofte anderen die den heer gelieft /
eñ plach voortijts te heeten Hosschede. Maer
daermen betaelt relief van sporen / handschoẽ
&c. en betaeltmen gheen Camerlinck gheld.
Ende het zijn vele plecken in Vlaenderẽ daer-
men van gheen Camerlinc gelt en vseert / ge-
lijc als in Rijsselambacht / in thof van Helle /
van / Veurne &c. ende vele ander houen.

Vatmen niet bedwinghelijck en is Leen te verheffene.

Niemandt en is bedwinghelijck Leen
te verheffene / hy en wille. Maer de
xl. dagẽ ouerledẽ zijnde / heeft de hee-
re gheenen man / de heer mach tleen aen hem
trecken: ende compter niemandt binnen Jare
ende daghe / hy procedeert ter afwinninghe.

Digitized by Google

¶ Die relief betaelt.

Jemant en betaelt relief / dā die leen verheft: want die gheen profijt en neempt / en behoort gheen last te dragene / noch niemandt anders voor hem. Ende daerom schijnt dat de heeren onghelijck doen den gheenen daraf zij dobbelen / oft meerderē nemē dan een. Hoewel daer costume locale ter contrarie is gheweest / alsoot behoort ende ghewijst bi mannen in iudicio contradictorio, men moetse wel onderhouden.

¶ Van Denombrementē ouer te ghevene. Dat XXIIIJ. Cap.

Die wie leen ontfact / die moet binnē xl. daghen naer dat hy vermaent is van sheeren wege / ouergeuen zijnen heer de grootte van zijnē leene / twelc zij heeten denombrement / op de boete van x. pont parisys: soe moet hy ock telcken alser nieu leenheer compt / ende hy van hem versocht is.

¶ Datmen gheen insouffisant Rapport ouergheuen mach.

Een Rapport ofte denombrement ouerghegheuen min dan souffisant is alsoe veele als niet ouergegeuen / ende de ouergheuere valt inde boete van x. pont parisys: Ende niet min de heer mach hem bedwingen souffisant Rapport ouer te brengenen. Ende waert dat hy tot fraude min ouergaue dā be

hoorde

Digitized by Google

houde/ de heer sal tsimpline ant hebrechen/ ẽn dactum so stellinen ghemeenlijck int vaꝛpoꝛt/ op protestatie te moghen minderen ende meerderen/ int goetdunckene vanden manne/ wiens hupsghenoot ick ben.

¶ Hoe de heer den vassael zijn registere ghehouden is te toogene.

Als de vassal niet en weet de groottenisse sinen Leene/ ter auenturen dat de brieuen ende papieren daeraf verbrant zijn ende verloren/ so is de heere gehouden hem te toogene zijn registre om de groote daerinne te maneene. Ende eerst dat de vassal zijn denombrement ouergheeft alsoot inde registre staet/ hy en verhuert gheen boete/ Al waer gebreck/ nochtans sal hij tgebreck corrigeeren/ ten goetdunckene vande mannen. Ende isser gheenen register noch gheen bewijs/ soe salmen verstaen dat tleen simpel is/ ẽn sonder condicie/ ende dat alleenlic staet ter trouwen ende waerheden/ ẽn te vullen of halen relieue naer dat is.

¶ Hoe de vassael zijn denombrement ouergheeft.

Ende dat denombrement moet de vassal ouergeuen onder zijnen zeghele verwapent met zijnder wapene/ nemende zulcke alst hem ghelieft/ euenuerre dat niet en zij wapene van yemant anders inde prouincie/ nochtans tzekerste ende theerlicxste is om de

Digitized by Google

ghene

ghene die ghеen wapene en hebben/ wapene te nemene by wetene ende auctoriteyt vanden Prince: want die en can hem niemandt verbieden te beterene/ noch daer en can ghеen begrijp inne wesen.

Van douarie van Leene.

Dat XXV. Cap.

Aer de costume vã Vlaenderẽ generalic onderhouden al landt van Vlaenderen duer/ alle weduwen van vassalen/ weder ſi vanden vassael kinderen hebben ofte eghеene/ hebben ende ghebruycken naer de doot vanden seluen vassael bi maniere van bysetninghe ende douarie haren leuen lanck/ de helft in prouffijte vanden Leene ofte Leenman/ daer in de vassael huer man ten daghe vander consumatie vanden huwelijcke erfachtich was/ ende oock ſichtent erfachtich bedeghen is/ niet teghenſtaende wat veranderinghe daeraf ghebuert is.

Waerinne de costumme van Vranckrijcke contrarieert den ghеschreuen Leenrechten.

Dese costumme van Vranckrijck is contrarie den geſchreuen Leenrechten/ eñ faelgiert in vele ſtucken. Erſt alſt Leen behoort is/ dats te seggheне/ als de man eenẽ sone heeft by zijnen eerſten wijfue: want in dat cas de sone draecht tleen van zijnen va-

dere

dere wech/ sonder eenich last van vyleuin-
ghen: soe doet oock een dochter vanden eer-
sten bedde/ alsser gheen sone vanden tweesten
bedde en is.

Hoe Vyleuinghe faelgiert op nieuwe Leenen.

Item sy faelgiert oock in een nieu Leen dat
de man selue conqueseert en weder ver-
cochte zupuer vā vyleuinge: wāt metten
geconqueserden mocht hi zijnen wille doen.

Hoe dat de Vyleuinghe faelgiert/ de man ende twijf tsamen gheuende.

Item sy faelgiert oock als man en wijf
tsamen gheghenen hebben tleen te hu-
welijcke met eenighe van hueren kinde
ren zupuere van vyleuinghe: mids dat sy sel
ue geconsenteert heeft in fauueure vanden hu-
welijcke ende huer selfs kinde: sy en mach dit
niet retracteren achternaer/ ende soo verre te
min dat in ghiften van huwelijcken gheen be-
droch wesen en mach.

Hoe Vyleuinghe faelgiert by renunciatie.

Item sy faelgiert
oor soe wanneer
de weduwe naer
de doot van huere man
haer selfs wijf zijnde/

Exemple.
Wy Jouw ten tijden der Leenen van
Mr Lodewijck van Gruythuse ma-
ricschalc/ Cuerdael/ van den Berghe
van Arcem ridder/ verclaeghen/ open-
seert van hare vyleuinghe op de lee-
nen

Digitized by Google

nen/mit huysmende cattheylen/Eñ nochtans ſi quam achtervaer hee ſchen huer biſleuinghe op ſeker ſtuc ghehouden van mijn Heere vã ſinte Baefs maintenerende/dat zij die ſchuldich was te hebbene/mits dat zij daeraf niet gerenũciert en hadde bij eede/ noch voor de manen/ Ende Philips van Erderich haer parte ſuſtineerde ter contrarien/ leggende dat genoech was dat zij heur ſelfs wijf zijnde daeraf recompenſatie ghenamen hadde in ander goeden/ met ander woorden/ Eyndelicke by hooft vonniſſe van mijn Heeren vanden Rade de manen van ſinte Baefs wechden de voorſeyde weduwe niet ontſanghelich de voorſeyde byleuinghe te heeſchene.

daeraf gerenunchieert heeft int maken vande verdeele vanden ſterfhuyſe van hueré man ofté anderſins.

Hoe byleuinghe faelgieert in huweliche voorwaerde.

ITem ſy faelgiert noch in plecken daermen vſeert te makene huweliche voorwaerde dien men heet douarie conuentionele. Si moet ſcheyden vanden douarie coſtumiere/ het en waer dat beide voorſeyde huweliche voorwaerde expreſſelijc geadditionneert waere dat zij beede hebben ſal/ Maer op conſenten dat de weduwe niet hebbe douarie conuẽtionele ende coſtumiere ſcilicet douarie.

Van die byleuinghe faelgiert die gherenuncieert is by eede.

Item ſy faelgiert noch/ als de Jolickvrouwe daeraf renũciert by rede in ghemaecte houe

Digitized by Google

houe oft voor den officiael, dat hi binnē hu welijcke oste daernaende de dispensacie die sy van dien ende naermaels ghecrijghen mochte en soude haer niet baten in preiudicie vanden hoyr oste vanden cooper. Ten ware dat de cooper bevonden waer cooper suyuerende ter quader trouwen / so dat daer ommie contract vanden coope te meuten ghemaect worde.

selyssie Jacobs wijf renunchieerde by eede van hueren bleuinghe. Waernaer Jā vā meerderhede van al de voorseyde heerlichede / by contumacie voor v. hōderet ponde groot die Jacob hem ghehouden had de schuldich zijnde / ende ghebruyct dacraf zijn leuen lanck. Ende nae zijn doot de voorseyde M. Jā wiclāt gecreech by coope de selue heerlichede / het gebuerde dat Jacob sterf / eñ dat de voorseyde Idoyon Katheline quam heerschen hueren bleuinghe op tgheuel Leen van Landzeghem ende brocht dispensatie van hueren eede / Eyndelic partien ghehoort / was gewijst by den mannen vanden leene Toghenaerde / by hoofmanisse van mijnen Heeren vanden Rade in Vlaenderē / dat de voorseyde weduwe hebben soude hueren bleeum ghe op ghenomen alsoo veel als beter was dan xx. pont groot tiaers / ende niet voorder.

Dat bleuinghe kaelgiert by recompensē

Item sy kaelgiert so wanneer de weduwe niet eenighen erfuen rathebleeft oft niet ghedinghe ghereconpenseert is van hueren voorseyden state. Ende die recompensacie is ghemeenlijck de derde vanden coope oft vanden restimatie vanden leenen.

Bleuinghe kaelgiert oock voor houwelijcken expresselijck ghereconditioneert.

Item

Item ſ faelgiert ooc ſo wanneer dat voor houwelijck expreſſelijc gecondicioneert is / dat ſ naer de doot van hueren man ofte bruydegom gheen bij leuinghe van ſinen Leene hebbē en ſal. Ēn dit in plecken daermē vſeert te makene houwelijcſche voorwaerde.

¶ Op een Leen en zijn ghē twee byleuinghen.

Item op een Leen en moghē gheen twe byleuinghen tſamē zijn. Ende midts de weduwe vandē vaſſal en is niet ontfan gelijc byleuinghe te verheffene / daer des ſelfs vaſſaels moeder byleeuinghe heeft. Maer moet verbeyden de doot van haer.

¶ Hoemen om behouwelicke Leenen gheen bijleuinghe houdt.

Enighe ſegghen dat om verhoude Leenen de weduwe gheen byleuinghe en houdt / dats te wetene als een Leenman houwet ende hij dan ſterf / zijn weduwe en ſal gheene byleuinghe houdē aen tleē / want dat heet een verhouwet tleen. Maer maerop de coſtume faelgiert / en can ic niet verſtaen: niet min daermēſe vſeert / mē moetſe onderhoudē.

¶ Datmen die weduwe niet wtgrooten en mach.

De proprietaris en mach de weduwe niet wtgrooten van haer byleuinghe met anderen goede wten ſelven ſterfhuyſe /

hupse/also hy soude mogen doē zijn broeders ende susters/van hueren derden/ten ſi bi hueren expressen wille ende consente.

Hoe de weduwe thuerer bylenunghe ghedaen werdt. Dat XXVI. Cap.

De weduwe en heeft huer bylenunghe niet voor datse die in ghemaectē houe heescht. Maer als zijse heescht / de mannē sullense terstont daer toe doen eñ inde possessie stellen. Niet tegenstaende dat de proprietaris daer teghens secht / ten waer dat hy voetstaens dede blijckē van huer renunciatie by eede of recompensen by penningen oft anderen goede. Eñ eest datter proces rijst/so sullen de mannen der weduwe voorlien(op dat zijt begheert)van leestochte op tleen by prouisien omme huer proces te moghen volghene ten minsten vanden derden vander voorseyde douarie/oft ander redelijcke sommen naer de gheleghenthept vanden stucke eñ hueren persoone ende grootte vanden leene.

Hoe die weduwe huer douarie houdt in Rijsselambacht.

Jtē in Rijsselläbocht de weduwe houdt huere douarie costumier / also vrij ende alsoo edele vanden heer daeraf tprincipael leen ghehouden is/als doet de proprietaris zijn proprietept. Ende zij heeft daer beel van manschepen / omme met eenen baillu/

Digitized by Google

die ſi ſtelt/hof te makene op huer ſelues/ende elcken diet begheert recht te doene. Eñ noch bouen dien ſoe heeft ſy tweſte huys voor haer woonſte/ al waert oock eē ſtercke plecke/ tot aē derſtōt dat de grondenaer haer beweſen heeft een ander redelijck huys omme te leuen naer haren ſtaet ende naer de grootte vanden Leene. Eñ zij en betaelt niet vā reliefue/ noch en contribueert in gheen refectien/noch en is gehouden in eenighen dienſt van wapenē noch ander te doene.

Hoe de weduwe in Vlaenderen haer vpleuinghe houdt.

In Vlaenderen flamingant en hebben zijt ſoe breet niet/want zij hebben niet anders dan de helft in alle profijte/ende gheen iuſticie / ende vermoghen alleenlijck te ſtellene eenen ontfangher ofte ſtedehouder/ omme huer portie tontfane. Item ſi contribueren in alle refectien die noodtſakelijc zijn mettē proprietaris/ te wetene diemen nieuwe maect / ende huyſen / brugghen / muelenen/ deen helft van alle gemeenen reparacien/wtghedaen aende huyſen die den Leene volgen/ want niet datſe daerinne gheen prouffijt en nemen/ſoe en behooren zij oock gheenē laſt te dragene/ten ware dat de grondenaer huer die bewijſt hadde voor haer woenſte / wandt op dat zij begheert/ hy moet haer een huys op tleen

Digitized by Google

tleen bewijſen naer de groottе ende weerde vanden Leene.

Hoemen de grondenaer compenſeren mach ſonder conſent vander weduwe.

EEn grondenaer iuſticie hebbende mach wel voor condemnacie te compoſeren mettē delincquant ſonder te nemene coſent vāder douarie/ maer hi en mach gemaecte compoſitie noch ghewijſde boetē met quijt ſchelden in preiudicie van haer.

Hoe de grondenaer tleen verpachten mach.

DE grondenaer mach wel verpachten tleē/ de muelene eñ andere toebehoorten te ſinē ſchoō ſten/ zonder het byzijn vāder weduwe/ behoudelijck dat hijt doe ſonder fraude. Ende de rente is/ want de weduwe en heeft gheē recht dan inde prouſijten/ eñ men preſumeert dat de vaſſal tmeeſte prouſijt ſoect van zijnen goede. Mr. wouter tſtaen ſoude alſoo vele als ſ'lloy doen

Exemple.

Mr. wouter vergracht als herchelijc voocht van ioncvrou Liſſbet te van huele / verpachte int iaer ixxxviij/ de muelen van heule ecnē willē mulaert/ op zijns ſelfs hādt/ ſonder daerop te roepene vrou ſlorentine wielāt douagiere van huele/ noch yemant vā hueē weghe. Eñ ſeker tijt daerna de muelenaer liep wech / en daer en was gheen verhael aen/ Quelcke rees oft dit verlies comen ſoude alſo wel ten laſte vander douagiere als vandē proprietaris? Ende wouter ſuſtineerde ia/ eñ de voorſ. vrou ſlorentijne de contrarie/ Eyndelijck was by mijnen heeren vanden grooten Raede te Mechelen ghewijſt/ dat ende goet doen der douagiere van bijſchen dat de muelen binnen den

voorſ. tijde thueren profijte hadde moghen weert zijn Actum in April. xciiij. voor Paeſchen.

¶ Dat de douagier tvierde heeft van datmen uten gronde neempt.

In tghene dat de grondenaer doet deluē uit ēnen gronde omme vercoopē/ het ſi margle tiecheleerde/poteerde/ſteenē oft dier gelijcke/heeft de douagier tvierde ſonder meer/ alſoo ſy hebben ſoude inden coop vanden principalen goede waert vercocht/maer ſi en mach den principalen niet bedwinghen te deluene hy en wille. Ende dat ſuldy verſtaen als tprincipael Leen niet en is deluinge: waer principael Leē moer ofte deerick/ de proprietaris ſoude moeten deluen alſoot behoort. Ēn de weduwe ſoude moeten hebbē de helft vanden profijte.

¶ De douagier en heeft gheen bylevinghe aen nieuwe vercreghen Leenen.

Waert dat de vaſſael ghedurende de douarie zijn Leen meerderde by zijnder induſtrie ofte met ēnen penninghē het waer van iuriſdictien van iuſticiē van tolle/van vype malerijen/viſcherijen ofte dierghelijcke/ de douagier en ſal gheene bylevinghe daer aen nemen: maer waer dat tleē meerderde van ſelfs by natueren oft bi fortune/ te wetene datter ander vogelen quamen neſtelē oft dierghelijcke/de douagier ſal daeraf in profijt hebbēde helft ſonder meer. Ende waert datter verſche-

Digitized by Google

verschene tanghe/ersue oft eyghendō by confiscatiē ofte als vastaert ofte stragiers goet/de douagier sal daermne hebben de helft vander proprietept/maer in ersue niet dan huer portie vanden blade.

¶ Hoe de grondenaer zijn Leen aenuerdt naer de doot vanden douagier.

Als de douagier sterft soo slaet de grondenaer hādt aen zijn leē/metgaders aen alle vruchten gheſnedē oft niet gheſnedē bosschē/boomen gheuelt ofte niet gheuelt/houdt ghemaeckt ofte niet ghemaect/visschē gheuischt ofte niet gheuischt/ende ander sakē die hy vindt op tleen tē daghe van hueren ouerlijdene. Eñ seggen eenighe/dat waeren de vruchten boomē houdt visschen ofte dierghelijcke gheladen te waghene omme te voerne vanden Leene/ende dat de achterste wielē noch stondē op tleen ter date

Exemple.

Vrouwe Lijsbette vā huele filia. rogiers/huysvrouwe vā mer wouter heere vander gracht/hadde op tleen van heule xxiiij. pont groot tslaers sourrentedie huer toeghe leyt waren inde verscrifte vanden voorl. Rogier huerē vader voor tderde vanden Leenen/daer wt hi erfachtich gestorven was/eñ gheburycte daeraf tleuē lave van mer Willem vā huele huer broeder/eñ naer zijn doot sy succedeerde inde heerlijckheyt van huele/midts dat hy starf sonder kindere/eñ verhiet die sonder eenighe mencie oft exceptie te makē vander voor. rente. Eñ terstōt vrou Florētine/wedue vanden seluen mer Willem hielch huer byleuinghe opde voorl. gheheele heerlijckhede/sustincrēde dat metter aēuerdinghe vanden proprietept de voorl. rēte van xxiiij. pont tslaers doot eñ tenicute was/ende de voorl. mer wouter sustincerde ter contrarie/Eyndelijck was ghewijst bi mijn heerē vanden Rade in Vlaenderen/dat de voorl. vrouwe Florētine hebben soude heur byleuin-

leuinghe op tgheheel Leen zonder eenich aenſtaē te hebbē opde voorſeyde rēte die verclaert was doot ende te nieuten. Actum xxviij. ſeptemb. xiiij.c.xciij.eñ daernaer gheconfirmeert int parlement.

vandē ouerlijdene vāden douagier / Eñ dat ſi daer op bleuē tot dat ſe de proprietaris arreſteerde ofte calēgierde / voorſeyde gheladen goet zoude daer blijuen tānen profijte: eñ de redene is / wāt tgoet te ſa ueure datmen in ſtuck van bleuinge draecht der vrouwe / en extēdeert hem niet op huerlieder hoyr / eñ de grōdenaer in wiens preiudicie dit recht van bleuinge grotelijcx gheintrodu ceert is / neempt teghens thoyr de ſake alſoo ſcherp als hy mach.

¶ Al tghene dat gehouſt is / is deelſaem.

Al tghene dat gehouſt is inde ſchuere tē daege vandē ouerlijdene vander douagiere / is deelſaem tuſſchen den grondenaer eñ hueren hoyrs / ſoo ooc zijn de pachten gheuallen ten seluen darghe.

¶ Hoe de grondenaer dedificien ghemaert bider douagiere aenueerden mach.

¶ Eſt dat de douagier binnen den tijde van hueren douarie ghemaect heeft eenighe groote reparatien ofte nieuwe edificien op tleē / de grondenaer heeft kuer die te laten wijkene eñ af te doene / op dat ſi weerlijc eñ af doēlijc / zijn ſonder ander edificien te gheuene oft die te behoudene voor de eſtimacie gelijck of die

Digitized by Google

of die ter eerden laghen.

¶ Van tghene dat bidē douagier verreghen den Leene volcht.

VAert oot dat de douagier verreghē eñ gecocht hadde eenighe seruituten oft ander profijten op tleē met reparatiē vanden Leene/ de grōdenaer sal dat behouden/op dat hy wilt retōpenseren huerē hoyre vander estimatie tē segghene van goede liedē.

¶ Hoe de mans bpleuinge nemē.

DE mans en hebben in Vlaenderen dit recht van bpleuinge mer op tleen van huerē wijfs/ten ware dat bi cōpromisse van houwelijcke eñ bi consente vandē oudstē hoyre/ anderfins besproken eñ ghecondicioneert waer. Nochtās ten casteele vā Gendt de poorters wijsen eñ vserē bpleuinge te nemene op de Leenē van huerē wijfs. Maer dat cōpt woten sterfhuyse van Gendt / daer twijf niet meer verschoont zijn en mach dan de mā/noch den man dan twijf/soo ti segghen.

¶ Van Leenen te veranderene bi consent vanden heere. Dat XXVIII. Cap.

HEt is generalijc verbodē inde Leērechtē/ dat niemant wie hi ti/ zijn Leen verandere bp coope/giften/māgelingen/ transpoorten noch anderfins / noch oot en belaste/sonder daer toe te hebben expres consent vanden heere.

Datmen by twee laken tleen veranderen mach sonder tconsent vanden heer eñ oudtsten hoyr.

IN Vlaenderen vseren zÿ eñ is ooc Leenrecht/te moeten hebbene tconsent vanden heer/ ende tconsent vanden oudsten hoyr in allen stucken/wtghedaen in tween: deen is als de vercooper toocht noodt ofte armoede/dander als tleen nieuwe is ende vercreghen bÿden ghenen diet vercoopt. Ende in Kÿssellambocht vougen zÿ eene derde exceptie die zÿ heeten remploÿ/dats te seggene/als de grondenaer zÿn Leen vercoopt om te remploÿerene in eē beeter Lcē van gelÿcker natuere om zÿne meeste cōmoditeyt oft profÿt: wāt in dz cas en heeft hi niet te doene mettē consente vandē oudstē hoyr/noch ooc noodt te betoogene/maer is ghenoech tconsent vandē heere.

Datmen tleen vanden Graue gehouden niet veranderen en mach dan bÿ speciale letteren van octroÿe.

IEmant in Vlaenderē en mach veranderē zÿn Leen dat gehoudē is vanden Graue/oft van eenighe zÿnen houen in Vlaenderen/hi en moet daer toe hebben zÿne opene letterē van octroÿe diemē expedieert inde camere vāder rekeninghe te Kÿssele/ ach teruolgende dordonnācie voortÿts daerop gemaect bydē Graue Lodewÿc geseyt vā male. Ende in dit octroÿe staet altÿts expresselÿc besprokē

ſpoke dat de coopers niet vrijer en zijn dan de vercoopers/dwelc men ſtelt om de kercken eñ om die poorters die vrij zijn van confiſcatien. Maer achterleenē die vandē Graue noch van zijnē houe in Vlaenderē niet gehoudē en zijn/ en is gheenē noodt octroije te hebbene vanden Graue/maer is genoech dz de heer eñ doudtſte hopr mondelinghe daer inne conſenteren.

Datmen gheen kercken erfuen en mach dan by octroije.

DE kercken te erfuene in wat Leen en dat ſi Grauelic of niet grauelic/moetmen ooc hebben erpres octroij vanden Graue/ gherepedieert inde camere vanden rade/maer bi hem wt gratien gedaen in zijn cancelrije/ eñ daer naer gheverifieert inde finantie oft inde camere vander rekeninghe.

Dat tleen vercocht moet zijn naer tinhouden vanden octroije.

DE vaſſal die octroij heeft zijn Leen te vercoopene eenē particulierē perſoen/ en mach by virtuyte van dien octroije tleen niet vercoopen eenen anderen perſoen/ quia fines mandati cuſtodiendi ſunt. Insghelijcx eenen vaſſael die octroij heeft te vercoopene tgheheel Leen/ en mach by virtuyte van dien octroije niet vercoopen een deel vanden ſelven Leene ſonder meer/ want by dusdanighen conſente die ſtricti iuris zijn/ coempt alleenlijck tghene datmen expleſſeert.

Digitized by Google

¶ In wat saken de heer niet ontsegghen en mach veranderen vanden Leene.

Voer de costume van Vlaēderē de heer en mach niet wepgheren noch ontsegghen den vassal zijn Leē te veranderene/euenuerre dat hy noot betoocht daer noot dient/ oft tconsent van sinen oudstē hoym daer dat cōsent dient: eñ daer toe mede presenteert toe te leggheue den x. penninck eñ ander heerlijcke rechtē/ten ware dat devassael tleen brin ghē wilde in dooder hant ofte onder de macht van sinen vianden.

¶ Hoemen Leenen gaigieren beseetten ende verpachten sal.

Voer de Leenman en mach zijn Leen niet versetten voor schult / noch ghcuen in gaigen / al waert oock omme renten te betalene/sonder expres consent vanden heere: maer hy mach wel verkoopen by armoede eñ bi noode so voorseyt is. Hi en mach ooc zijn Leen niet wtgheuē te erfuelijcke chijns sonder tconsent vanden heere. Alwaert ooc dat hy dat doende condicionneerde dat hy met dien contracte niet en meent te preiudicierene der natuere vanden Leene: want tghene dat hy daeraf doet/is in fraudē legis. Hy en mach ooc niet verpachten bi termijn van xx. xxx. xl. Jaeren oft hondert Jaeren/noch gheenen anderen langhen tijt dan zijn leuen lanc eñ drie Jaren na zijn doot/ tē ware bi consente vande

he er

heere ende vanden oudſten hoyr. Eñ daerom vſeertmen in ſommige plecken in Vlaendere te vernieuwene de pachtē van Leene van dry Iarē/Of alſmen neghē iaren verpachten wille/ſo doetmen datte met dryerſuen drye iarē eñ met drye goedſperminghen/ende den pacht houdt ſtede/alwaert ooc dat de vaſſal ſtorue. Maer waert dat hi de grootte vercrochte/den pacht ſoude te nieten zyn ſo ghi hier nae claer der ſien ſult. Hy en mach ooc zyn Leen niet te nieten doē/noch traſteel oft ſterckte datter op ſtaet/demolieren/noch tuer daerinne te ſtekē ſonder tconſent vanden heer. Maer indiē dat hem te laſtich waer tonderhoudene op ſinen coſt/hi maecht den heer te kennen ghenen dat hy daerinne voorſien wille: eñ doet hyt niet/hi mach habandoneren eñ van ſelfs laten in ruynen vallē. Hy en mach ooc niet renunchieren noch afgaen van ſinen Leene ſonder tconſent vanden heere/ euenuerre dat hi eedt eñ feaulteytſchip ghedaē heeft/verbi gracia, De Leen heer doet oorloghe eñ ſommeert ſinen vaſſael hem te comen dienē. Maer de vaſſal wt conſcientien ofte wt vreeſen van geuangen tzine/ofte dootgheſleghen/ofte dat hem de querele niet rechtueerdich en dunckt/ofte omme ander ſaeken heeft lieuer zyn leuen te habandonerene/dan te oorloghen ter treckene te: wetene/oft hyt vermach: ſeghe/ heeft de vaſſael ghenen eedt ghedaen/hi mach renunchieren

ſonder

ſonder difficulteyt: want niemandt en is bedwonghen Leen tontſane hy en wille: maer heeft hy eedt ghedaen/hy en mach niet renunchieren ſonder tconſent vanden heer/gemerct dat den eedt dwĳnct ende obligiert den vaſſal te blyuene tot dat hy daeraf gheſtaect ſi.

Hoe de vaſſal vercoopen mach de vruchten ende catheylen vanden Leene.

MAer hy mach vercoopen de vruchten van ſinen Leene/eñ al den tĳt dat Leē in ſinen handen/eñ de catheylen ſtaēde op tleen ſonder tconſent vanden heere daer toe te nemene noch van ſinen hoyre/noch voor woodt te betooghene: want de ſelue vruchten ende catheylen hem naectelĳc behooren/ende niemādt el. Maer vercochte hy de vruchtē teenen gheſeyden tĳt/eñ hy ſtorue/den coop ſoude ſteruen met hem/ende de nacomere ſal tleē ſupuer aenueerdē mettē vruchten die hy daer vindt. Eñ alſo eyſt van catheylen/want de catheylē die de ſucceſſeur op tleē vint/trect hi aē hem/niet tegenſtaēde wat vercoopinghe daer af ghedaen ſi.

Een vaſſal vermach zĳn teſtament te doen volcomene metten vruchten vanden Leene.

DE vaſſal ſoude ooc naer leērechte moghen ordōneren datmen zĳn teſtamēt volquame metten vruchten van ſinen

Leene

Digitized by Google

Leene twee ofte drije Jaren naer zijn doot/ euenuerre dat de ghifte waer ad pios vsus, ende omme de lauenisse van zijnder sielen/ ende dat hy anderfins gheen goet en hadde om tsel ue testament te vulcomene: wāt in dat cas mē presumeert/ dat hy allegieert noodt ende armoede. Nochtans en soude hy omme die allegacie niet moghen wech gheuen by testamen te tprincipael een/ ad pios vsus, sonder tcōsent vanden heere/ quia esset testari de re aliena. Nochtans willē sommighe seggen eñ mainte nerē/ dat hadde hijt also gegeuē ad pios vsus, thoyr in conscientien soude gehoudē zijn inde estimatie vander weerde vandē seluen Leene.

De vassael vermach zijn Leen te transporterene sinen oudsten hoyr sonder tconsent vanden heer.

DE vassal mach zijn Leen wel transporteren ende ouerdraghen sinen oudsten hoyre sonder tconsent vanden heere/ noch vanden oudsten hoyre. Daernae so mach ooch een vadere ofte moedere hueren tweetsten ofte derdē kinde in voorderinghe van huwelijcke/ euenuerre dat zijt gheuen ongheestmeert: want gauen zijt hy estimatien voor eenighe somme van pēningen/ de heer soude ter aduentueren dan willen ghedient zijn.

Men sal een litigieulx Leen niet veranderen.

Een

Digitized by Google

Een Leē dat litigieulx is/en mach de vaſſael niet veranderen noch bringhen in ſiercker handt ghedurende het litige/ al waert ock dat hy tconſent hadde vanden heere ende vanden oudſten hoyre/ oft dat hy noodt betooghen conſte: want dat doende hy ſoude committeren vice de litige, ende de vercooperſe ſoude verbueren zijn Leen. Ende de coopere ſoude verbueren zijn penninghen ten proffijte vanden graue/ ten ware dat de Prince henlieden daer toe gheauctoriſeert ende octroij ghegheuen hadde.

Vanden conſente vanden oudſten hoyr. Dat XXIX. Capittele.

Ghelijc hier vooren gheſeyt is ſoe vſeertmē in Vlaenderen eñ nae Leenrechte te hebbene mettē conſente vanden heere tconſent vandē oudſten hoyre in alle ſakē/ wtghedaen twee: te wetene als de coopere noodt betootht/ of als hi vercoopt zijns ſelfs cōqueſt.

Waer de tweetſte ſone by cōſente vanden eerſten in tleen ghheerft/ en is naermaels niet wederroepelijck.

Waert dat een vaſſael binnen zijnen leuene ghecrft hadde in zijn Leē zijnen tweetſten ſone/ by conſente vanden eerſtē metter ſolempnitevt daer toe dienende/ deerſte en ſoude naermaels niet ontfanghelijc zijn/ zijn conſent te wederroepene/ noch reuerencie

rencie paternele te allegierene/want de Leenrechten preſumeren dat de vadere niet en ſoude willē voorderen zÿnen tweetſten ſone voor den eerſten/ten ware met grooter cauſen.

Dat de Leenman vermach zÿnen oudſten hoÿr te erfuene ſonder conſent vanden tweetſten.

Een Leenman mach zÿnen hoÿr zÿn Leē op dragen eñ hem daeraf onterfuen ſonder conſent vandē hoÿre daer naer noch ooc ſonder noodt te betoogene/noch herckÿghe bodt te doene/noch x. penninck te betalene.

Tſekerſte is dat conſent ghedaen zÿ voor de mannen.

Aleeſt dat eē oudſte hoÿr dit conſent doē mach onder zÿnē zeghele/nochtans eeſt tſekerſte om dē cooper dat hÿt doe voor de mannē/ten eynde dat zÿ de kenniſſe daer af dragen mogen: eñ is ſeer eens/weder hy conſent doet voorē oft naer de erfuentiſſe/wāt confirmacie is alſoe crachtich als conſent te voren.

Hoemen den coop retracteren ſal ghedaen by conſente vanden heer ende niet by den hoÿre.

Vaert dat eē vaſſal zÿn Leē vercochte bi cōſente vandē heere eñ ſonō cōſent vandē oudſtē hoÿre/dē coop ſal voort gaē: maer doudſte hoÿr eñ gheē andere ſal terſtont mogē retracterē dē coop op dat hi wille/

midts

Digitized by Google

mídts ouerlegghende den cooper de penníng-
ghen vanden coope: oft wilt hy verbeyden de
doot vanden vaſſael vercooper/hi ſal dan tlee
aenueerden ſonder eenighe penninghen we-
der te ghevene maer hanghende dien tijt / te
wetene alſoe langhe als de vaſſael leeft/ſal de
cooper de vruchten zijne maken.

Van noodt te betooghene.

Dat XXX. Capittele.

NAer de coſtumme van Vlaenderen de
vaſſael mach zijn Leen vercoopen by
noode/ gheſworen eñ gheverifiert int
hof vanden mannen: ende hy en heeft daertoe
niet te hebbene conſent vandē oudſten hoor
ſoe hier voren gheſept is.

Een vaſſael hebbende peerden

harnaſch/ ziluer/ende dierghelijcke/ vermach wel noodt te betoogene.

EEn edelman affirmerende in gemaecten
houe dat hy noodt hadde zijn Leen te ver
coopene/ende zijn oudſte hoor ſuſtineer-
de ter contrarien/ſeggende dat hi noch peer-
den / harnaſch / ziluere/ ende andere iuweelen
hadde/die wel behooren vooren te gane. Doer
op de Edelman rijplicquierende/ dat de peer-
den / harnaſch / ende iuweelen / hem dienen
omme tonderhouden van zijnen ſtate / ende
omme zijnen heere ende hem ſeluen eere ende
dienſt mede te doene/te wetene wat de mannē
wijſen

wijsen sullē: segghē dat den coop voorgaet: wāt de rechten fauoriseren steruen edelen staet. Ende al ghelijc sulcx segghē vanden leenen die hoecken hebben/ende huer Leen bi woude vercoopen. Maer hadde de vassael erfue oft eyghendom/ende hi zijn Leen vercoopen wilde/ de erfuen ende eyghendom soude moeten voren gaen.

¶ De vassal betoocht wel noodt al stelt hy paymenten.

Een vassael vercoopt een Leen bi woude eñ nochtans hy stelt de penninghē vande coope met langhe paymenten te weteue oft daer noodt betoocht werdt: segghē ia/want het mach wel zijn dat sine schulden staē ooc te betalene met paeymenten/of dat hy meer profijts daermede doet dan of hijt vercochte met ghereeden ghelde. Ende t'profijt vanden vassal is altijts te fauoriseren.

¶ Van Leen te vercoopene. Dat XXXI. Capittel.

Als een grondenaer zijn Leen vercocht heeft en hem bercouwet/hi mach achterwaert terden ende renunchieren vāude coope totter erfuenisse/het en waer anders bi sproken inden coop/of dat hy gepasseert hāde procuratie irreuocable omme de erfuenisse te dienē/Maer renunchierende hy/hy moet ooc boeten teghens den heere thien ponden

garisse / ende betalen de herchgheboden / indien datter daer gedaen zijn. Ende en isser gheen herchgheboet ghedaen / hy en sal niet boeten. Hy mach oock ghenoech doen den cooper van sinen interesten / by datter eenighe zijn.

¶ Hy en coop ghecen vrede en houdt als hy voor touerlyden niet onterft en is.

Item de vercooper ghestoue eer hy onterft is / zijn ttacomere en sal de coop niet houden hy en wille / noch voor boete noch oock tosten betalen / alwaer oock alle de herghebooden ghedaen.

¶ De vrouwe behoudt haer lyflenghe / al is tleen vercocht.

Ist dat de vassal zijn wijf noch leuende tleen vercoopt sonder haer lyflenghe / ende hy haer daeraf niet en doet renunchieren by eede voor den mãnen ofte voor de officiael alsoot behoort / sterft hy voor haer sal sy boven haer lyflenghe op tleen ghe[illegible] oyet noyt coop noch veranderinghe ghe[illegible] en waert: maer in dat cas de copper sal hebben zijn actie op thoyr ommme tinen interest / want hem tleen sonder vercocht was: soo en soude hy niet / waert inden coop vander lyflenghe niet gherort.

¶ Dat

¶ Dat een vrouwe huer selfs Leen vercoopen mach.

EEn vrouwe die huer selfs Leē vercoopt bi wetene eñ consente van hueren man/ ende daertoe by hem gheauctoriseert/ en mach naermaels als haer man doot is niet retracteren den coop/ noch haer behelpen beneficio Velleiani, noch allegierē bedwanck reuerencie noch vreese van hueren man. Al waer oock dleen ghegheuen in houwelijcke ghifte/ ende so ghedeclineert waer ter armoede. Ende dat naer de costuymne van Vlaenderen.

¶ Van Leen te belastene met Renten.

Dat XXXJI. Capittel.

NEmandt en mach zijn Leen belasten met renten/ hy en moet ooch hebben consent vanden heer eñ vanden woudtsieu hoyre/ of noodt betooghen. Eñ naer Leen rechte die ghene die nde rente gheerft is/ behoort te sine Leenman alsa lange als de rente loop heeft eñ niet gelost en is. Ende is de rente te swae/ hy behoort naer de selue Leenrechten te sine man van lijue: want al dat vanden Leenen ghemaeckt ende ghespleten is/ van prouffijten oft anderssins/ behoort te houdene natuere van Leene. Nochtans sijn sy eren anders in Vlaenderen ten grooten achterdeele vanden heer. Itē insghelijcx was geweesen

by hooftschepenen vanden lande van Waes: die ghene die inde rente vandē Leene gheerft was/was ghehouden te dienene.

¶ Vā tosrente eewelijck losselijck blijft.

REnte op tleen die eens gestelt is te losscne/blijft eruwelijc losselijck/al waer den tijt vander losslinge voorleden/ eñ dat in faueure vanden Leene.

¶ Van naerhede te nemene.

Dat XXXIIII. Cap.

ALs een Leen of rente op tleen bi yeman de anders vercocht is onbehoorlijck/soe mach elck aeldinck den coop calengierē by naerhede op dat hy wille: ende zijnder vele calengierders/doudste naeste vanden vercoopere vander sāde daeraf tleē comen is/is te prefererene inde naerhede gelijck hy soude in succesſien/ende dit van patrimonie eñ ghestruyctе Leenen: Maer van nieuwe Leenen die de cooper selue gheconqueſteert heeft/ de naerhede sal blijuen den eersten naesten vanden cooper van wat spde dat hy zij/ midts dat de Leenen nopt tronc ghenomen en hebben. Ende alsser gheen aeldinck en compt de coop calengieren/ de heere mach op dat hem ghelieft selue den coop behouden/ ende daeraf de naeste zijn. Maer compter aeldinck/die is te preferērene voor den heere.

¶ Hoe-

¶ Hoemen kerckgheboden doen sal omme den aeldinck.

In eenighe plecken vseertmen den coop te bringhene in kercken/ eñ daer af drije kerckgeboden te doene inde naeste kerc ke vanden leene van vierthiennachtē te veertien nachten. Ende in sommighe plecken van achtdaghen te achtdaghen/ omme dē aeldinck ende ander die hem recht van naerhede daeraenne souden willen vermeten. Ende in andere plecken stelt men tleen te Iare daermen vā kerckgheboden vseert den coop te calengierene/ so en is hi daertoe noch niet ontfanghelijc totter erfuenisse exclusiue: maer de erfuenisse exclusiue ghedaen/ hy coempt te spade: ende/ sonder ghenen kerckgheboden ghedaen/ hy compt in tijts binnen Iare ende daghe/ ende wert daer toe ontfanghelijc/ niet teghenstaen de de erfuenisse/ onterfuenisse/ noch al datter solempniteyt ende wettelijckheyt ouerleden mach zijn.

¶ Binnen wat tijde de vtlandtsche calengie doen moghen.

Vtlandsche eñ onbeiaerde moghē comē calengieren binnen Iare eñ dage/ naer dat si te lande comen zijn oft wt voorbdien ghedaen hebben gheweest.

¶ De calengierder moet terstont de penningen vanden coope ouerleggen.

Digitized by Google

DE calengierder moet terſtont ouerleg
ghen inden handen vanden hoyre in
ghereeden ghelde de penninghen alſo
vele als de coopere eñ vercoopere affirmeren
ſullen by eede den coop bedraghende ſonder
fraude/met gaders den lyfcoop eñ goedſpen-
ninck: ende hy mach (op dat hem goet dunct)
bedwinghen den coopere eñ vercoopere eedt
daeraf te doene/ ende de calengierdere ſal ghe
ſtaen metten coope/ ſeyde hy dat hyer noch
meer af ghelden wilde.

¶ De calēgierder ſal de paÿemen ten ghenuycken dyer toe ſtaen.

WAert leen vercocht met langē paÿe-
menten/de calengierder ſal ghehouden
wanden ſelven paÿementē midts
doende ſuckken goeden ſoufflſantē zekere als
de cōopere ghedaen hadde/ ende de redene is.
Want hy coempt int ghelach vanden cooper
te verdeele/bate/ ende laſte.

¶ Dat de calengierder ontſtaet metten principalen coope.

WAert dy de cooper eñ vercooper ghe
condicionneert hadde/dat in dien dat-
men ſteen calengierde/de cooper ſou-
de hebben voor zyn moyte x. pont groot/ ofte
ander ſommen/ oft datmen vele ghelagen op
den coop ghedroncken hadde/de calengierder
en ware daer ane niet ghehouden/ maer ſal
ghe ſtaen

ghesalen metten principaelen coope/ende met-
ten godspenninghe ende ordelijcken uytcoop
ter discretie van den meyer.

Dat ghyeen naerhede en is op catheylen alleen vercocht.

Huysen/ boomen/ ioth aen catheylen die de grondenaer vercoopt opden
selue/ en heeft niemant naerhede: maer
waren sij vercocht metten gronde in eenen
coope/ de calengierdere soude daeraf de naer-
hede behouden.

Hoe dat de catheylen den Leene volghen/ghewonnen dat sij op hem selven vercocht zijn.

Een grondenaer ommen den aelmoesse te
ontstellene zijn naerhede/ vercoopt eerst
alle de huysen staende op thee/ daer naer
alle de boomen/ ende dan de teenynghen ende
de latynghen vanden pachtere. Ende dat ghe-
daen/ vercoopt voort den gronde den selven
die de voorseyde huysen/ boomen/ ende la-
tynghen ghecocht heeft: te weetene oft den
coop in defer manieren ghedaen stede hou-
den sal in prenudicie vanden calengierdere?
Seecht dat staen de huysen ende andere ca-
theylen noch op den gronde ten daghe van-
der calenge/ soe sal de calengierder oock
hebben de naerhede vanden eersten coope/
mids dat men wel verstaet de fraude: maer

Digitized by Google

zijn de huysen/hoomē en ander cathepl̄ bande den gronde geveest/ so en isser ghē questie.

¶ Dat aen tleen ghegheuen by consente vanden oudsten hoyre/ gheen naerhede is.

IN Leenen die de vassael gheeft by consente vanden oudsten hoyr/ en hebben dander aeldingers ghē naerhede/want naerhede heeft alleenlijck stede daer coop is.

¶ In manghelinghe en heeft naerhede gheen stede.

IN mangelinge en heeft naerhede gheene stede naer Leenrechte/al waert dat de aeldinc soude moghen recompenseren den grondenaer vander weerde ofte estimacie vanden Leene/nochtans hi en soude hem niet moghen geuen de commoditeyt die hy bijder manghelinghe soude moghen hebben.

¶ Een Leen vercocht op condicie van retoure/ de calengierdere moetet alsoe aenueerden.

WAert Leen vercocht met condicien vā retoure/ de calengierder zoudt moeten aenueerden met dier condicie/ eñ en soude daer inne niet vrijer mogen zijn dan de cooper/ noch met zijnder calēge niet mogē veranderen de natuere vanden contracte.

¶ Waer inne dat naerhede gheen stede en heeft.

Een

Digitized by Google

Een goet man wilde huwen zijn dochtere aen eenen vassael/ eñ om te besorghene dat de penningen die hy haer gaf te huwelicke oft de estimacie vā dien/ wederhee ren mochte op huer hoyr in ghevalle van lichamelijcke hoyrs/ cochte teghens den vassael een Leen/ in meninghe daer inne te doen erfuene zijn dochtere/ ende haer dat tehuuwelicke te besettene. Doudste hoyr calengerde den coop bi naerhede. Dwelc ziende de voorsepde goede man/ ende de vassael/ auiseerden te renunchierene van dien coope/ eñ een nieuwe vorwaerde te makene in deser manieren. Ick vercoope v dit Leen ten profijte van Florentijne uwer dochtere omme terstont daer inne gheerft te zijne/ ende haer hoyrs en sullen niet ghebruycken/ noch handt slaen aen tbladt/ noch opheue hebben dan naer touer lijden van mij vercoopere eñ niet eer. Wt elcken coop de voorsepde calengierder oock calengierde. Maer corts daernaer bet beraden zijnde/ schict vander calaenge/ ende betaelde de boete ende met goeder causen/ want tmeest profijt vanden vassael is te prefererene der calaenge/ ende elck mach stellen in zijnen coop sulcke condicien als hem goet dunct/ euenuer re dat de heere ende doudste hoyr daer inne consenteren/ ofte dat de vassael vercoopere be toocht dat hem noodt is ofte betere alsoe ghedaen om zijn meeste profijt/ oft om meerder

schade te schouwene/ alle fraude uytgheslaten.

Hoe de calengierder verbuert

X. pont parisis.

DE calengierder die zijn calaenge niet en achtervolcht/ boet teghen den heer x. pont parisis/ ende betaelt de costen die tzijnder cause ghedaen zijn.

Van onterfuene.

Dat XXXIIII. Cap.

AEer de cooper in tleen by hem gecocht geerft mach zijn/ so moet de vercooper eerst onterft zijn ende ontstruyct zijn.

Onterfuenisse es een contrarie actie van erfuenisse/ bynden welcken de vassael ontleet voerdt ende ontstruyct in ghemaecten houe metten weghwerpene van een stroo ofte anderen halme ende metten woorden daer toe dienende/ stellende tleen puer ende absolutelic inden handen vanden heer/ om dat voort by hem ghegheuen tzijne den coopere/ calengierdere/ oft andere diet behoort.

Wanneer onterfuenisse gedaen moet zijn.

EInde dese onterfuenisse moet geschien in alle zaecken daer tleen verandert/ anders dan bi successie: te wetene bi coope/ by mangheliughe/ by ghiften. Want anderssins de vercoopere soude altijts bipuen hebbe actie aen tleē/ eñ de cooper nemmermeer van

zijnen

zÿnen coope verseeckert zÿn/voor een persoone dat hy hadde volle prescriptie van xxx. Jaren.

¶ De vader gheuende zÿnē tweeē sten ofte derden sone zÿn leen/ moet hem onterfuen.

Wilde een vader gheuen leen zÿnen tweeësten ofte derden sone ofte ander van zÿne kinderen/hy moet hem onterfuen: want bleue hy erfachtich tsatter doot/ toudste sone soude tleen wech draghen/mids dat de doode den leuende erft.

¶ Van thiende penninck te betalene. Dat XXXV. Capittele.

In Vlaenderē vseerlijkē generalic te ghelde den heere voor zÿn consent den x. penninck van dat leen vertocht is: oft eest vermanghelt ofte ghegheuen/den x. penninck vander estimacie: ende daer mede is de heere ghehouden de veranderinghe voort te laten gaen/ euēuerre datter consent zÿ vāden oudstē hoyre/ oft noodt betoocht/ oft dat tleē niet verandert en zÿ in sulcker handt dat de heere daer by groote schade ofte interest hebben mochte/ ghelijc als in dooder haut/ inden handen van zÿne vianden ofte dierghelijcke: want in sulcke stucken/de heere soude mogen wepgherē de veranderinge/ al waert datmen hem zÿn heerlijcke rechten presenteerde.

¶ Wie den x. penninck betaelt.

Dese

Digitized by Google

Dese x. penninck betaelt altijts de vercooper ende niet de cooper / ten ware hijt vercochte vrijts gheits / ofte dat hy anders besproken hadde.

¶ Hoemen betaelt thienste penninck vanden Leene ghehouden vanden Graue.

Als een Leen ghehouden vanden Graue vercocht is vrijts gheits / de coopere betaelt den thienden penninc vā dat gheit so voorseydt is / ende bouen dien moet hi noch gheuen den thienden penninck vanden thienden penninck / verbi gracia. ¶ Leen is vercocht hondert ponde suyuers gheits / de coopere betaelt thien ponde groot voor den thiendē penninck / eñ bouē dien noch een ponde groot van den thienden penninck. ¶ Maer alsi gheseyt is elck draghe zijn last / so en betaeltmen niet dan den thienden penninck vandē rechten coope / ende die betaelt die vercooper so voorseydt is.

¶ Van thiendē penninck te betalene van achterleene.

Aan achterleenen en betaeltmen niet meer dan den rechten x. penninck / al ware ooc tleen vercocht vrijts gheits / maer dit recht vanden Graue is inne brocht bi ordonātie vāder camere vāder rekeninge.

¶ Waer af de heer gheenen thienden penninck en heeft.

Als

Digitized by Google

Als een Leenman voor onterfenisse remunchierende van zijnē coope voet den heere x. pont parisen/soe hier vooren geset is/ de heer en sal gheenen thienden penninck hebbē vanden seluē coope/al waert soe commen in kercgebodē/ nidts dat tleen blijft in zijnen struyc eñ niet verandert van vassael.

Ander cause daer de heere gheenen thiendē penninck en heeft.

Als de vassael quergheeft zijn Leen zijnen oudsten sone oft den tweetsten by consente vanden eersten/het zij in voorderinge vā huwelicke/ oft anderlins ongeesti meert/so en betaelt hi gheenē x. pēninc/nidts dat hy om dat te doene nz en behoeft trouwent vandē heere/want men verstaet dat tleen continuuert vanden vader op den sone eñ niet verandert so hier vorē gheset is. Eñ al ghelic sul di seggen van Leene dat de vassael gheeft zijnen broedere oft anderen zijnen oudsten hoyre vāder zijde daeraf tleē cōmen is. Maer waert dat de vassael tleen eenichlins ontstruyete/ het waer by ghifte/by mangelinghe/bi testamente oft anderlins/ of dat hijt gaue gheerfmeert eñ in assignacien oft bewijse vanden penningen/de heere soude moeten ghedient zijn.

Dat catheylen die den Leene niet en volgen/gheenen thienden penninck en betalen.

Van

Van cathyelen die den Leene niet en volghen/en betaeltmen dē heer ghee nen thiendē penninck / ten waere dat ſi metten goede in eenen coop vercocht waere. Ende dacv omme maken eenige twee coopē. Te weten eenen vandē grōnde vanden Leenie/ende den anderen van cathyelen.

Van men van ghene dat nien woen Leenen delft/thiende penninck betaelt.

Van tcheleerde/poteerde/ſalcke/mar ghelſteenen ende vierghelſche/die de vaſſael doet delue vot ſinen gronde om voort te vercoopene / nieempt de heer den thienden pēninck van dat ghelt: ten waer dat de propiteyt ofte de boden vanden Leene/ tcheleerde oft poteerde waer/ende dat tpriuilegiael prouſſyt vanden Leene daerinne lage/ ghelōck als doen tuſſchen tvden moet.

Van Leene te verpachtene.

Dat XXXVI. Capittel.

Eva/ſalmach zyn Leen verpachtē ſyn leuen lanck (op dat hy wille) ende drye Jaeren naer zyn doot / ofte hy macht vercoopen. dyswarf drye Jarē met drye godſ pēnynghen. Ende de drye pachten houden ſtede/ al ſoude hy oock in deerſte Jaer. Ende ſal de pachter dien termin ghebruycken. niet teghenſtaende de beleetten die thoon hem daer inne

hme ſoude willen doen.

Hoe den pacht wt is/als tleen onterft is.

SOo wanneer een Leenman hem onterft van ſinē gronde/de pacht is wte: ende de nieuwe grondenare mach zijn prouffijt doen met ſinen gronde ende goeden waer dat anders inden coop beſproke ware: Dies heeft de pachtere zijn actie op interſſē op den ghenen diet hē verpacht heeft/ende mach commen binnen den hertoghebooden calengieren ſinen pacht/ende beletten dē vercoopere vanden wettelijcheyde/tot dat hi daer af ghecontenteert ende vernoecht is/ofte den pacht laten.

Hoemen in Vlaenderen Leen verpacht neghen Iaren.

IN Vlaenderen vſeren ſi ghemeenlijck te verpachtene neghen Iaren/ende ſulcke pachten houden ſtede: ten ware datmen merckelijck ſaghe/datter eenighe malicien ſchuylden in preiudicien vanden hoyre.

Van Leen te verbueren int generale. Dat XXXVII. Capit.

DE vaſſal verbuert zijn Leen in vijf manieren/Eerſt als hy zijn debuoir niet en doet van verheffeie. Ten tweeſtē/als hy doet contrarie den Leenrechte. Ten derden/

Digitized by Google

derden/als hi in gebreke is te doen den dienst daer toe staende. Ten vierden/als hy committeert ingratitude eñ ondanckbaerhede teghens zynen heer. Ende ten vijfsten/als hy perpetreert eenich crijm daerom hy inuelijcken executeerlijck ware/oft gebannen/ende zijn goet ghewijst verbuert.

¶ Deerste particulier maniere vā Leen te verbuerene. Dat XXXVIJ. Ca.

DE vassal die by rouckeloosheden/negligencien oft anderßins versuymt oft versmaet te doene tghene dat de Leenrechten ordonneren ghedaen te zijne om ten Leen te comene/verbuert zijn Leen.

¶ De vassael moet binnen XL. daghen zijn Leen verheffen.

ENde daeromme de vassal die niet en verheft zijn Leen binnen viertich daghen/verbuert oft verliest de proprieteyt van zijnen Leene.

¶ Datmē niemant bedwinghen en sal te swerene eñ feaulteytschip te doene.

ITem de vassal die niet sweeren en wille noch feaulteytschip doen/verbuert zijn Leen/eutenuerre dat hi eedt doen mach/ende dat de heere hem gheerft heeft/ende bereet is te stellene inde possessie daer de possessie open is.

¶ Ander

Digitized by Google

Vander maniere van Leene te verbuerene. Dat XXXIX. Cap.

DE vassal die tot zijns selfs mouuemente ende auctoriteyt compt teghens dor donnancie ende verboden vanden Leenrechten/ende zijn Leen ouerdraecht eenen anderen heer/ende hem manschap ende feaulteytschip doet/verbuert zijn Leen daeromme. Hoo doet ooch de vassael die verzyghert ofte versinaet te compareren ofte te rechte te gane omme de saken den Leene aengaende voor den baliu ende mannen van zijnen Leenheere. Hoo doet ooch de vassal die zijn Leen tareert ouredelijck belastende ofte exactioneert tlatē buite redene ēn ordene van iustitie. Insgelijcx verbuert zijn Leē de vassal die verandert sonder consent vandē heere. Ēn dit al nae de Leenrechten/ten ware costume locale tercontrarie.

Derde maniere dā Leen te verbuerene. Dat XL. Capittele.

DE vassal die op ghercepen is zijn Leen te comen bedienē/ende niet en compt/noch int cas van noodsaken niemāde en sendt in sine stede omme den dienst tē doene/verbuert zijn Leen.

Wat de vassal dienen moet.

ALs heeft de vassal tleē niet verheue vanden feaulteytschip ghedaen/nochtans is hy inde possessie vandē Leene/hy moet doē

Digitized by Google

den dienst daer toe staende/ghelijc oft hy eedt ghedaen hadde. Insghelijcx de vassal die eedt ghedaen heeft/ moet dienē naer zijn facultept ommme zijns eedts wille/ al en heeft hy de possessie vanden Leene niet: ten waer dat tghebreck waer ende quame tyden heer.

Van te moeten dienene ommermaent. Dat XIJ. Capittel.

De vassal moet dienē ommermaēt. Eerst alst besproken is/ dat hi sal cōmen dienen ongeroepen. Ten tweetstē/ als dē dienst gheselt is ghedaen te sine tremen ghemeēden daghe/ quia tūc dies interpellaret pro homine. Ten derdē/ als de vassal weet dat zijn heer belept ofte in grooten dangiere is vāñ sinen persoone: want dā soude hi terstont moeten trechē om hem te secourrerene/ sonder sommacien ofte vermaent te sine. Ten vierdē/ als hy versekert is dat zijn heer staende stryt sal hebben teghens zijn vianden.

Warmen ten dienste vā incompetelle Leenen niet verstaē en sal ommermaent.

En vassael die Leē heeft daer officie dīēt ghelijck hoofmeestere/ bottellier/ schinker/ of dierghelijcke/ en sal hemmiet verwonderen zijn officie thoude gaen bedienen/ hy en si eerst daer toe geroepen vandē heer: wāt al heeft hy dē naem ēn ooch de facultept vanden dienene in dien state/ nochtans en sal hy niet dienē/ de heer en wille. Ēn also wast ghevandt-

woerdt

woerdt by minen heer den hertoghe Philippus laest overledē eenē die hi sende erfachtich hoofmeester van sīnē huyse: wāt het mach gebueren dat sulcke leenen vallē by coope indē handen vanden cleenē lieden daeraf de Prince niet ghediēt en soude willē wesen. Waer ontfangers/meiers/tourniers/typiers/eñ dier gelijcke/mogen eñ moeten hueliedere officie doen ende cleen bedienen oste doen bedienen.

¶ Wā te dienene by stedehoudere.

Dat XLVI. Capittel.

EEn vassal die noodtzuynē heeft of excusatie legittime sonder fraude/mach stellē oste sendē eenē stedehouder om zijn leē te bedienen. Eñ ghi sult verstaē/Excusatie legittime is/als de vassael belet heeft/oste siecte is cleen te bedienene/het si by siecte/by outhe dt/oft bi dat hi in sulcker dignitejt gestelt is/als by zijn vacatie nz en waer/dē dienst te doen.

¶ Hoe de Capiteyn arbitrerē sal op eenen stedehoudere.

ALsser ghestelt is op de vooinetejt vāden stedehouder om te dienen in wapenen/de Capiteijn vanden heer sal daeraf arbitreren de cōsideracie nemende op de groottе vanden leene/de qualitejt vanden persoene ende vanden vassal/ende op die de vassal hadde moghen doen/op dat hy self in persoen comen waer/Ende maecht de heer daeraf

gheen queſtie de reyſe gheduerēde/ ſo en is hy
naermaels als de reyſe gedaen is/niet ontſan
ghelyc queſtie daeraf te makene/noch ooc om
by gebreke van dienſte op tleē te procederene.
Mwaert oock dat de ſtedehouder niet ydoine
en waer noch ſouffiſant gheweeſt en hadde/
midts datmen verſtaet dat de heer den dienſt
gheaccepteert ende gheapprobeert heeft.

¶ Als de Graue zyn Leē verheft/ de vaſſalen moeten dienen.

Als de Graue van Vlaenderē trect bydē
Comīc van Vranckerijcke om zyn Leē
tontfane/alle zyn vaſſallē die onder die
croone zyn/ zyn gehouden te treckene met hē
op hueren coſt ofte ghelt te gheuene om eenen
ſtedehouder te ſendene. Ēn dit ſtaet ter kuere
vanden vaſſallen vandē graeffcepe van Aelſt
als de graue trect bydē Keyſer ommme zyn
Leen te verheffene. Ende eeſt dat de vaſſael
dieſt ghelt te gheuene/hy ſalder mede ontſtaē
naer Leenrechte.

¶ Van te dienene in wapeñe. Dat XLIIII. Capittele.

De Leenmāen is niet gehouden te die-
nene in wapene/ het en ſi dat tdenom-
brement van ſinen Leene daermede er
preſſelyc belaſt ſi/ofte dat aen tleē geānexeert
is eenich officie oft dignitept vā wapene acn-
gaende/gelyc als te zyne maerſtalck/ſtādaert
draghere

Digitized by Google

dragere/baroen/schiltnape oft dierghelijcke.

¶ Datmen de vassal sommeren moet.

Item hy moet daer toe gesommeert sijn vermaent ende opgheroepen alsoot behoort/het si by bevoten brieue by publicatien van mandementen ofte anderssins ende hy moet dach ende tijt hebben om hem te ghereedene ende op te stellene.

¶ Hoe de vassal onghehouden is te dienene.

Als claer ende openbaer is dat de heer onrechtueerdighe oorloge doet/de vassaten is niet gehouden te dienene om de wederpartie te houwene hy en wille/want hi en staet niet verbonden quaestie doene ende hy soude alsoo sondeghen mit oft meer dan de principael heere. Maer hy moet met inde quade questie sinen heere beschudden: want si nen heer te beschuddene/is gheene malicie. Ist alsmen twijfelt of de questie vanden heer recht ueerdicht is ofte niet/de vassaet sal dienen alsu vele om partije te offendereue als sinen heere te beschuddene: want dien twijfele hem niet toe en behoort/maer hi moet obedieren sinen heere/ende presumeren dat al dat hi doet wel ghedaen is.

¶ Dat de vassal niet dienen en sal teghen sinen overheer.

Digitized by Google

Item de vassael en is niet ghehouden te dienene sinen ouerheer in oorloghe/ die hy doet teghens sinen ouerheer/dan alleenlijck ter deffensie van sinen/Leenhereschē niet ter offensie van sinē ouerheer. Want het is claer/ dat de Leenheer doende oorloghe den ouerheer/cōmitteert als onderseate crimen lese maiestatis. Ten waere dat hyt dede te sinen bescuddene/ of als grotelijcx geinjurieert oft ghegreueert by ghebiede ofte ontseggheue van iusticien.

De cleen vassal en is niet ghehouden te dienene.

De cleen vassal en is niet ghehouden te dienene den grooten vassal sinen heere inde verde die hy teghens ymande gemupt/want de veetē zijn ongeoorlooft. Eñ ordinant in Vlaenderē/ en mach oorloge noch veete opstellē tegens wiē dat si/ dā de Grave alleene: maer behoeft eick groot ende cleene die geinjurieert is/sine reparatie te verwoighe te by iusticien.

Dat de vassal de heer bespronghen zijnde hem beschuddighede doen moet.

Waert nochtans dat de vassalheer bespronghen waer/eñ dat de cleene vassal zijn Leēhouder ter auenturē quame te aengaende/hy zoude moetē helpen dies versocht zijnde: al waert oock dat zijn Leē niet en stonde

Digitized by Google

ni ſoude ten dienſte vā ſinē heer te beſenddene.

Wanneer de vaſſael onghehouden is te dienene.

De vaſſael en is niet ghehouden te dienene in wat dienſte dat ſi/ſinen heere heer die ghebannen is vanden Prince ofte verwaten vanden Paus/maiori excommunicatione, gedurende den tijt van banne ende excommunicatie.

Hoe de vaſſal onghehouden is te varene buer ſee.

Wilt de heer trecken in oorlogen ouer dzee teghens de turchen ofte onghelouighe/de vaſſael en ſal niet volghen/hi en wille/oft het waer alſo gecōdicionneert in deerſte wtgeuen vandē Leene/Inſghelijcx en ſal hy niet volghen in oorlogen die de heer doen wille binnen den lande ommme ander landen te conqueſterene/ten waere dat de landen ſine waeren/ende dat hyſe verlooren hadde/ende wedere recouvereren wilde: want indien ghenalle hy ſoude moeten dienen heeren coſte/So ſoude hy oock/wilde de heere ſine oorlooghe beleeden binnen ſinen palen van zijnen Landē/ter deffentie/ende by dien middele ſine vianden te heerene wtē lande/als dede Scipio Africanus, trechende in Affricquē/als Hannibal in Italien quam.

De Leenman en is niet ghehoudē te dienen

Digitized by Google

zijnen heere die oorloghe doet den broeder oft
iunt vanden vassael / want dat soude zijn tegen
goede seden ende teghens natuerlijck recht.
Ende de heeren en behooren niet te beghee-
ren / quia naturalia sunt immutabilia. Ende
waert dz de heere oorloghe dede den vassaels va-
der / de vassael soude hem niet zijnen vadere te zijne
beschudde / maer niet om de heere te offendere-
ne: want het is recht vã natuere / zijnen vader
te beschuddene / het is ooch het ghebot Gods
vadere eñ moeder te eere. Eñ al sweerdt mẽ de con
tractie den eedt en soude gheen stede houden.

De vassael en is ooc niet ghehouden te die
nen zijnen heere teghens hem seluen by sub-
stitucien noch anderssins (want in alle eeden
de persoon die sweert / is uytgheseiden) ende is
hy ooch tegens de stede daer de vassael woent
sonder fraude / quia patria est omni persona
maior. Eñ in dat stuc de vader en mach den
sone niet helpen / noch de sone zijnen vader /
ergo à fortiori de vassael en vermach daer in
niet te helpene zijnen heere: want natuerlijck
verbant dat is tusschen den vader ende den so
ne. Ende is veele meerder ende strieter dan
obligacie die de vassal heeft tot zijnen heere.

Hoe de vassael dienen sal / man zijnde van tween heeren.

Waert dat de vassael man waer van
tween heeren ghebuerẽ / ghelijck als
de graue van Vlaenderen ende de gra
ue van

ne van Henegauwe/ ende dat deen heer oorlo
ghe hadde teghens den anderen/ hi sal dienen
in persoone den ghenen onder wien hy resi-
deert ende subiect is by generale iurisdictie/ en
den anderen by substituut omme zijn leen te
beschuddene. Ende is hy gheen subiect noch
vanden eenen noch vanden anderen/ so sal hy
in zijn persoon dienen den ghenen wien hy
eerst eedt ghedaen heeft/ ende den anderen by
stedehoudere/ naer de grootte ende werde van
zijnen leene. Ende alsser twijfele is wien hy
eerst eedt ghedaen heeft/ soo mach de vassael
gratifieren ende dienen in persoone die hy wil
le/ ende den anderen by substituut. Ende dienen-
de den eenen in persoone/ hy weirdt gheexcu-
seert vanden anderen in goeder equitept. Ende
eest dat dander hem ondanc daeraf weert/ oft
zijn leen daer omme neempt oft prijeert/ hy
doet hem ongheliick naer leenrechte.

Watmen den Graue obedieren sal voor den leenheere.

Waert dat de vassael beschreue zijnen
leenman hem te comme dienen/ ende
de Graue beschreue den seluen leen
man tegens diuersche zijne vianden/ de leen
man sal obedieren den Graue: want de defen
sie vanden lande is te prefererene den particu
lieren dienst vanden heer.

Hoe de leenman vhanden staet.

Digitized by Google

De Leenman staet alleenlijc verbonden tegens dē vassal by speciael iurisdictien ende subiectien / ende tegheus den Graue by generaelder iurisdictien ende subiectien van merrdere auctoriteyt.

Te wiens coste de vassal dient.

Dat XLIIII. Capittel.

De vassal moet dienē van wapenen op zijnen cost / soe wanneer dat soe bespro ken is tusschen den heere eñ hem / ende zijn denombrement daeraf belast staet / oft dat cleen in hemselven soe eerlijc ende soe goet is / datmen niet en twijfelt het en vermach wel den last te dragene. Maer eest niet bespro ken int denombrement / oste dat cleen soe groot niet en is datmen twijfelt ostet den last sou de mogen draghen of niet / soe ontstaet de vas sael te dienene binnen den palen oste buyten ten beschuddene vanden lande / yt. daghen op zijnen cost. Maer waer cleen niet soufsesant ghenoech / oft dat de heere zijn oorloghe doen wilde / ende leyden den vassal buyten den lan de / oft langher houden binnen den lande dan de veertich dagen hy soude hem moeten wed den gheuen.

Dat de vassael vermaent zijnde / hem opstellen moet.

De vassael die opgheroepen is te com men dienen in wapenen / moet hem sel uen

Digitized by Google

uen oft zÿnen ſtedehouder opſetten tzÿnen coſte/hetzÿ met eenen/met tween/met dryen/ofte met meer peerden/naer zÿnen ſtaet ende de grootte van zÿnen Leene/oft alſoe hy ghewoonlÿck is te dienene in wapenen.

¶ Dat de vaſſael volghen ſal zÿn wedden.

DE vaſſael/om te hebbene de wedden hy hem verdient/ſal volgen den Graue eñ met den Leenheere/alwaert dat hy als doorloge duerde/onder zÿnen Leenheere gheweeſt hadde: want de oorloghe behoort den Graue/ende hy moet tlandt beſchudden te zÿnen coſte/mids den tollen eñ ander rechten die hy op tlandt ontfact.

¶ Van tghene dat de vaſſael verlieſt in doorloghe. Dat XLV. Capittel.

ALs de vaſſal bi fortuynen van oorlogen verlieſt zÿne baguen peerden ende harnaſch/hy en heeft gheene actie teghens zÿnen Leenheere noch ooc teghens den Graue ofte andere ouerheeren omme die weder te recouurerene: want alle fortuyne ſtaet te zÿnen laſte ende auenture: dies is ooc zÿne dat hy in doorloghe conqueſteert ende ghecrÿcht/het zÿ ghevanghe oft ander ſaken/behouden den Capitayn ende ander huerlieden rechten.

¶ De vaſſael ghevanghen moet hem loſſen.

Waert

Digitized by Google

Waert dat de passal geuangē ware in doologhe / hi soude hem selue moetē lossen sonder last van zynen meesterē oste ouerheer. Waerhi ooc doot ghesleghen / zyn weduive oste hoyrs en souden ghenen actie hebben om by iustitie eenighe recompensacie te vercrijghene vanden interesten die zy nemen by der doot vanden selven vassael.

Oft clerkē huerlieder Leenen selue bedienen moghen.

Dat XLVI. Capit.

Clercken oft Priesters mogen wel trecken in doologhe / om huer Leenen dienten dienste van wapenen staen selue te bedienene / op dat zy willen / niet om de wederpartije te offenderene oft grieuene / maer omme hueren Leenheer te beschuddene. Ende zy moghen wel roepen Vanct en slaet / maer zy en mogen niet roepē Vanct en slaet doot: want met dien roepe souden zy verdē irregulares / soe eenighe seggen. Maer waert dat zy inder bataelge van yemande bespronghen waren / ende sloeghen zy dat doende yemande doot / zy en souden daermede gheen irregulares werden. Nochtans het schoonste ēn tseekerste om henlieden ware / dat zy thuys bleuen / ēn yemāde in huerlieder stede sondē om dēē te bedienene.

Vierde

Vierde maniere van leen te verliesene/te wetene bi ingratitude tegens den heere/oft commende tegheus zijnen eedt. Dat XLVII. Capi.

DE ingratitude oft ondanckbaerhede die een vassal doen oft cõmitteren mach tegens zijnen heere/mach zijn meneger hande. eñ gebueren in alsso vele manieren dat mẽ daeraf qualic stellen can sekere regule: eñ mits diẽ so moetmẽ die latẽ ter discretie vandẽ manne daer teas gebuert/ om partije gehoort daerinne gedaẽ te zijne naer tbeuindt vanden stuckẽ. Nochtãs sal ic hier stellẽ vij. oft viij. maneren van ondanckbaerhedẽ/ daernede de leenhouder zijn leen vliesen mach naer lecrechte,

Deerste ondanckbaerhede/te wetene/die zijnen heere habandonneert.

DEerste ondãckbaerhede is/ De vassael die zijnen heere habandonneert inden stryt niet doot noch niet ghequetst ter doot/verliest zijn leen/eñ de redene is. Want dat doende hy toocht hem onweerdich vanden heere en vrintschepe die hem de heere ghedaen heeft/ende hy coempt teghens zijnen eedt/bynden welcken hy ghehouden is den perssoen van zijnen heere te hulpene ende beschudene naer zijne macht. Eñ men verstaet dat de heer gehoudẽ oft gherekent is ouer doot ghequetst/soe wanneer hy niet hulpelick en is by

reghelen

reghelen van medecijnen / oft emmers met grooter difficulteyt ende by langhen tijde.

Hoe de vassael erffelen mach.

DE vassal sal sijnen heere inde bataelle in sulcker noodt / als hem helpt hy niet / hy moeter blijuen / en helpt hyen / hy moeter selue blijuen: te wetene wat hy doen sal? Hier toe dat de vassal in sulc stuc erffelen mach met eeren: want hy is hem selue naest / en behoort te prefereren sijn lichaē voor yemanden anders salichede. Maer stonde de sake twijffelijc / en datter eenige hope ware om de vassael te mogen ontcomene / hi behoort te auentiurene en sijnen heere te helpene naer sijne macht.

De vassael die habandonneert sijnen heere / is prijueerlijc vanden Leene.

EEn vassael schert voter bataelle sonder tronsent vanden heer / ende nochtans de heer verreijcht achternaer victorie: te wetene oft hy misdaen heeft / en oft hi prijueerlijc is van sijnen Leene? Het schijnt neen / want metter victorie so en heeft de heere gheē interest. Nochtans ghy suit seggē / dat de vassal in dat cas vbuert sijn Leē: wat hy sijnē meestere niet latē noch habandonneren en mach / hy en waer doot oft ouerdoot gequetst / soe voorseyt is. En waer hi eerst die schiede oft die vlucht aē name / hy is punieerlijc mettē zweerde / om quaet exempele dat hy dē anderen gheeft: maer

Digitized by Google

daeraf behoort dexecutie dē Prince oft sine gecōmitteerde eñ niet den Leēheer als Leēheere.

Hoe de vassal met eeren erssele mach.

Ware de vassal inde bataelle soe ghequetst ofte afgheselt van peerden eñ ghebloot van wapenen/ als dat hy zijnen heer niet helpen noch secoureren en mocht sonder fraude/ hy soude met eeren moghen erssele ofte vlien. Nochtans willen eenighe seggen dat hy mochte zijnen heer helpen met voepene oft met eenē anderē te ontbieden: wāt hy ghesont bleuē waer/ hy behooret te doene.

Hoe de vassal puniteerlijc is sonder zijn Leen te verbuerene.

Ware de Graue oft Leenheer selue in persoone inde bataelle metten Leenman vliende/ en soude zijn Leen niet verbueren/ maer soude van zijnder faulte punieerlijc zijn vandē maerschalcke oft prouoost gelijc een ander man vā wapenen. Eñ de rede ne is/ wāt de Leenmā niet so strāgelijc geobligieert en staet hy zijnē eede tegēs dē Capiteyn oft stedehouder vanden Graue oft Leenheer/ als hi doet tegens dē persoon vandē Leēheere.

De tweetste ondanckbaerhede.

Dat XLVIII. Capittel.

Dese anderde ondanckbaerhede/ De vassael die in cuelen moede oploop doet den persoone van zijnen Heere/ ofte

Digitized by Google

ofte vã sinẽ huyse/ofte op de plecke daer hy sy verbuert zijn leen. Also doet hy oock als hy sinen heer slaet ofte doodtslaet/het sy dat hi cause daer toe heeft ofte niet. Ten waere alleenlijck op zijn verweeren/cum moderamine inculpatæ tutelæ.

¶ Van laghen te beleggghene.

Die vassal die laghen lecht omme sinen heer te grieuene vanden lijue/ende so verre procedeert dat aen hem niet en houdt esaut en si volcomẽ/verbuert zijn leẽ. Maer de vassal die alleene dreyght ofte handt heft/ofte mespallemt/ofte slaen ofte stekẽ woilde/eñ niet en slaet of en steect/en verbuert zijn leẽ niet. Maer hy is anderlins punneerlijc ter arbitrangie vandẽ ordinaris/ende swaerlijcker dan of hijt op anderen ghedaen hadde. Ende al ghelijck mueghdy seggheñ vanden vassal die zinen heere metten haue of metten capspaene treet.

¶ Vanden ghenen die de doot van sinen heer sweert.

Als heeft de vassael gheswooren de doot van sinen heer/ende hy anders niet en procedeert ten effecte/hy en sal daerom nie zijn leen niet verliesen: want al is dẽ eedt in hem selven quaet/nochtans is hy den leẽheer van cleenẽ hinderen/alsser niet anders na en volcht. Maer hadde de vassal dat ghesworen

met

met anderen queſtien oft contracten/of mono polii daeraf gemaect/ hy ſoude naer Leere chte zijn Leen verlieſen.

¶ Van aliancie te makene metten vijanden.

DE vaſſal die eenige aliancie maect met ten vianden van ſinen heere/verbuert zijn Leē/ euenueere dat de aliancie oft intelligencie conſpireert teghens den heer/eñ hem ten grooten achterdeele commen mach. Ende waert teghens dē Graue/hy en ſoude niet alleenlijck verbueren zijn Leen/ maer ooc lijf ende goet.

¶ De derde ondanckbaerhede.

Dat XLIX. Capittel.

DE derde ondāckbaerhede is/De vaſſael die ſinen heere groote blame opſecht/ of grootelijck inurieert/verbuert zijn Leen/Eñ ghy ſult verſtaen dat groote inurie is/ſoo wanneer de vaſſael ſinen heer aenſecht in euelen moede eenighe ſchandaleuſe ſaken/ ghelijck als te ſegghene/ghy zijt een verrade re/een woeckenaer/eē moordenaer/of dierge lijcke. Maer omme cleene inurie en verbuert de vaſſael zijn Leen niet. Ende daeromme al ſeyde de vaſſael ſinen heer/ ghi liechter omme behoudens uwe weerdichede/of ghij zijt een brabbelaer/alwaert ooc in eu elē moede/hi en ſoude niet verbuerē dan puncte arbitrale.

Wanneer de vassal zijnen soone oft huysghenoot erhiveren sal.

Waerrt dat de sone of yemant vā svassals huysghenoot den heer grootelijc iniuriceerde/ den vassal soude den seluen zijnen sone moeten erhiverē oft bringhen voor ooghen / op dat in zijne macht waer sonder fraude: eñ doet hijt niet/ de heer mach procederen ter afwinninge vā zijnē leene. Waert dit verstaet hem als voeget gecōmitteert bydē sone oft huysghēnote so groot is/ dat/ waert dz de vassal selue ghesecht oft gedaen hadde / dat hi zijn leen daerom soude moeten verliesen. Ende de rēdene is/ want anderēns dē vassal soude meer gehoudē zijn vā eens andersmisdaet/ dan van zijnen/ twelck onredelijck waer.

Vierde ondanckbaerhede.

Dat L. Capittel.

Vierde ondanckbaerhede/ De vassal die sīnē heere accuseert oft wroucht in iugemente van yenich crim/ eñ hy verualt vā zijnder accusatie/ hy verbuert zijn leē. Waer prouste hy crym/ oft waer de accusatie van cleenē friuolen stuckē/ niet criminel/ hy en soude niet misdaen hebbē. Eñ al ghelijck sulde seggē vandē vassal/ die raet gheeft zijnē heere onduerhdelijc te accuserene/ of quaet eñ valsch ghetuyghe teghens zijnen heere draecht/ ofte te oirondschepe gaet onbedwonghen.

De

De vassal kennende zijn onghelijck/is ontfanghen in gracien.

Waert dat de vassal zijnen heer gheaccuseert hadde van eenē vilainē stucke eēn proces gelitisconteseert waer/ eñ so verre beleedt zijnde dat hi achterwaert heer de/eñ renūcieerde vandē processe: oft hut soude moegen doen Secht dat blijft de vassal achter om dat hi zijn voordeel niet geprocuren can/nochtans dat hi daer om zijn best gedaen heeft/so verliest hi zijn Leē sonder difficulteyt. Maer waert dat hy de sake gheheel zijnde oft eenmers voor vonnisse/achtertorde ende appoinctuerden/seggbende dat hijt ghedaen hadde hy quaden rāde ende hy quader informacie ende onbedacht/sondre twijfel de heer behoor de hem in gracien tonfaene.

De vijfte ondanckbaerhede.

Dat LV. Capit.

Vijffte ondāckbaerhede/De vassal die onder tdeyel vā Justicien zijnē heer graueert contrarie der vooume vā rechte/verliest zijn Leē: verbi gracia, de vassal is gouuerneur van Rijssele die een suge ordinaricis/ende zijn Leenheer went voor hem gheaccuseert van crime/ende hy en doet hem gheene Justicie/oft doet hyse/hy doetse onrechtuerdelijck/want daer claghinghe dient/hy houdtene geuangē/dese gouuerneur verbuert zijn Leē/vt in ti. q̄ fuit prœci. causa beneficij amittendi.

Digitized by Google

¶ Hoe de aduocaet oft taelmaen zijn Leen verlieſt.

DE vaſſal/die aduocaet of taelman ghe weeſt heeft teghens ſinē heer/wt hem ſelue en ende niet by inſtructie vanden rade/verlieſt zijn Leē: ende dit al in groottē cri minelen ſaken daer de accuſateur gheſuccom beert is/maer in ciuile niet.

¶ De ſeste ondanckbaerhede.

Dat XXI. Capittel.

SEſte ondāckbaerhede. De vaſſal die on eere ofte cōtumelie doet ten huyſe vā ſinen heer/verlieſt zijn Leē. Eñ daer omme de vaſſael die gheſlapen heeft ofte ghe pijnt te ſlapene metten ghetrouden gheſelſce pe van ſinen Leenheer/ofte oneerlijck ghetaſt of gehandelt/verbuert zijn Leen/alwaert oock by hueren wille ende conſente/ende buyten theeren huyſe: want de ſchande ende vilonije is theeren.

¶ Van wie de weduwe van ſi nen heere beſlaept.

IN ſghelijcx de vaſſal die gheſlapen heeft metter weduwe van ſinen heer/haer nochtās weſende in haer weduweſcip/ verlieſt zijn Leen: maer niet waer ſi ghehou wet met anderen: want dan en is ſi niet meer van ſinen huyſe/ende dat naer Leenrechte.

¶ Hoe

Hoe de vassael by anderen slapene zijn Leen verbuert.

Item die ghelapen heeft metter dochter of metten wijfue / of dochter van zijns heeren soone / oste metter suster vanden heer / noch wesende in sine ete en draenke / verbuert zijn Leen naer Leenrechte / Soo doet hy oock die ghelapen heeft metter keupt van sinen heer / of hi zijnder cõcubyne : specialijc als hy zijnder daer by heeft / wãt hy daermede belet dat hijse niet en trouwet.

Vander makelarage van zijns heeren wijfue.

De vassal die makelaer geweest heeft / of raedt of hulpe daer toe gegheuen / of zijn huys oste camer gheleent heeft omme zijn heere wijf tonteerene / alwaert oock by hueren consente / verliest zijn Leen.

Hoe hem de vassal purgieren mach.

Als de heer niet wel en proeft zijn voortsiel van zijnder contumelie / de vassael mach hem purgieren ende de saecke slitt ende termineren by zijnen eede: want dat ghe noech is om dē heer te repareren ende in zijn ere te houdene.

Hoe te vassael met bylapene zijn Leen niet en verbuert.

Digitized by Google

De vassael die claept bynden dienstwijfue oft ionchwijfue vande heer/ en verbuert zijn Leen niet: want tdienstwijf ende tionchwijf en staen inde Leenrechten int gheta-le niet vande verbodene persoenen: nochtans behoort hy ghepuniëert te zijne daeraf hy el-ders zijn oneerbaerhede ghedaen hadde.

De seuenste ondanckbaerhede.

Dat LVII. Capittel.

Seuenste ondãckbaerhede is/ De vassal die zijnen heere niet en ontdect/ noch te kennen gheeft tghene dat hy weet/ ende de heere daeraf groot hindere oft verlies daer hy ghehadt heeft oft hebben mochte/ en-de dat uuden vassael was datte te beletten op dat hy ghewilt hadde.

De achste ondanckbaerhede.

Dat LVIII. Capittel.

De vassal die zijns heerē secreet ontdect wt malicie/ hē groote schande/ schade/ eñ hindere daermede doende/ verbuert zijn Leen. Maer so en doet hy niet als hijt ont dect wt simpelheden oft wt lichtichede/ want hy dan anderfins puniëerlijck is arbitralijck.

Hoe de vassal is admitteerlijck tzijnder preuue/ al is zijn voorstel negatijf.

Ende alsser geschil is tusschen heniden/ de heer seggende dat hijt dede wt malicien eñ om hem te grieuene/ eñ de vassal

ter

ter contrarien dat hijt dede wt ſimpelheyde/ gheen quaet daerinne peti ſende / de vaſſal ſal proeuē/ met tegenſtaende dat zijn voorſtel negatif is: want de preſumptie is teghens den heere/ midts dat hy eenichſins kendt ghedaen hebbene teghens den heere ende zijnen eedt/ Maer de mannen mogen poten conſecqueren reghele gheuen hoe ende wat de vaſſal proeuen ſal/ ende vernemen oft de vaſſael van te vooren teghens zijnen heere hate ende geſchil ghehadt heeft/ ende dier ghelijcke.

¶ De vaſſael verbuert zijn Leen ontdeckende tſecreet van zijns heeren ſecreet.

DE vaſſael die ontdect tſecreet vanden plaetſen ofte ſecreten van zijnen heere/ ſoe dat de heere zijn plaetſe daerby verlieſt of ander groot hindere daerby neemt/ verlieſt zijn Leen/ alwaert ooch ghebuert wt ſimpelheyde oft lichtichede.

¶ Hoe de vaſſael hem draghen ſal als zijn heere nemande dreecht.

DE heere ſeecht totten vaſſal in ſecrete/ ick ſal eer morghen auondt dooddoen Peetere: de vraghe is wat de vaſſal te doene heeft: Secht dat hi ſal biddē dē heere dat hijt nv en doe: eñ ſiet hi dat de heere ennuers in dat propoost blijft/ hy ſal gaen by Pieñ ſeggē hem met generalē woorden dat hy hē wachte/

Digitized by Google

wandmen wte is om hem te grieuene vanden lijue: sonder nochtãs yemande te noemene oft eenich teecken te makene noch circonstantien te seggheue/ alwaerby Peetere verstaen oft presumeren mochte dat de heer ware diet hem doen wilde.

Tvijfte maniere van Leẽ te verbuerene/ te wetene by delicte. Dat XII. Capit.

EEn vassael verbuert zijn Leen/ soe wanneer hy cõmitteert eenich delict of crijm/ daeromme hy criminelic gheexecuteert werdt vanden lyfue oft ghebannen wten lande/ eñ al zijn goet ghewijst verbuert. Hoe doet hy ooc als hy perpetreert eenich stuck daerom hy verclaert werdt wetteloos eereloos ende infame/ so dat hy hem niet vinden en mach in houe noch in wette. Eñ daeromme de vassal die verclaert is een verradere/ verbuert zijn Leen/ want hy niet werdich en is Leen te houdene/ quia feudum dicitur à fidelitate, ende de verradere is sonder trouwe. Eñ dit verbuert heet Confiscatie/ de welcke huer alleẽlijc wijst in twee stucken: te wetene alsmen den persoen criminelijcken vangt oste wetteloos maert by contumacien oste condempnacien.

Twie vrij zijn van confiscatien.

AAn desen confiscatiẽ zijn vrij de poorters van Ghendt/ Brugghe/ eñ van Ypere/ ende oock de vrij laeten by privilegien

vtlegien die de Grauen van Vlaenderen hen-lieden voortijts gegheuen hebben. Nochtans en zijn daeromme niet vry van huerlieder Leenen te verliesene/als sy huerlieden deuoir niet en doen/oft als zy commen teghens dordonnantie vanden Leenrechte/oft als sy onduech delijcke stucken teghens hueren heeren doen contrarie hueren eedt: want de saeken gaen aen hueren Leenheere. Ock behoudens elcx weerdichede/ten eynde de macht noch dordonnantie vanden Prince niet te nieten te doene by gifte van preuilegie de vorwaerden eñ contracte die tusschen den heere eñ dē vassal zijn.

Hoe de Prince vermach by zijn preuilegien poorters te vryene van confiscatien tegens den vassaelheeren.

Ende oft ghy my vraecht oft inde macht vanden Prince is te bevryene de poorters van confiscatien in preiudicien vanden vassalheeren hooghe iusticie hebbende: ic andtwoorde v ia/ want hy vermach te verghenene crijm/oft te rappellerene den ban. Ergo à fortiori soe vermach hy wel te quijtene de confiscatie vanden goede die daer wt spruyt. Oock mede so is recht vā confiscatien een recht seere odieux/ gecorrigeert iure nouissimo auctenticorū in allen stucken/wtgedaē in crimine lesę maiestatis. Eñ die redene die is/ wāt cō fisquerende tgoet vanden gecondempneerdē/ men annulleert de hoyre/eñ men neēpt huere

Digitized by Google

ſuccesſie/ hoe wel dat ſi niet mesdaē en hebbē. Maer in crimine lesę maiestatis, daermē quet ſe doet dē lichame vanden prince of den lichamen van ſine ſteden of ghemeenē prouſyte/ daeraf hy de administratie heeft/ puniren de rechten de hoys metter voorſeyder confiscatie/ om de grootte vanden delicte: ende want datte niemandt aenne en gaet dan den Prinche/ ſoo mach hy remitteren tprincipael tzyn der ghelieſte.

¶ Dat confiscatie ghewyſt/ ſtede houden ſal.

SAl confiscatie van goede ſtede houdē/ ſoo moetet ſoe expresſelijc gewyſt zyn ende verclaert inde ſentencie/ eñ ſtreckt haer evenelijck op de tegenwoordighe goedinghen vanden ghecondempneerden/ ende niet op toecommende/ noch op de ghene die hem ghegheuen zyn op condicie van retoure.

¶ Wanneer de vaſſal poortere zyn Leen verbuert.

WAert dat een poorter vā Ghendt of ander die vry is van confiscatiē/ doot ſloeghe ſinē Leenheer/ oft de ſone vā ſinen Leenheer/ of dat hy verrachte twyf oft dochtere/ oft tſoons wyf/ of de ſuſter van ſinē Leenheer/ noch binnen ſinen ate ende drancke weſende/ ſo dat hy daerom lyfuelijc ghexecutert worde/ tlēē ſoude keeren op ſinē Leēheer ofte

ofte cause hebbēde/ niet by confiscatien/maer in præmium suę iniurię eñ vt crachte vanden contracte dat tusschen hemlieden is/ten waer costume by langher vsancien ter contrarien.

¶ Waermede tleen verbuert is of en is.

DE Prince oft zijn iustitie heeft ghebānen eenē vassal niet vñ. van cōfiscatie eñ verclaert verbuert al zijn goet/ende handt ghellegen aen eē zijn Leen/eñ dat voort wech ghegeuen eenē anderen: daernaer heeft hy den ban wederroepen eñ den vassal ontfaē in gracien/ende gerestitueert tzōnder same eñ name eñ tot alle sinen goede/ Quæritur of hy bi virtuyten van dijer restitutie de vassal aenueerden sal zijn Leen/alsoo wech ghegheuen? Seecht/dat/ is de vassael gebannen bycontumacie sonder meer/ende niet gecondēpneert/ soo compt hy wedere tot zijnen Leene/ mids datmen tleen niet en verliest dan culpa probata & conuicta: maer is hy ghebannen ende oock gheconderpneert met kennisse van saeken/ ende omme saeken daermede men tleen verbueren mach/ soo en is gheenen twijfele tleen en sal blijuen wechghegheuen.

¶ Ander maniere waermede tleen verbuert is of en is.

ITem de Prīche ofte sine iustitie heeft eenen malefacteur gheweyst ter doot/ ende

Digitized by Google

ende verclaert zĳ goet zĳnde verbuert/ Maer alsmen leede ter iusticie/ de Prinche dede hem gracie te wetene of met diere gracie de ghecõdempneerde wedere comen sal tsĳnen Leene? Seeght dat/ Is byder cõdempnacie tleen opene omme den Prince/ soo sal de ghecondempneerde wedere comen tsĳnẽ Leene. Maer eest opene omme den Leenheer/ bi dat tzĳm ghecommitteert was teghens sinen persoen ofte ander ghenoemde inde Leenrechtẽ/ so sal hĳt verliesen/ eñ de Leenheer sal t aenueerden/ ten ſi costumme ter contrarien.

Waeraf de poorters niet vrĳ en zĳn.

Alreest dat de poorter van Ghendt/ van Brugghe/ van Ypre/ ofte de vrĳ laeten vrĳ is van cõfiscatien/ nochtãs en is hy daeromme niet vrĳ van bastaerden goede vã beste hoofde noch van andere ghelĳcken seruituden/ ten ſi dat hy daeraf ende van elcken sonderlinghe hebbe speciael preuilegie: want het zĳn rechten op hem seluen/ die int bevrĳẽ van confiscatien niet begrepen en zĳn. Nochtans mach de prince op dat hem ghelieft daer af bevrĳẽ sinen ondersaeten/ het ſi by generalen edicte/ by preuilegien/ ofte by singulieren gracien/ niet omme de vassael heeren te preiudicieerene/ maer omme zĳn ondersaeten te ſoluerene ende te stellene vã seruituden die in hem

Digitized by Google

hem ſelue odieux zijn.

¶ Aen wien tleen keert alſt verbuert is. Dat LVI. Capittel.

Eſt dat de vaſſael miſdaen heeft/tleē niet te verheffene/den dienſt niet te doene/de Leenrechten niet tonterhouden/ignorantelijck teghens den Leenheer committerende/tleē veranderēde ſonder conſent vandē heer/ende dierghelijcke/ſoo keert tleen op den heere. Eeſt ooc dat de delinquant committeert teghens den heer/ſo keert oock zijn Leen op dē ſelue heer ofte ſine cauſe hebbēde/in præmiū ſuę iniurię/ſoo hier vooren gheſeyt is.

¶ Hoe dat tleen keert van delictē ghecommitteert op anderen.

Aer committeert hy tdelict teghens anderē/ende dat confiſcatie ghewijſt is/ſo keeret oock op den Leenheer op dat hy iuſticie heeft ende confiſcatie vermach. Maer heeft hijſe niet/ſo gaetet den ouerheer aenne. Ende iffer gheen confiſcatie expreſſelijck ghewijſt/ſoo ſuccederet op de hoyre van den delinquant.

¶ Of tleen keert van ſelfs/of dat noodt heeft te hebbene ſentencie.

Tleen en keert niet van ſelfs. Maer mē moet den vaſſael daeraf prīuerē by ſentencien/hoe notoire ofte hoe openbare dat tdelict is/ende het moet blijckē by vijf oft conden

condē ten minſten. Eñ proces moet ordinaer lijck ghemaect eñ volmaect zijn. Eñ compt de vaſſal oft ſendt verweeren/men moeten hoorē in ſinē deffenſien. Eñ dunct hy vandē Baillie relieſuement van negligencie oft van ſuūmptheden of remis van delicte/men moet hem daerop recht doē. Eñ beſeft hē de vaſſael byder ſentencie vanden manne gegriueert/hi mach appellerē/ eñ de mannē betreckē int cas van reformatie voor mijn heeren vandē raede in Vlaenderē/ Of dunct hē dat de mannē niet wijs genoech en zijn om ſine materie te terminerē/hi mach voor vōniſſe de mannē thuieren wettelijckē hoofde doē comē/Eñ al dit proces ghenucrende ſal de vaſſal blijuen inde poſſeſſie vanden Leene/ op dat hy inde poſſeſſie is.

Hoe de heer handtſlaen ſal aen tleen.

Jn materie van crime daer de vaſſael by anderen Juge criminelijckē ghecondēpneert is/eñ zijn goet verbuert ghewijſt/ en is vā gheenē noode meer proces te makene voorde mānen/noch nieuwe ſentencie bi hēliedē te doē pronūchierene: maer de heer die de confiſcatie heeft/ mach handtſlaē aen tleē/ uit crachte vanden ſelucn wijſdōme/ſonder meer ſolempniteytē daer toe te verbooreue / Mact waer de cōfiſcatie niet expreſſelijck gewijſt/de heer en ſoude aen tleen gheen recht hebbē/ Al waert dat de vaſſal lijuelijc gheexecuteert ware noch

re/ noch (dat meer is) hi en soude nae svassals doot ghe̅ vervolch op tleen daerom moghen doe̅/ mids datter ghe̅n perso̅e delinquant in wesene en is/ teghe̅s wien men de sentẽcie vã prinacien soude moghen wijsen. En̅ daerom willen eenighe segghen dat in materie vã desperatie/ daer de vassat hem selven thuf neemt/ ghe̅ verlies noch verbuerte en is van leene/ quia nõ est persona delinquens quę pati posset sententiam, Ende dit naer leenrechte.

Hoe tdelict ende inuurie metten heer sterft.

Eest dat de heer zijn actie niet en intẽteert binnen dẽ leuene vandẽ vassael/ hi en is naer de doot daer toe niet ontfangelijc/ wãt tdelict ofte inuurie sterft mettẽ vassal. En̅ eest dat de heer sterft eer hy zijn actie gheintẽteert heeft/ zijn nacomere en wert niet ontfangelijc daer toe: wãt metter doot vandẽ heer de actie is vte/ bi dat dẽ cedt vandẽ vassal hẽ niet voorder en bestiert dã op dẽ persoe̅ vandẽ heer die doot is/ En̅ dz meer is/ alwaer t pces criminel gewõnen binne̅ den leuene vandẽ eenẽ of vãdẽ anderẽ het soude valle̅ interrupt/ tẽ waer dat al volmaecht en̅ ghesloten waer in rechte.

Vanden nieuwen edificien.

Als vãden nieuwe̅ edificien die de geconsenteerde vassal daerop gemaert heeft in sine̅ tijt/ die sulle̅ oock blijue̅ dẽ leenheer/ indien dz tleẽ wederkeert by cõfiscatie ofte delicte ghe-

Digitized by Google

te gheconmitteert teghens den persoen vanden Leenheer/ sonder de hoyts pet daer voren te recōpenserene / quia hoc accessoriū, amisso principali amittitur & accessorium, Eñ als tleen verbuert is/ die heer trect aen hem metten leene alle de toebehoorten/ghelijc doudste sone (indien hy succedeerde) aen hem trecken soude/ende voorts alle de huysen/boomen/ca theplē/eertvast/nagelvast wesende/ vā ouds op tselue Leen/metgaders de vruchtē rijpe en groene/gheseden oft niet gheoogst.

¶ Hoemen recompenseren oft weeren mach nieuwe edificien.

Maer waert dat tleen wederkeerde by ghebreke van dienste of by niet onderhouden te hebbene sinen eedt oft doorsommancie vanden Leenrechten/so staet inde kuere vanden heere de hoyts te latē af vretene ende wech voeren de voorseyde nieuwe edificiē/euenuerre dat sy separable zijn vandē gronden/sonder die te quetsene of hemliedē te recompenserene vander weerde van dien met penninghen/ ende in dat cas de hoyts mogen handtslaen aen tleen ende behoudens iure reconuētionis, tot aen der stont dat sy vanden nieuwen edificien oft refectien gecontenteert of te vreden gheseelt zijn.

¶ Dat de heer tleen aenueerdt sonder schult te betalene.

Item

Digitized by Google

Item ende de heere aenuerdt voorsepde verbuerde leen sonder schulden te betalene/ten ware dat zij expresselijck gheïpotheqüeert stonden op tleen.

¶ Fait a Gandt par le dict monsieur maistre Philippe Wielandt ou mois de May en lā de grace M. CCCC. & XCI. parmaniere de passer tamps soubz correction de chascun.

Nota.

Den xiij. in hoymaent M. CCCCC. veerentich/was seker sentēcie gewijst by mijne heerē vandē rade in Blaenderē/daer by geseyt was dz de heere vā Huele ontfangelijc was om iure sanguinis de leenē van sinē broedere te mogē aēuerdene/sonder sūpliciter hē hoyr vclaert te hebbene oft gehoudē te zijne dat te doene oste behent te wesene.

Den xxx. in Maerte Vijftienhōdert sesse/was seker sentēcie gewijst bi mijnē heerē vanden rade vn Blaenderē/daer bi geseyt was dat niet tegenstaēde de zweertzijde by Jan de R. aldaer heescher int selue proces geallegiert eñ gepretēdeert/dē verwaerdere cōmēde vā eene vrouwepersoē als oudste naeste beslaende dē overledē Joos de R. waren de leenē aldaer in questien gehouden vanden houe vā Wendiemonde aengewijst/ als de zweertzijde gheē stede hebbende in successie vā leene/Welcke sentētie by mijnē heeren vandē grooten Rade te Mechelē den xxiij. in Decēbri Vijftiē hondert

ſeuen geröſirlicht ert was en verclaert by mijne heere vanden rade in Vlaenderē wel gewijſt.

Den xi. in octobre Vijfthienhoudert dryendertich was ſeker ſentencie geweſen bi mijnen heere vanden groote rade te Mechelē weſende reformacie vandē vonniſſe in derſte inſtācie gherwijſt bynden mannen vanden houe van Dendermonde tuſſchē Jan Gheylinck appellant tegens Joonis verſchuere, daer by geſeyt was dat de broeder, oterm oudſte naeſte beſtaende manhooft geprefereert was, en is dē ghenē die hem ſeyde gecomen zijnde vanden name en gellachte en ook van gheheelen bedde te beſtane den overledene, vā wiens Leene ghehouden vanden houe van Dendermonde doen queſtie was: op welcke overledene hi vā geheelen bedde ook ſeyde tſelue Leē geſtruyct zijnde by datte dat huer overledene gecomen was byder doot van hueren vadere ende conqueſteerder vanden ſelue Leene vandē welckē queſtie was: en alſoe maintinerde ghepreſereert te zijne voor den ghenē die den overlede ne maer en conſte geſeggē te beſtane als vtēm: ghemerct dat name noch ghellachte noch ook gheheel bedde, noch ook ſtructē in ſucceſſie van nieuwe Leenē in conſideracie en is oft en valt noch preferēcie en gheeft. Maer wie oudſt en naeſt den overleden beſtaēde is van der zijde daeraf dē overledene vā wien zulcke Leenē queſtie is de ſelue Leenē daeraf houerle

den

dē erfachtich wt verstierft gecomē zijn bestaet sexus prerogatiue als māhooft voor vrouwē hooft in gelijchē graede altijts voren gaēde.

Den tweetsten dach van Octobre xvijstien hondert eñ vierenveertich was seker sentencie gewijst bynden mannen vander heerlicheyde vā Cardoēne in Casselābocht/ daer by dat gesept was dat doutste hoyr (niet tegēstaēde dat maer van halven bedde en was) gepreferert was tottē Leenē daer litigeuse/ der dochter comēde vāden geheelē bedde/ die de tōcrste was.

Den sesthienden in Januario Vijftienhondert vierēveertich was seker sentēcie gewijst by minen heeren vanden Rade in Vlaenderē/ daer bi gesept was/ dat de heere inde selue sentēcie verclaert/ ter causen vā zijnder huysvrouwe die maer moye en was van halven bedde/ aenden ouerledene verclaert was ende is/ als wesende doutste eñ naeste hoyr vanden ouerledene van zijns vaders syde/ de cōquesteerder was vanden Leenen/ daer in questie/ Ende al waest den ouerleden ghecomen vanden selue sinen vadere/ als vā dierside comende/ eñ also dē ouerleden bestaēde vander syde daeraf tlet litigeuse gecomē was/ ter possessie vandē selue Leene gewijst was wel ontfanckelijc de sine teghens den ghene die ghetrout hadde der moye vandē ouerledene bestaēde dē ouerledē ne vāgheheelē bedde/ eñ dat wt crachte vander costumme slants de doode erft den leuende.

Digitized by Google

Den tweentwintichsten dach van April/ Vijfthienhondert eñ vijfenveertich / was bydē manne van Leene vā Wijnendale / volgende der hoofstlastinghe hemliedē daeraf gegeuen/ by minē heeren raedt eñ manie vander wet-tachtiger Camere in Vlaenderen in daten den xvi. dach van April Vijfthien hondert vijfenveertich daer te voren gesept/ dz so de heerscher in t'selue proces pretendeerde gherecht te zijne inde achtergelaten Leenē vandē ouerledene/ dies questie was / eñ datte alleene als oudste naeste bestaende vanden ouerledene wten selue Leē erfachtich gestoruē/dat hem heerscher byden verwaerdere ghecommuniceert was/dat al mochtet zijn dat hy heerscher oudste naeste bestaē de was vandē ouerledene/vā wiēs Leene questie was / dat hy heerscher daerō om tselue Leē te hebbene nz ontfangelijc en was/ midts dat nz blijkē en sonde dz hi heerscher oudste naeste bestaēde was vanō zijde vandē cōqueste-rder daer af den seluē ouerleden tselue Leen ghecomen was/so de verwaerdere dat aldaer debuteerde/so dz niet tegenstaēde dē propoost vandē heerscherē dat hi oudste naestbestaende was vandē ouerledene/van wiens Leene que stie was/niet min midts dat zijn bestaen niet en was vander zijde daeraf dat tlēden ouer ledene quā/de selue heerscher was actaert ten seluen Leene in questien niet ontfanghelijck te zijne/ende ghecondemneert inde costen.

Den

Den xij. in Meesenmert. Int sthienhouden
sessenveertich was seker sentencie gewijst by
minen heeren vanden rade te Vlaenderen up
sende confirmacie van eender anden sentencie
ghewijst byden Keyserlicken. sonden gemeene
neur te Ryssele. daer tusschen Keyser
stien aengheleyt waren den ghenen die
de vander zijde daer af den voirleden
Laeste ghenomen waren. ende dat tegens
me die hem sonden ende hoe dat de den voirl

Den xij. in Septembri Int sthienhouden
was seker sentencie ghewijst by minen heeren
vanden rade te Vlaenderen. daer de gesellen
dat. Jeghen vader ghestaet te slande Ghys
staert. was als oudste mach sijn gheweest
de successie tot den steden sijnder moeder
name. alsoe was hi mede broeder ende
getrouder dochtere vanden voirseiden
leden. die ghedoot en hadde

Item vanden acht. als dat men hadde
een Ja ghehouden die te vanden voirsichte
en al eest dat sij binnen zinen huse
oft tusschen zijn huus sonder consent
zijne vaders huus. ende hier af ghesciede
advieu. sij moet naer costumen
behouden als hebbende de heft
len. ende

Item vanden huere ende pachtinghe begint
voor anderstide. dat so hetaelt

den verliesen / ende tot dier stont staet tſelle
aen haer opheue ende verlieſt datte.

Item maer de ghiſte houdt ſiede teghens
den proprietaris ende zijn oudſte hoyr als tſelue
de oudſte hoyr daermme geconſenteert heeft.

Hy is oec gehouden in dat cas te latene de
gheeltcruchten ſtaende op dē achere / indien
dat hem belieft naer de kalenden vanden maer-
te mede voor de kalenden vanden ougſt: maer
bloet eben wael de kalenden vam maerte oft
naer de kalenden van ougſt / ſo blijuen de ghe
ſaeyde vruchte den Leenheer / eñ dit naer rechte.

Caſus Een Gillis Adās hadde een dochter genaēpt
Aleid de welke te vrauwelic was van haer va-
ders weghe in een Leen.

Gillis voornoemt betrauwde hemſelue met Gil-
lisken de rechte erfgenaem hyeren vaders
eenighen ouden Leene.

Dese Lieſe wiert ſwanger bi dien: daer-
uore vander ſelue Gillis verſtaen te ſijn.

Dese Lieſe wiert in tſelue Leen
ghehouwet met een Jan de hauſeghe.

Van dese houwelijcke is comen eē Gillis
de hauſeghe / op wien tſelue Leen verſtor-
uen is van hueder moeder.

Dese Gillis is gehouwet met een Otte
van hackere / eñ hadden tſamen eenen Gillis
dā achere / op welcken Gillis bydē ouerlijden
van zijnder moeder tſelue Leē gheſuccedeert is.

Doe is dese Gillis ouerleden ſonder kinders

achter

achter te laten noch ooc eenige hoyrs vāder ende vandē voorn. Gillis Adams eñ van Anna darraf tlem. is gecōmen van ouden stryckemaer is waer dat de voorn. Gysbrecht de laetmaer tonderhouden vandē voornōmde Anna zijn hysvorouwe herhoude eñ troude een Jan vā Berghe, daer bi dat hy hadde vier kinderen.

Dese vier kinderen warren broeders endesusters vanden voorseyden Loyse van huer vaders weghe, maer en besonden huer niet van wegen der voorseyder Anna noch Loyse.

Nochtans den opslene van dien, soot reden was, so hebben zij gedeelt tgoet int sterfhuys vanden voornoemden Gillis van Achere.

De wage is waer voornōmde Lee behoort te gane voor de deductie bouen gheseyt: tbuyt dat tselue Leen compt vander selver Loyse.

Eñ van dier ende noch van dien quartier en compt gheen hoyr: ergo, by consequente soo schijnt dat vacant behoort gherekent te zijne.

De kinderen oft kints kinderē die ghedesenderert zijn vanden tweedē houwelijck vanden selven Gysbrecht de weduwe, die seggen dat sij bestaen ende gecomen zijn vander voorseyde Loyse: want heurlieder voorders mochten seggē sustere tot heur: ergo sonder respect te nemen, van wat ende huer dient gecomē ware, het en behoort niet gerekent te zine vacāt, want it emmers betoogē dat sij vā bloede bestonde den overleden Gillis vā Achere.

Dese questie heeft lange geweest eñ gehãgē voor mannē also ic geloue vandē Casteele te Conterijcke/oft elders daer ontrent/tusschē J.de tollenare heesschēde tselue leē als vacãt zijnde/eñ maintineerde dat hē ouer sulc toebehoorde/gemerct dat onder zijn heerlijchede gelegē was/ouer een side. Eñ dē hoyre vã Guisbrecht de Kaet gecomē eñ gedescendeert vã sinen tweetstē houwelijc ouer ander. Eñ eyndelijc nae vele eñ lange proceduerē/is tselue proces gewijst geweest/tē profijte vanden voors J.de tollenare die seyde tselue leē vacant zijnde. Anno Vijfthien hondert eñ sesentwintich.

¶ Ghewaecht of men geconquesteerde leenen vercoopen mach/sonder consent vanden oudtstē hoyre/oft noot te moeten betoogen?

Tduijs is/Datmē de geconquesteerde leenen wel vercoopē mach/naer costume vandē Ghēdtschen quartiere/sonder consent vandē oudtsten hoyre oft noot te betooghene.

¶ Ghewaecht of yemant geconquesteerde leenen vercochte wechgaue oft trāsporteerde in een ander handt/oft de penningē oft weerde van dien ghedeelt soude zijn of tuist?

Tduijs is/Dat Ja/behoudēs de costumen vandē houe eñ heerlijchedē daeraf mẽ sulcke leenē houdende is/eñ dat si sulck waerē datmē coopstat behoorde eñ souldich ware in te bringē/eñ voor dat de gene die partie eñ deel soudē willē hebbē inde coopstat/hē habele gemaect

ende

Digitized by Google

eñ gefondeert hadde als hoyr / naer aduenant dat hẽ anbortich ware / eñ inde selue penningẽ souden willẽ oft maintenerẽ gherecht zijnde.

Een met zijnder huysvrouwe hebbẽ geton questeert een leen eñ heerlichhede / om eenige hier somme van pẽningen te losse alst dẽ vercooper believen sal / tselue leẽ gehouden vandẽ graue van Vlaenderẽ ressorterẽde tzijnder voorsz tachtige camere / in welck leẽ wie dẽ voorsepde man ter feaulteytschap ontfaen is.

Het is ghebuert dat sekerẽ tijt daernaer de voorz sine huysvrou overledẽ is desen vorerelt achterlatẽde vã huerlied beyde kinderẽ / Gheuraecht oft dese kinderẽ eenich deel behoirẽ te hebbẽ int voorz leẽ oft indẽ coopstat.

Ten tweetsten oft de voorz man die ten feaulteytschap ontfaẽ is / tselue leẽ vercoopen / gheuen oft trãsporteren mach oft veranderen daer ende alst hem belieft sonder consent van sinen voorsepden hoyr?

Tadvis van eenighe Leenhouders eñ practijnẽ vanden Ghendtschẽ quartiere is Dat de deerste vraghe / dat metten overlijden van zijn voorsepde huysvrouwe heur hoyr sulle hebbẽ deẽ helft vander coopstat vandẽ voorsepdẽ leene gemeert dat eẽ gecõqueesteert leẽ is / bi hẽlieden beeden / eñ datmen tselue leen losse mach alst den vercooper believen sal.

Tweeste advis is dz de voorz men vercoopen / gheuen eñ transporterẽ mach tselue leen

Digitized by Google

daer eñ alsi hẽ believt/ sonder tcõsent vã zijñ
ouderẽ hem/ oft noot te moetẽ betoegẽ/ behoudẽs de coopstadt vanden seluen hõpis.

Item aduis vanden ondergeschreuẽ personẽ te/ dat de goeden bleuen achter eenẽ poorter vã Ghendt/ tã muebel oft immueble cõqueste eñ cathepleen erfachticheden/ waer dat die gelegẽ zijn/ worden gheeckt tusschẽden hopis/ naer de costumme vãden poorterlijcken sterfhuyse van Ghendt/ eñ oock so heeft representacie daerinne stede/ maer niet die succederẽ/ de geauueert worden biden hopis/ naer costumme vandẽ houe daer die gelegẽ zijn. Actum den xviij. dach in Aprili. Xvc. vierendyssentich by Adriaẽ Claus/ Gauwende vueghel/ Mr. Cornelis vã Broõ houe/ Jvãden gehuchte/ eñ Cornelis vã male.

Item aduis te naer costumme van die vã Gendt nie mãt hem te maken/ dã die graet vã hemie heeft eñ soe wie die graet vã hemie heeft/ en heeft gheen noodt te hebbẽ iusticie vã hemie: eñ dz te gerefereeren in alle de Cassetie vã Ghendt.

Item aduis te datmẽ oseert te Gendt eñ inde cassetie van Ghendt voechteren doot te mogẽ maken bi vader eñ moeder mettẽ meeste eñ gãste van vuendẽ eñ magẽ vãder voorsãde/ so wãnere alsulcken dochteren hueden tgunt dat hem besteit hebbẽ bouen den cõsente vã vader eñ moedere/ oft de meeste plante vandẽ vrienden eñ maghẽ/ eñ dat bi vreture van sekere priuilegie tanderẽ tyden verleent die vã Ghendt/ mitgaders voor-

Digitized by Google

gende ſeker edict perpetuel gemaect biden ſi. Cayoius vijffte vā dit name: eñ anderlins en weté ſi niet datmen de kinderē doodmaké ſal.

Taduis is datmē nae de vooſz coſtume mz en maeh te verūchteren vā zijnder voorſepde verſierſte eñ ſucceſſie, tē ware dat hi dat dede voor ſinge competēt, te wetē voor Scheperē van gedeele die daeraf de kinſſe toebehoort ende vā toecomēde verſierſte en machme negeenlins verunchieren.

Taduis is dat eē kint vermach na houwelijc oft voor houwelijc te verūchteren vā ſucceſſie vā vader of moeder. Maer kinder (in tegē ſtaede ſulcke verūchtinge) cānē eēderl nemē ende ſchenckē bij ſijn leuē vā vaders oft moeders groothēde oft groote: comme, anebrīngende (te wetē te telckes boot) dē ſelfſt vādē kinderē, eñ ode vā eens vāde conqueſt zijnde, eñ ooc vān erfelijde houdēde, bīngende tenegader ter boorſtē vander ſijde daeraf die ghecomen zijn.

Taduis is dat vader oft moeder vermoegē in tractate van houwelijc heur kinderen dees meer dan dāder gruē eñ ooc gelijcke ghifte te mogen geuen metter waermer handt, de kinderē wt ate eñ dūſche zijnde, oft huer ſelfs wa. ſende: wel verſtaēde dat indiē ſulcke kinderen ende verſierſte van vader of moeder deelē volkē, ſouden die ghiftē moetē inebrīngē inder manierē voorſchreuen: eñ de reuocatie (alſo dit. article maect) en ſoude hier ghēē ſtede nemē.

Taduis

Tadvis is / nopende de ghifte van vaderen moeder den kinderen daende / als voren ghesept. Maer aengaende den inbringhen van ghenen die sulcke ghifte ontfangen hebben.

Tadvis is / wilt hi niet deelen / hy is onghehouden eenich inbringhen te doene. Wilt hy deel ontfaen / soo moet hi inbringhen doen van sulcker ghifte onder manieren voorseyt.

Tadvis is dattmen naer de voorsz costume nyet en vermach ghifte hebbe en hom. lijue: en so wie ghifte heeft voor hunlieder / wilt hi hoor zijn hi moet daervan inbringhe doen soo voorseyt is.

Actum bi Meester Cornelis van Schoonhoven Advocaet fiscael vande Camer vanden Hade in Vlaenderen. Ghegeven onder Jan Damman / Jan vander Gucht / Maerten vanden Houdene / Adriaen de Vueghele. Philips Haekelman / Cornelis de Kanunelaere / Peeter Ghijselins ende Peeter Cappelmole.

Costume van tvalenuinghe.

Actum de costume hebbe van Vlaenderen erfweduwe oft houdelinghe behoort een schaldoch te hebbe heur recht van valenuinghe opde goedinghen en lande dieuen achter de doode van hueren man. Te weten op de lande daerinne dauerlidene ten daghe van hoonelicken erfrichtich was / oft daerwt hi tanen ouerhidene exactelich verstaet / oft ooc die binnen hoonelicken den ouerledē verstonde eē gesuccedeert zijn / ende alse in tribus prædi-

Digitized by Google

Als dattibus / soe wert de weduwe voortē van huere vpleuinge. Maer op goedinge oft bee nē binnē huwelijcken tusschē den ouerleden eñ de weduwe oft houderige verteegen eñ geconquesteert / ende binnen den seluen houwelijck wederom bden ouerledene vercocht / en heeft de houderighe gheen vpleuinge. Dese costuyme hebic gevonden gesonderet in een sentēcie die gegeuē eñ gepronūciert is geweest / tusschē Joncvrou Marie soos / weduwe vā Jan de wale houderige vā vileuinge tegēs Charles vāden weerdere. Eñ was de selue sentēcie alsoo ghewijst by hooftoōnisse vande mānen vander sale vā Ypere den laetsten dach vā Maerte Vijftienhōdert en tien voor Paesschē. Eñ volgēde den seluē hooftoōnisse ghewijst ghewot eñ ghepronūchiert bdē Bailliu ende mannē vandē burchgraue vā Ypere dē xxiij. in April Vijfthienhondert en tien naer Paesschē.

Van vpleuinge te hebbeneop de goedinghen vanden ouerledene.

PRo facti intelligētia, presuppone, dat naer de costuyme vander cāchelrie vā Cortrijcke een houdere of houderighe is schuldich eñ be hoort te hebbene de rechte helft in vpleuinge op alle de goedingen / tzij lee oft erfue / oft catheil van den ouerledene. Item is oock costuyme / dat de houderige niet en mach gheprineert zijn vā huerer vpleuinge / tē ij. tzij. de selue vpleuinge behoortic afzweere. Item is oock

oot eē derde costume aldaer/dat eē houdet oft houderige egeēnis vliē en mach. Immo tenetur ad oīa debita defuncti, nisi filij vel proximiores sese immiscēāt hereditati, vel declarēt se heredes: quia tūc heres tenetur ad medietatē debiti, & comūx superuiuēs ad aliā medietatē. Modo accidit, quòd quidā P. de costere maritus stāte matrimonio habuit quoddā feudū, quod quidē feudū ipse vēdidit cuidā N. in presentia pariū curię adheritando d. N. & sese desheritādo expressa cōdicione q̄ ipse N. possideret dictū feudū sine aliq̄ onere seu grauamine, se & heredibus suis. Saluto matrimonio p̄ mortē dicti P. de costere vēditoris dicti feudi, & ad quē dictū feudū olim spectabat, Cornelia eius relicta vxor corā paribus curię castri Curtracen̄, petit sibi adiudicari medietatē fructuū seu hebleuungē vande verrochte leē. Finaliter post nōnullas friuolas exceptiones d. N. ēptoris, per eosdē Pares fuit iudicatū q̄ d. Cornelia haberet medietatē fructuum super d. feudū vēditū sua vita durāte. Hāc sententiā d. Cornelia requisiuit mādari executioni, sed male & stulte per scabinos d. ciuitatis Curtracen̄. Aduersꝰ executionē d. scabinorū d. N. ēptor petit audiri in sua exceptiōe D. N. emptor admissus in exceptione proponēda, proposuit & allegauit q̄ P. de costere quondā maritus d. Cornelię vēdidit feudū, super quo d. Cornelia petit medietatē fructuū libe-

rum

ra & sine alio onere seu grauamine. Et sicut ip
se P. de costen vēditor d. feudi, nec eius hēre-
des nihil posset petere super d. feudū, ita nec
potest d. Cornelia relicta d. P. de costere, ghe-
meert dz te Curtryst daer die een ghelegē is niet
vliē en mach. Immo tenetur ad omnia debita
mariti, maxime nō subsistētibus hēredibus, vt
hic finaliter d. Curtracen. cōsiderunt nos. Cō
uenit inter nos & fuit cōclusum, q̄ d. Corne-
lia haberet medietatē fructuū seu byleuinge
super d. feudum sua vita durante, per rationes
quę sequūtur. Primò, ratione sentēcię, quę nul
latenus est annullata, ne per appellationem,
daertoe voughēde, quòd scabini Curtracen.
non sunt reformatores sententiarum Pariū
curie Curtracen. Secundò, naer de costumme
een houderighe moet bileuinghe hebbē op al
lede goeden van heure man. Item ten derdē,
eē houderige om vandē byleuinge gepriueert
te wordene moet die behoudelick approbatū
twelcke hier niet. Item tē vierdē, vermocht
een man verzoopende zijn hem ost etue, mij
eū exempt van allen lasti, daer die te priuatien
zijn huysvrouwe vā heurer byleuinge per in
directum, ten waere van gheenen noode dat
een vrouwe by hueren eyghen wille eū dane-
he afsweere heur byleuinge, want dēn soo
het altijts vercopē mij eū exempt van allē la-
sten, & sic per indirectū contrauenire consue
tudinem. Item ten vijfsten, men maect tleē niet

litigeuse

litigeuse noch en wilt dē coop niet annulleren/ maer men wilt de Leenunghe hebbē op dleen die ten daghe vander cōsummacie vandē hou wehjche oft emmers als de verrooper daeraf erfachtuch was/ daerop beset eñ besproken waeren/ ex vj consuetudinis prędicte. Item dleen was met vertocht vñ vā bylenunge/ Item trecht vā bylenunge en is gheē schuit dē sterfhuyse/ wāt die moet gehaelt zijn ter realitept. Item de houderige habet intencionem fundatā de Iure caniē, eñ de cooper en heeft met precise gedaē bēsche van zinder intēcie. Actū per Schoonhoue D. clapssone Wteuhoue, & Damman/ in festo Dionysii. Anno Vijfthiehondert en seuen entwintich/ my present de Iaenuettere.

De vier Heeren van Vlaenderen zijn

Casseln/ Ipre/ Dameie/ ende Boelare.

Vlaenderen is gheordineert Leughe emendelick Vlaemsche rollen/ ende dieet ontrent Ipre te houden.

FINIS.

Ghedruct Thantwerpen by Iaus de Laet.

Anno. 1554.

Digitized by Google